

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ

ΣΧΟΛΗ Σ.Δ.Ο.

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Μεγιστοποίηση του Κέρδους

Αποκλειστικός Στόχος Επιχειρησιακής Συμπεριφοράς.

Ναι ή όχι;

Εισηγητής : Κωνσταντίνος Τόγιας

Σπουδάστριες: Ανδριανοπούλου Γεωργία

Τριανταφυλλοπούλου Αθανασία

Κρεούζη Δήμητρα

Πάτρα, 1995

ΑΡΙΘΜΟΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

1875

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
 <u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο</u>	
Αντικείμενο - Στόχοι και Ομάδες Συμφερόντων στην Επιχείρηση	
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	1
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	2
ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	7
ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	8
α. Η Γενική Οικονομική των Επιχειρήσεων	9
β. Ειδική Οικονομική των Επιχειρήσεων	9
Ο ΣΤΟΧΟΣ Ή ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	11
- Το Κέρδος Μόνος Στόχος	12
- Προϋποθέσεις που τη στηρίζουν	13
- Λόγοι που την απορρίπτουν	14
- Επιδίωξη πολλών Στόχων	15
Η ΠΟΛΥΜΟΡΦΙΑ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ	18
ΜΕΤΡΙΑΣΜΕΝΟ ΚΕΡΔΟΣ ΑΝΤΙ ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ ..	19
ΚΛΑΣΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΙ	20
ΝΕΩΤΕΡΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ	20
ΟΜΑΔΕΣ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	21

ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΣΚΟΠΟ ΠΟΥ ΕΠΙΔΙΩΚΟΥΝ	23
- Ποριστικές Επιχειρήσεις	25
- Κτητικές Επιχειρήσεις	27
- Εξισωτικές Επιχειρήσεις	27
Η ΟΙΚΟΝΟΜΟΜΗ ΑΡΧΗ	28
Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ	28
Η ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΙΑΣΜΕΝΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ	31
ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	33
Ο ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ	35
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	36
ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

Εννοια - Προϋποθέσεις και Σύστημα Προϋποθέσεων της
Μεγιστοποίησης του Κέρδους

ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ	44
ΚΕΡΔΗ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ	44
ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ	45
- ΠΡΩΤΗ ΑΠΟΨΗ	47
- ΔΕΥΤΕΡΗ ΑΠΟΨΗ	48
- ΤΡΙΤΗ ΑΠΟΨΗ	51

- ΤΕΤΑΡΤΗ ΑΠΟΨΗ	54
- ΠΕΜΠΤΗ ΑΠΟΨΗ	56
- ΕΚΤΗ ΑΠΟΨΗ	62
ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ	64
ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΤΗΣ ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ	66
ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΑΠΟΔΕΚΤΗ Η ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ ΩΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ	67
ΛΟΓΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟΔΕΚΤΗ Η ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ ΩΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	72
ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΩΝ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ ΩΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΕΙΝΑΙ ΕΚΤΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.	75
ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ	76

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Στρατηγικοί Στόχοι και Βαρύτητα αυτών

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	86
--------------------------	----

- Τα Συμφέροντα των Μετόχων	87
- Τα Συμφέροντα των Managers	90
- Τα Συμφέροντα των Εργαζομένων	91
- Άλλα Συμφέροντα	93
ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ	95
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	96
ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΕΣ	99

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

Οικολογικές Επιδράσεις στο Σύστημα των Επιχειρησιακών Στόχων

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ	100
- Το Υπόδειγμα της Μεγιστοποίησης του Κέρδους στο Πλαίσιο της Κοινωνικής Αντιλήψεως των Επιχειρήσεων ως Ανοικτού Κοινωνικού Συστήματος	101
Η ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΑΤΟΜΙΚΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑ - ΔΙΟΙΚΗΤΟΥ ΑΠΟ ΤΑ ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΗ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ	110
ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΩΣ ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΑΣ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΤΗΣ ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ ΩΣ ΣΤΟΧΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ	114

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός αυτής της μελέτης είναι η κριτική θεώρηση της συμπεριφοράς της επιχειρήσεως με βάση το υπόδειγμα της Μεγιστοποιήσεως του Κέρδους. Οι τελευταίες μεταβολές και ανακατατάξεις στην επιστημονική σκέψη και στη σύγχρονη διοικητική πράξη κάνουν απαραίτητη μίαν αναθεώρηση του όλου υποδείγματος της Μεγιστοποιήσεως του Κέρδους, ως αποκλειστικού στόχου επιχειρησιακής δραστηριότητας, κάτω από το φως των νέων γνώσεων της επιστήμης και της εμπειρίας.

Επιδίωξη είναι να ριφθεί φως, περισσότερο φως, σε μια υποθετική θεμελίωση της συμπεριφοράς της επιχειρήσεως - προσφορά των περασμένων χρόνων - που σήμερα δεν ανταποκρίνεται στην επιχειρησιακή πραγματικότητα και ούτε είναι δυνατό να βρεί επιστημονική τεκμηρίωση στο χώρο της Οικονομικής των Επιχειρήσεων και ιδιαίτερα στο χώρο της Διοικήσεως των Επιχειρήσεων.

Στόχος της κάθε οικονομικής μονάδας είναι να εξυπηρετήσει τις επιθυμίες αυτών, οι οποίοι τη δημιούργησαν και, από τη διατήρησή της στη ζωή, προσδοκούν μίαν ωφέλεια, δηλαδή με τη δραστηριοποίηση της επιχειρήσεως αποβλέπουν στην υλοποίηση των στόχων τους και αυτοί οι στόχοι δεν θα πρέπει να είναι οπωσδήποτε οι στόχοι των επιχειρηματικών ή των διοικητικών στελεχών, αλλά όλων των ομάδων, των οργανωμένων ομάδων, οι οποίες εκφράζουν ενώσεις συμφερόντων, πληρούν τον επιχειρησιακό χώρο και δρουν μέσα σ' αυτόν.

Επιδίωξη κάθε επιχειρήσεως, κατά τη σύγχρονη τουλάχιστον αντίληψη, είναι να προάγει τους στόχους των κοινωνικών ομάδων, οι οποίες τη

δημιούργησαν και ασκούν επίδραση στη συμπεριφορά της. Κατ'αυτὸν τὸν τρόπο ἡ πραγματοποίηση τῶν στόχων αὐτῶν ἐκφράζει καὶ τὸ μέτρο τῆς συμβολῆς τῆς ἐπιχειρήσεως στὴν προαγωγή τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ, τὸ πρόβλημα τῆς παροχῆς τῶν υπηρεσιῶν στὸ κοινωνικὸ σύνολο δὲν εἶναι δυνατό νὰ χαρακτηρισθεῖ ὡς τελικὸς στόχος, ἀλλὰ ὡς μέσο στὴν υπηρεσία τοῦ τελικοῦ ἢ τῶν τελικῶν στόχων τῆς ἐπιχειρήσεως, οἱ ὁποῖοι ἐκφράζουν τὸ κράμα ἢ τὴ συνισταμένη ὅλων τῶν στόχων τῶν ὁμάδων συμφερόντων, οἱ ὁποῖες δραστηριοποιοῦν τὴν ἐπιχείρηση.

Πάντως ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἐντονὴ κριτικὴ, ποὺ ἀσκεῖται στὸ ὑπόδειγμα τῆς Μεγιστοποιήσεως τοῦ Κέρδους, θὰ ἠθέλα πολύ ἐμφατικά νὰ υπογραμμίσω ὅτι ἡ ἐπιστῆμη τῆς Διοικήσεως τῶν Ἐπιχειρήσεων βλέπει τὴν ἐπιχείρηση ὡς ἓνα σύστημα μὲ μιὰ πολυμορφία στόχων. Τῆ θέσῃ αὐτῇ θέλει νὰ θεμελιώσῃ ἡ παρούσα μελέτη τόσο ἀπὸ θεωρητικὴ ὅσο καὶ ἀπὸ πρακτικὴ σκοπιὰ. Βέβαια γεγονός εἶναι ὅτι ὁ καθορισμὸς τῶν στόχων δὲν ἀποτελεῖ ἀντικείμενο ἐπιστημονικῆς διεργασίας τουλάχιστον γιὰ τὴν ἐμπειρικὴ κατεύθυνση. Ὁ καθορισμὸς τῶν στόχων ἐπαφίεται στὴν υποκειμενικὴ κρίση καὶ ἀξιολόγηση εἴτε τοῦ ἀτόμου εἴτε τῶν διαφόρων συλλογικῶν ὁργάνων στὸν ἐπιχειρησιακὸ χώρο, ἐνῶ τὸ ἔργο τῆς Διοικήσεως τῶν Ἐπιχειρήσεων, ὡς ἐπιστῆμη, προσανατολίζεται ἀποκλειστικά καὶ μόνο πρὸς τὴν ὑλοποίηση τῶν στόχων τῶν ἐπιχειρήσεων. Τὸ πρόβλημα ὅμως ἐδῶ μετατοπίζεται στὴ ρεαλιστικὴ τους διατύπωση, γιὰ νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ ὑλοποίησή τους. Καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ μπορεῖ νὰ εἶναι βασικὴ ἡ Διοικητικὴ Ἐπιστημονικὴ Σκέψη.

Τὸ γεγονός καὶ μόνο, ὅτι οἱ στόχοι κάθε συστήματος εἶναι συνάρτηση τῶν ἐσωτερικῶν καὶ οἰκολογικῶν στοιχείων, ποὺ συνιστοῦν τὸ ἐπιχειρησιακὸ περιβάλλον, δημιουργεῖ πρόβλημα γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τῆς Μεγιστοποιήσεως τοῦ

Κέρδους ως στόχου, χωρίς να ληφθούν υπ' όψη οι επιδράσεις αυτές στην επιχειρησιακή συμπεριφορά. Τόσο ο εσωτερικός όσο και ο εξωτερικός κόσμος της επιχειρήσεως χαρακτηρίζονται από μια διαρκή αλλαγή. Επόμενο λοιπόν είναι η ατελεύτητη αυτή μεταβολή να έχει επίδραση και στους στόχους της επιχειρήσεως και στη συμπεριφορά της. Έτσι, το "προκαθορισμένο" του στόχου, όπως το θεμελιώνει η κλασσική θεωρία της Οικονομικής των Επιχειρήσεων, σήμερα, ίσως περισσότερο από κάθε άλλη φορά, δεν είναι δυνατό, να βρεί καμιάν απολύτως τεκμηρίωση τόσο εμπειρική όσο και θεωρητική.

Κατ' αυτό τον τρόπο η απαγκίστρωση από το μονοδιάστατο σύστημα των επιχειρησιακών στόχων - που εκφράζεται με τη Μεγιστοποίηση του Κέρδους ως αποκλειστικού στόχου επιχειρησιακής συμπεριφοράς, - και η αποδοχή του πολυδιάστατου συστήματος των στόχων αποδίδει τη σύγχρονη επιχειρησιακή πραγματικότητα. Αφού η κοινωνική οργάνωση μέσα στον επιχειρησιακό χώρο είναι πλουραλιστική, επόμενο είναι ο πολυδιάστατος αυτός χαρακτήρας να προσδιορίζει και το σύστημα των επιχειρησιακών στόχων, δεδομένου ότι, καθώς υπογραμμίζεται από τη σύγχρονη επιστημονική σκέψη, οι στόχοι κάθε οργανώσεως και επομένως και της επιχειρήσεως εκφράζουν το αμάλγαμα ή τη συνισταμένη όλων των στόχων των κοινωνικών ομάδων, οι οποίες δραστηριοποιούνται μέσα στην επιχείρηση και ασκούν επίδραση στη συμπεριφορά της.

Πολλοί υποστηρίζουν, και αυτή η θέση βρίσκει μεγάλο αριθμό οπαδών, ότι η αποδοχή της Μεγιστοποιήσεως του Κέρδους, ως στόχου επιχειρησιακής συμπεριφοράς διευκολύνει τη διατύπωση υποδειγμάτων μεγιστοποιήσεως στο χώρο της επιχειρησιακής δραστηριότητας.

Ναι, αυτό εκφράζει μια πραγματικότητα, στην οποία δίνεται ίσως περισσότερη βαρύτητα απ' ό,τι θα έπρεπε. Φροντίζοντας όμως να εξηγήσουμε τη συμπεριφορά της επιχειρήσεως με αποκλειστικά οικονομικά μεγέθη - κριτήρια, δεν κάνουμε τίποτε άλλο από το να παραγνωρίζουμε μιάν ολόκληρη φύση, για να υπογραμμίσουμε μία μόνο όψη μίας πολύπλευρης πραγματικότητας.

Στην επιστημονική όμως έρευνα σημασία δεν έχει το εύκολο - που και στη συγκεκριμένη περίπτωση η πρακτική του σπουδαιότητα είναι υπό αμφισβήτηση - αλλά το αληθινό. Η αναζήτηση της αλήθειας, και μόνο αυτή, αποτελεί την επιθυμία του ερευνητή, όσο ακριβό και αν είναι το τίμημα για την ανεύρεσή της. Στο πρόβλημα αυτό θέλει η παρούσα μελέτη να δώσει μιάν απάντηση στηριζόμενη σε μια πολύπλευρη και διεπιστημονική ανάλυση του φαινομένου της Μεγιστοποιήσεως του Κέρδους, αποκλειστικά στο επιχειρησιακό πεδίο, χωρίς να χάσει, αλλά απεναντίας να υπογραμμίσει την αρμοδιότητά της στο χώρο της Οικονομικής και της Διοικήσεως των Επιχειρήσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

Αντικείμενο - Στόχοι και Ομάδες Συμφερόντων στην Επιχείρηση

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Η Οικονομική των επιχειρήσεων έχει σαν αντικείμενο έρευνας, μελέτης κι ερμηνείας τις οικονομικές Μονάδες (Οικονομικούς Οργανισμούς της Ιδιωτικής και της Κρατικής Οικονομίας). Ερευνά και μελετάει τη συγκρότηση, τις λειτουργίες, τη μορφή, τις σχέσεις (εσωεπιχειρηματικό περιβάλλον, της κοινωνίας που ζει και δρα) και κάθε πρόβλημα για την ίδρυση, ανάπτυξη και δραστηριότητα της οικονομικής μονάδας, σαν ιδιαίτερης οντότητας στον κόσμο της οικονομίας. Συνοπτικά έχει σαν αντικείμενο τον καθορισμό του κόστους παραγωγής και διάθεσης, καθορισμό τιμολογιακής πολιτικής, πολιτική "Μεγιστοποίησης του Κέρδους", καθορισμό πολλών στόχων εκτός από το κέρδος, προσδιορισμό του νεκρού σημείου, πολιτική επιβίωσης της κ.λ.π.

Η επιχείρηση αποτελεί ένα πολύπλοκο κατασκευάσμα. Η οικονομική των επιχειρήσεων καλείται να τη μελετήσει, ερευνήσει και να προτείνει ένα μοντέλο της και μια μέθοδο σκέψης και ορθής πράξης. Καθίσταται έτσι αναγκαία η περιγραφή των διαφόρων στοιχείων μερών της Οικονομικής Μονάδας που την απαρτίζουν και τη συγκροτούν και η περιγραφή των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων και όψεων της σαν ένα εμπειρικό φαινόμενο π.χ. παραγωγικές εγκαταστάσεις, ανθρώπινο δυναμικό, ενέργεια, ύλες, χρήμα, πληροφορίες,

λειτουργίες, δομή οργάνωσης, μάρκετινγκ, κ.ά. στόχοι της, επιχειρησιακή συμπεριφορά στο χώρο δράσης της παραγωγικό κύκλωμα κ.λ.π. θέματα μεγάλης σπουδαιότητας.

Όλα αυτά αποτελούν τα "οικονομικά γεγονότα" και τις "οικονομικές αποφάσεις" που λαμβάνουν χώρα μέσα στον επιχειρησιακό χώρο. Πάντως η Οικονομική των Επιχειρήσεων είναι ένας ανεξάρτητος οικονομικοεπιστημονικός κλάδος, που έχει πεδίο έρευνας την Οικονομία και πιο ειδικά, την οικονομία της κάθε επιχείρησης, που απεικονίζεται στις επιχειρησιακές αποφάσεις των επιχειρήσεων.

Ετσι αντικείμενο της οικονομικής των Επιχειρήσεων είναι, γενικά, το σύνολο και το είδος όλων των οικονομικών αποφάσεων μέσα σε μια Οικονομική Μονάδα.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Η Οικονομική των Επιχειρήσεων είναι εμπειρική επιστήμη, με αντικείμενο έρευνας την επιχείρηση και την υλοποίηση των επιχειρησιακών στόχων, περνά από μεταβατικά στάδια και ριζικές ανακατατάξεις. Έντονα ζωηρή είναι η ανανεωτική πορεία, όπως έντονα και νέα είναι τα προβλήματα για μελέτη, έρευνα κι αντιμετώπιση στον πρακτικό επιχειρησιακό χώρο.

Η νέα τεχνολογία, η εμφάνιση κι αλματώδης ανάπτυξη των κοινωνικών επιστημών που ερευνούν τη συμπεριφορά του οικονομικού ανθρώπου και των κοινωνικών οργάνωσεων, που μια είναι και η επιχείρηση και η επιστημονικοποίηση των επιχειρησιακών αποφάσεων, με την Τεχνοδομή

(επιστήμονες), που διοικεί τη νέα οργανωμένη επιχείρηση, προσδίδει, η νέα αυτή πραγματικότητα, μεγαλύτερη και πιο σπουδαία σημασία στην Οικονομική των Επιχειρήσεων. Ας δούμε σε 30 χρόνια τα ιστορικά στάδιά της.

Πρώτο Στάδιο: 1900 - 1930

Αυτά τα 30 χρόνια γίνεται λόγος για μια "Εμπορική Οικονομία". Μετά έγινε λόγος για μια "Ιδιωτική Οικονομική" σ'αντιδιαστολή στην "Κοινωνική Οικονομική". Η ιδιωτική Οικονομική μελετάει και ερευνάει τις εκδηλώσεις που δημιουργεί η ιδιωτική επιχειρηματική πρωτοβουλία μέσα στην ανάπτυξη της ελεύθερης δημοκρατικής κεφαλαιοκρατίας. Αντικείμενο μελέτης κι έρευνας είναι το κύτταρο της οικονομίας, η οικονομική μονάδα, η επιχείρηση σαν ξεχωριστή οντότητα μέσα στον κόσμο της Οικονομίας.

Δεύτερο Στάδιο: 1930 - 1960

Κατά την περίοδο αυτή έγιναν πολλά σημαντικά γεγονότα: Εμφανίστηκε η μεγάλη οικονομική κρίση (1929 - 1933) εμφανίστηκε ο εθνικοσοσιαλισμός με τη ραγδαία ανάπτυξη της βιομηχανίας της Γερμανίας, η εξάπλωση του Β' Μεγάλου Πολέμου και η νίκη των συμμάχων με την εξαφάνιση του φασισμού, η εθνικοποίηση των μεγάλων επιχειρήσεων (Γαλλία, Αγγλία), η προγραμματισμένη πολεμική οικονομία, οι Λαϊκές Δημοκρατίες και το σύστημα του σοσιαλισμού, η νέα τεχνολογία, κ.ά.

Όλα αυτά τα γεγονότα άλλαξαν ριζικά τη ζωή μας και τη ζωή των επιχειρήσεων. Έτσι η οικονομική των επιχειρήσεων, στράφηκε στη μελέτη και την έρευνα των προβλημάτων που γενικά ο κατάλληλος συνδυασμός των συντελεστών παραγωγής, που είναι κοινά σε κάθε οικονομικό οργανισμό - οικονομική μονάδα.

Τρίτο Στάδιο: 1960 μέχρι Σήμερα

Το υπόδειγμα αυτό της "Μεγιστοποίησης του Κέρδους" ή της "Ελαχιστοποίησης της Ζημίας" εκφράζει ένα βασικό μέγεθος για την εξήγηση οικονομικών φαινομένων. Είναι ένα υπόδειγμα μοντέλο του οικονομικού χώρου, που στηρίζεται στη θεωρία της ωφελιμότητας, η μεταμόσχευση του στην Οικονομική των Επιχειρήσεων επικρίνεται έντονα σήμερα. Προσκρούει στις σύγχρονες αντιλήψεις.

Σήμερα η δράση και η συμπεριφορά της επιχείρησης αποτελεί έκφραση της επιθυμίας ικανοποίησης των αναγκών πολλών ανθρώπων που τη συγκροτούν και πολλών στόχων. Η σημερινή πραγματικότητα είναι πολυδιάστατη. Γι' αυτό η εμμονή σε μονοδιάστατα υποδείγματα μοντέλα, που δεν απεικονίζουν τη σύγχρονη επιχειρησιακή πραγματικότητα σαν την περίπτωση της "Μεγιστοποίησης του Κέρδους ή Ελαχιστοποίησης της Ζημίας", δε βοηθάει την πρόοδο της επιστήμης μας.

Η συμπεριφορά της επιχείρησης εκφράζει μια κοινωνική διεργασία ένα κοινωνικό φαινόμενο. Όσο μεγαλύτερη είναι η επιχείρηση τόσο μεγαλύτερη είναι η επιθυμία της να ταυτισθεί με τους στόχους του κοινωνικού συνόλου. Όσο

μικρότερη η επιχείρηση, τόσο πιά έντονος είναι ο ατομικιστικός - εγωκεντρικός χαρακτήρας της, σαν έκφραση των επιθυμιών του επιχειρηματία. Η κοινωνία κρίνει και κατακρίνει την επιχείρηση που έχει σαν μονοδιάστατο στόχο τη μεγιστοποίηση του Κέρδους. Αντίθετα επικροτεί τη δράση της, αν εφαρμόζει περισσότερη "κοινωνική και οικονομική δικαιοσύνη" και καλές ανθρώπινες σχέσεις και την αρχή του μετριασμένου κέρδους που ανέχεται η σύγχρονη κοινωνική αντίληψη για την επιχειρησιακή δράση.

Το περιβάλλον σήμερα οριοθετεί και προδιαγράφει τους κανόνες που πρέπει να διέπουν κάθε επιχειρησιακή δραστηριότητα. Σ' αυτό πρέπει να συμβιβαστεί και να πειθαρχήσει κάθε οικονομικός οργανισμός, που δρα σ' αυτό το χώρο. Και όπως ο άνθρωπος συνεργάζεται με τους άλλους για να πετύχει τους στόχους του και να καλύψει τις ανάγκες του, έτσι και η επιχείρηση επιδιώκει τα κέρδη, μα μέσα από την εξυπηρέτηση του κοινωνικού συνόλου, μέσα στο οποίο δρα. Αλλιώς δεν μπορεί να επιβιώσει.

Η Κλασσική Οικονομική των Επιχειρήσεων και η θεωρία της για την επιχείρηση, αναγνώριζε για μοναδικό σκοπό της επιχείρησης "τη Μεγιστοποίηση του Κέρδους". Οι νεώτερες θεωρίες διευρύνουν το ρόλο και τους σκοπούς της επιχείρησης. Έτσι θεωρείται ότι η επιχείρηση αποτελεί κοινωνικό θεσμό και όργανο της κοινωνικής οικονομίας, γιατί συμβάλλει με την παραγωγή των αγαθών και των υπηρεσιών της στην κάλυψη των ανθρώπινων αναγκών, δίνει απασχόληση και εισόδημα σε ανθρώπους και δημιουργεί κοινότητες συνεργαζομένων προσώπων.

Σύμφωνα με τις θεωρίες αυτές, η επιχείρηση επιδιώκει, τόσο σκοπούς οικονομικούς (κέρδη, επέκταση, επικράτηση στην Αγορά) όσο και μη οικονομικούς (επιδίωξη κύρους, γόητρου, ανεξαρτησίας).

Βέβαια στόχος της κάθε οικονομικής μονάδας είναι να εξυπηρετήσει τις επιθυμίες εκείνων, που την ίδρυσαν, την οργάνωσαν και την έφεραν στη ζωή κι από την επιβίωσή της στη ζωή προσδοκούν κέρδη - εισόδημα υψηλό.

Κατά τη σύγχρονη όμως αντίληψη, επιδίωξη κάθε επιχείρησης είναι και να προάγει τους στόχους των κοινωνικών ομάδων, που τη δημιούργησαν, μα και να συμβάλλει στην προαγωγή του κοινωνικού συνόλου, μέσα στο οποίο δρα. Κάθε επιχείρηση δίνει περισσότερη έμφαση στους κοινωνικούς στόχους και στην κοινωνική προσφορά της στο χώρο της επιχειρησιακής δράσης της με την επιδίωξη να φαίνεται πιο αρεστή στο κοινωνικό σύνολο. Τονίζει τον κοινωνικό χαρακτήρα των στόχων της, για να πετύχει την καλύτερη αποδοχή κι ενσωμάτωση της στο κοινωνικό της περιβάλλον. Κι αυτό γιατί το κοινωνικό σύνολο βλέπει με πολλή δυσφορία την υποκίνηση της από καθαρά οικονομικούς στόχους π.χ. το κέρδος και μόνο το κέρδος. Πάντως η πιθανότητα για ένα μεγάλο κέρδος είναι ίση με την πιθανότητα για μια μεγάλη ζημία. Γι'αυτό, λόγοι ασφαλείας και επιβίωσης της επιχείρησης, οδηγούν στη συντηρητική επιδίωξη για "υψηλά κέρδη". Γιατί η επίτευξη υψηλού κέρδους, οδηγεί στην εμφάνιση ανταγωνιστικών επιχειρήσεων και μείωση του κέρδους, εκτός από την κοινωνική δυσμενή κριτική. Γι'αυτό κάθε επιχείρηση συνειδητά αναγκάζεται να εφαρμόσει πολιτική μείωσης των κερδών της.

Επίσης πρέπει να τονισθεί ότι η λήψη αποφάσεων μετατοπίστηκε από τον επιχειρηματία - κερδοσκόπο στα στελέχη της επιχείρησης. Τα στελέχη δεν τα ενθουσιάζει το μεγάλο κέρδος. Αντίθετα ενδιαφέρονται για την καλή φήμη και τη μακρόχρονη επιβίωση της επιχείρησης. Ίσως και το υψηλότερο πνευματικό επίπεδο στο οποίο βρίσκονται, και η μεγαλύτερη υπευθυνότητα που αισθάνονται για το κοινωνικό σύνολο, με το οποίο συνδέονται περισσότερο από

ό,τι ο επιχειρηματίας της καπιταλιστικής εποχής, προσδίδει πάντοτε συντηρητικό χαρακτήρα στην επιχειρησιακή συμπεριφορά και δραστηριότητα. Έτσι εφαρμόζουν την "αρχή του μετριασμένου κέρδους".

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Αντικείμενο έρευνας είναι η επιχείρηση και οι στόχοι της (Μεγιστοποίηση του Κέρδους η Ελαχιστοποίηση της Ζημίας η αντίληψη του κοινωνικού της προορισμού, που δεν μπορεί να είναι μόνο το κέρδος) κάθε οικονομικού οργανισμού σαν ανεξάρτητης οντότητας στον κόσμο της Οικονομίας.

Η ζωή των οικονομικών μονάδων μπορεί να εξομοιωθεί με τη ζωή των μονάδων του ζωτικού ή φυτικού κόσμου. Γιατί, όπως το ζώο και το φυτό αναπτύσσεται, έτσι ακριβώς αναπτύσσεται και η επιχείρηση: Γεννιέται, μεγαλώνει, δρα και πεθαίνει. Η Οικονομική των Επιχειρήσεων έχει μεγάλη σπουδαιότητα, γιατί ερευνά, μελετά και ερμηνεύει την εσωτερική δομή των επιχειρήσεων (περιουσιακή συγκρότηση, οργάνωση, λειτουργίες, διοίκηση) και την εξωτερική τους δραστηριότητα συναλλακτική δραστηριότητα διάθεσης προϊόντων, τιμολογιακή πολιτική, στόχοι - μεγιστοποίηση του κέρδους ή εξυπηρέτηση περισσότερων στόχων, π.χ.

- 1) Κέρδη,
- 2) Αύξηση κύκλου εργασιών,
- 3) Αύξηση της οικονομικότητας,
- 4) Εξασφάλιση και διατήρηση της ρευστότητας,
- 5) Οικονομική ανεξαρτησία και αυτοτέλεια με την χρηματοδότηση,

- 6) Βελτίωση της φήμης και πελατείας,
- 7) Βελτίωση των αθροπίνων σχέσεων, κ.λ.π.
- 8) Οικονομικοί και μη οικονομικοί στόχοι κ.λ.π.

Βέβαια όλα αυτά τα προβλήματα αντιμετωπίζονται διαφορετικά σε κάθε οικονομική μονάδα. Σ' ένα ποικίλο επιχειρησιακό κόσμο, που κανένα στοιχείο του δεν έχει το όμοιό του και που οι σύγχρονες κοινωνικές ανακατατάξεις στον επιχειρησιακό χώρο (εθνικοποιήσεις, συνδιαχείριση, επιχειρήσεις της Κρατικής Οικονομίας, Πολυεθνικές εταιρίες, μικρές και μέσου μεγέθους επιχειρήσεις που αγωνίζονται να επιβιώσουν εκφράζουν ανεπανάληπτα και πρωτόφαντα οικονομικοκοινωνικά φαινόμενα κι ακόμη φαινόμενα απόρριψης, λ.χ. του μονοδιάστατου επιχειρησιακού στόχου της "Μεγιστοποίησης του Κέρδους" από την κοινωνία μας και επιβολής της άποψης που προσανατολίζει την οικονομική μονάδα προς μια εντονότερη αντίληψη του κοινωνικού της προορισμού που δεν μπορεί πια να είναι το ύψος του κέρδους, αλλά οι προσφερόμενες υπηρεσίες ως και οι ευρύτερες για το κοινωνικό σύνολο προϋποθέσεις αυτής της προσφοράς.

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Η Οικονομική των Επιχειρήσεων διακρίνεται σε:

- α. Γενική (Θεωρητική), και
- β. Ειδική (Εφαρμοσμένη).

α. Η Γενική Οικονομική των Επιχειρήσεων

Η Γενική Οικονομική των Επιχειρήσεων μελετά και ερευνά τα κοινά γνωρίσματα των Οικονομικών μονάδων (της Κρατικής και της Ιδιωτικής Οικονομίας). Όπως τη συγκρότηση, τις λειτουργίες, τη μορφή, τις σχέσεις προς το περιβάλλον και γενικά κάθε εκδήλωση που είναι συνυφασμένη με την ίδρυση, οργάνωση, ανάπτυξη και δραστηριότητα των οικονομικών μονάδων.

Γενικά αυτή ασχολείται με τα προβλήματα και τα "επιχειρηματικά φαινόμενα" τα οποία παρουσιάζονται στις επιχειρήσεις όλων των Οικονομικών κλάδων και μορφών.

β. Ειδική Οικονομική των Επιχειρήσεων

Ετσι γεννιέται η εφαρμοσμένη Οικονομική των επιχειρήσεων που βλέπει την επιχείρηση διττά :

- α) σαν μονάδα παραγωγής αγαθών για την κάλυψη αναγκών της κοινωνίας, και
- β) ταυτόχρονα σαν οργάνωση που επιδιώκει την ικανοποίηση των στόχων των μελών της (επιχειρηματίας, εταίροι, μέτοχοι, ανθρώπινος παράγοντας).

Γιατί η επιβίωση των επιχειρήσεων στον κόσμο της οικονομίας δεν εξασφαλίζεται μόνο με την παραγωγή και τη διάθεση των αγαθών και των υπηρεσιών τους αλλά κι από την ικανότητα τους να ικανοποιούν τις ανάγκες των μελών τους, π.χ. η τάση - στόχος για Μεγιστοποίηση του Κέρδους ή Ελαχιστο-

ποίησης της Ζημίας, δηλαδή να εξασφαλιστεί για τον επιχειρηματία ένα υψηλό ατομικό εισόδημα, που δεν αντιβαίνει στην ισχύουσα ηθική και θεμελιώνεται στην επιθυμία για κοινωνική προβολή και οικονομική ευημερία. Τα άτομα με την επιδίωξη να βελτιώσουν τα οικονομικά τους μέσα (εισόδημα), αποβλέπουν στη βελτίωση της κοινωνικής τους θέσης και στον προορισμό μέσων (αγαθά - υπηρεσίες - χρήμα) τα οποία θα εξασφαλίσουν την επιβίωση τους και θα εξουδετερώσουν την ανασφάλεια τους. Οσο ψηλότερα βρίσκεται κανείς στην κοινωνική πυραμίδα του κοινωνικού του χώρου, τόσο περισσότερες γίνονται οι ανάγκες του, όπως είναι κι ο επιχειρηματίας σήμερα, επειδή τα στοιχεία της κοινωνικής αναγνώρισης απαιτούν πολύ χρήμα κι έτσι προσδιορίζουν και την επιχειρηματική συμπεριφορά του.

Ο επιχειρηματίας για να βρει αναγνώριση στην κοινωνία μέσα στην οποία ζει και δρα, αν θέλει να επιβιώσει, θα πρέπει να συμβιβαστεί με την ισχύουσα κοινωνική αντίληψη. Οι πιο πάνω ανάγκες αποτελούν τα ισχυρότερα κίνητρα ανθρώπινης συμπεριφοράς.

Ένα δυνατό κίνητρο είναι η αναμενόμενη ανταμοιβή. Οσο μεγαλύτερη είναι η ανταμοιβή τόσο περισσότερο προκαλεί. Ένα άτομο - επιχειρηματίας - που επιδιώκει τα λεφτά - το χρήμα - και τη φήμη δεν σταματάει ποτέ να τα επιδιώκει σε όσο βαθμό κι αν τα καταχτήσει.

Η ικανοποίηση ενισχύει την τάση προς ένα σκοπό. Δεν υπάρχει κορεσμός στην επιθυμία του πλούτου και του χρήματος : "Μεγιστοποίηση του Κέρδους". Κι αν ο στόχος "Μεγιστοποίησης του Κέρδους" κάποτε βρεθεί σε αντίθεση με την ισχύουσα κοινωνική αντίληψη στην ηθική αυτή πρέπει να προσαρμοστεί ο επιχειρηματίας αν επιθυμεί να βρει αναγνώριση κι αυτοπραγμάτωση μέσα στον κοινωνικό χώρο που δρα. Κι αυτό θα κάνει γιατί αυτά τα μεγέθη συνθέτουν το

νόημα της ζωής κάθε ανθρώπου και φυσικά του επιχειρηματία που-διαμορφώνει την επιχειρησιακή συμπεριφορά.

Ο ΣΤΟΧΟΣ Ή ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Η επιχείρηση με την επιχειρησιακή δραστηριότητα της παίζει διπλό ρόλο, επιδιώκει να πραγματοποιήσει διπλό σκοπό:

- α) Να παράγει αγαθά ή υπηρεσίες με τα οποία η κοινωνία θα καλύψει τις ανάγκες της - είναι ο κοινωνικός ρόλος της επιχείρησης - που δικαιολογεί κοινωνικά και την ύπαρξή της.
- β) Να πραγματοποιήσει με την παραγωγική διαδικασία κι ολοκλήρωση του παραγωγικού κυκλώματος (εισροές π.χ. πρώτων υλών, εργατικού δυναμικού, μηχανημάτων, τεχνολογίας, κ.ά. και εκροές π.χ. αγαθά ή υπηρεσίες που τα παράγει, για να τα διαθέσει στην κατανάλωση) το στόχο του ιδιοκτήτη επιχειρηματία της δηλαδή το κέρδος ή να ικανοποιήσει τους στόχους των εταίρων ή μετόχων της.

Με τον τρόπο αυτό η επιχείρηση επιδιώκει να εξασφαλίσει την επιβίωση της μέσα στον επιχειρησιακό χώρο που δρα. Η προσπάθεια αυτή για επιβίωση αποτελεί το πιο βασικό κίνητρο συμπεριφοράς της. Η επιβίωση κάθε επιχείρησης δεν μπορεί να εξασφαλιστεί μόνο με την παραγωγή αγαθών ή υπηρεσιών της αλλά και με την ικανοποίηση των στόχων και των αναγκών των μελών της.

Ιστορικά διαμορφώθηκαν δύο θέσεις στο θέμα:

α. Η πρώτη θέση υποστηρίχθηκε στα δυο πρώτα στάδια ανάπτυξης:

α. 1900 - 1930, και

β. 1930 - 1960).

Αυτή παραδέχεται σαν αποκλειστικό στόχο κάθε επιχείρησης τη "Μεγιστοποίηση του Κέρδους ή την Ελαχιστοποίηση της Ζημίας". Αυτός ο μοναδικός στόχος καθορίζει και την επιχειρησιακή συμπεριφορά της.

Το Κέρδος Μόνος Στόχος

Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία μόνο επιχειρηματίας είναι εκείνος που καθορίζει την επιχειρησιακή συμπεριφορά και δράση της επιχείρησής του. Κανένας άλλος. Είναι ο μόνος φορέας της επιχείρησης και ο μόνος που αποφασίζει για τη δράση της επιχείρησής του. Η επιχείρηση κι ο επιχειρηματίας της είναι ένα και το ίδιο. Ο επιχειρησιακός χώρος ταυτίζεται με τον επιχειρηματία με ένα μόνο πρόσωπο. Περίπτωση ατομικής επιχείρησης και στην εταιρική επιχείρηση το ίδιο συμβαίνει. Οι εταίροι είναι οι μοναδικοί φορείς, υπάρχει ενότητα στη δράση κι ένας είναι ο στόχος: η Μεγιστοποίηση του Κέρδους. Ο επιχειρηματίας γνωρίζει τα πάντα, αποφασίζει για τα πάντα. Η πραγματοποίηση του στόχου εξασφαλίζει την υπόσταση και την επιβίωση της επιχείρησης. Ο επιχειρηματίας είναι ο κερδομανής που με κάθε τρόπο και μέσο αγωνίζεται να πραγματοποιήσει το μοναδικό στόχο της επιχείρησης.

Αυτή είναι η πρώτη θέση της Οικονομικής των Επιχειρήσεων. Η Κλασσική θεωρία θεωρεί λογικό το μονοδιάστατο στόχο της Μεγιστοποίησης του Κέρδους. Η συμπεριφορά του επιχειρηματία είναι ταυτόσημη μ' εκείνη του οι-

οικονομικού ανθρώπου που παρουσιάζεται σαν ένα ολότελα λογικό ον, που κάνει λογικές επιλογές για να πετύχει το σκοπό του. Αυτός ξέρει όλες τις πιθανές λύσεις, προβλέπει και κάνει την καλύτερη επιλογή με καλύτερη χρησιμότητα.

Προϋποθέσεις που τη Στηρίζουν

- A. Τα κέρδη απεικονίζουν χρήμα - πλούτο, το οποίο είναι βασικό κίνητρο της ανθρώπινης συμπεριφοράς στον επιχειρησιακό χώρο της κεφαλαιοκρατίας. Το χρήμα και ο πλούτος που φέρνουν κέρδη είναι δύναμη, μέσο κοινωνικού διαφορισμού και κοινωνικής ανόδου, εξασφαλίζουν την επιβίωση της επιχείρησης και του επιχειρηματία μέσα στο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον που δρα.
- B. Τα κέρδη είναι οικονομικό μέγεθος, προσδιορίζεται η οικονομικότητα κι αποτελεσματικότητα της επιχειρησιακής δράσης.
- Γ. Το πολιτικοοικονομικό περιβάλλον μέσα στο οποίο δρα εκτιμά το χρήμα - πλούτο, ο επιχειρηματίας οφείλει να το έχει. Σε οικονομία - κοινωνία που ο ανταγωνισμός είναι σκληρός, το χρήμα - πλούτος εξασφαλίζουν τη βιολογική επιβίωση κάθε επιχείρησης.

Αυτοί είναι οι λόγοι που έγινε αποδεκτή η θεωρία της Μεγιστοποίησης του Κέρδους όμως σήμερα οι λόγοι αυτοί δεν ανταποκρίνονται στην επιχειρησιακή πραγματικότητα.

Λόγοι που την Απορρίπτουν

- A. Καμία απόφαση στον επιχειρησιακό χώρο δεν απεικονίζει τις απόψεις ενός μόνο προσώπου, του επιχειρηματία. Κάθε απόφαση εκφράζει μια διεργασία, όπου συμμετέχει όλο το ανθρώπινο δυναμικό που εργάζεται στην επιχείρηση κι έχει εξουσία κι αρμοδιότητα να επιδράσει στη λήψη των αποφάσεων. Η άποψη ότι ο επιχειρηματίας μόνος του αποφασίζει κι είναι ο μοναδικός φορέας της επιχειρησιακής συμπεριφοράς δεν αποδειχεται στην πράξη αληθινή. Η επιχειρηματική δράση και η λήψη αποφάσεων σήμερα είναι ομαδική - συλλογική. Ο σκοπός ή οι σκοποί από επιχείρηση σε επιχείρηση διαφέρουν αλλά όλες οι οργανωμένες επιχειρήσεις βασίζονται στην αποτελεσματική ομαδική λειτουργία για την ικανοποίηση οποιουδήποτε στόχου που μπορεί να έχουν. Η Ομαδική συλλογική δράση, που ισχύει σήμερα στη λήψη επιχειρησιακών αποφάσεων απορρίπτει το μόνο σκοπό της Μεγιστοποίησης του Κέρδους που κατά βάθος θέλει ο επιχειρηματίας.
- B. Η άποψη ότι ο επιχειρηματίας γνωρίζει τα πάντα κι αποφασίζει για όλα, αμφισβητείται. Η ανθρώπινη συμπεριφορά και περισσότερο η επιχειρησιακή συμπεριφορά δεν μπορεί να προκαθοριστεί. Τα πάντα ρέουν, κινούνται. Γι'αυτό η ενημέρωση και πληροφοριοδότηση είναι ένα βασικό στοιχείο κάθε επιχείρησης.
- Γ. Η θέση της θεωρίας της Μεγιστοποίησης του Κέρδους ότι μόνο ο επιχειρηματίας δρα ορθολογικά κι αυτή απορρίπτεται. Η εμπειρία

διδάσκει ότι δεν δρα πιά ορθολογικά ένα άτομο, από μια ομάδα ανθρώπων. Οι φυσικές ικανότητες της διανοήσης κάθε ατόμου είναι περιορισμένες. Γι'αυτό δεν είναι δε θέση να γνωρίζει τα πάντα. Με την ομάδα εργασίας ο ένας συμπληρώνει τον άλλο για τη λήψη ορθολογικών επιχειρησιακών αποφάσεων.

- β. Δεύτερη θέση (1960 ως σήμερα). Οι στόχοι είναι πολλοί κι ένας απ'αυτούς είναι η Μεγιστοποίηση του Κέρδους.

Επιδίωξη Πολλών Στόχων

Η επιστήμη κι η εμπειρία έχουν καταλήξει ότι η επιχείρηση είναι ένα ανοικτό κοινωνικό παραγωγικό σύστημα, όπου δρουν διάφορες κοινωνικές ομάδες. Κάθε ομάδα έχει τους δικούς της στόχους, που θέλει να υλοποιήσει. Δεν είναι μόνο ο επιχειρηματίας. Αυτός είναι ένα στοιχείο από τα πολλά στοιχεία της σημερινής πραγματικότητας μέσα στην επιχείρηση. Μέσα σ'αυτή δρουν κοινωνικές ομάδες με αντίθετα συμφέροντα.

Π.χ. ο επιχειρηματίας θέλει να εργάζεται το προσωπικό πολλές ώρες την ημέρα και να πληρώνεται με χαμηλά μεροκάματα. Το προσωπικό θέλει, αντίθετα, υψηλά μεροκάματα και λίγες ώρες εργασίας.

Έτσι υπάρχει πολυμορφία στόχων. Η σύγκρουση είναι συνηθισμένο φαινόμενο στο επιχειρησιακό χώρο. Γι'αυτό υπάρχει η ανάγκη να βρεθεί κάποιος κοινός στόχος, που να ενώνει τα άτομα σε μια κοινή προσπάθεια. Αυτός είναι η θέληση να επιβιώσει η επιχείρηση, μόνο έτσι εξασφαλίζεται και η επιβίωση του επιχειρηματία και του προσωπικού. Πρέπει να βρεθεί κάποιος συμβιβασμός.

Αναζητούν τη χρυσή τομή κι αυτή είναι:

- Η επιχείρηση να προσφέρει τα προϊόντα της, που τα ζητά η κατανάλωση, για να καλύπτονται οι ανάγκες της κοινωνίας και να ικανοποιεί μαζί και τις ανάγκες των μελών των διαφόρων κοινωνικών ομάδων που δρουν μέσα στον επιχειρησιακό χώρο της.

Π.χ. - Επιχειρηματίας (που ζητάει υψηλά κέρδη)

- Η Τεχνοδομή, τα στελέχη τη επιχείρησης (που ζητάει υψηλή αμοιβή, παραγωγικότητα, κοινωνική αναγνώριση, χρηματοδότες (υψηλοί τόκοι).

- Πελάτες (καλές τιμές αγαθών, άριστη ποιότητα).

- Προμηθευτές (ικανοποιητικές τιμές, πρώτων υλών, ευνοϊκοί όροι αγοράς).

- Κράτος (δίκαιη φορολογία, παροχές, κοινωνικές ασφαλίσεις).

Αυτές όλες οι ομάδες ανθρώπων δρουν στον επιχειρησιακό χώρο κι ασκούν δυναμική κι ενεργό επίδραση στη λήψη αποφάσεων και στην επιχειρησιακή συμπεριφορά. Έτσι τελικός στόχος της επιχείρησης είναι : ο εφοδιασμός του περιβάλλοντος της με τα αγαθά ή τις υπηρεσίες της και η ικανοποίηση των προσωπικών στόχων των ομάδων που δρουν στο χώρο της επιχείρησης.

Στόχοι έτσι που διαμορφώθηκαν και που ανταποκρίνονται στη σύγχρονη επιχειρησιακή πραγματικότητα:

1. Κέρδη (αρχή της μεγιστοποίησης του κέρδους ή η αρχή του μετριασμένου κέρδους).

2. Οικονομικότητα - αποτελεσματικότητα (αρχή της ελαχιστοποίησης της ζημίας και μείωσης του κόστους παραγωγής).
3. Αύξηση του κύκλου εργασιών της.
4. Ρευστότητα και οικονομική αυτοτέλεια.
5. Ανάπτυξη του επιχειρησιακού δυναμικού.
6. Αύξηση της φήμης και πελατείας.
7. Μόρφωση και επιμόρφωση προσωπικού.
8. Σύγχρονη τεχνολογία.
9. Καλές ανθρώπινες και δημόσιες σχέσεις και κοινωνική παραδοχή της.
10. Κοινωνική και πολιτική δύναμη.
11. Δίκαιη αμοιβή εργασίας.
12. Λογικό ωράριο.
13. Επιδίωξη κύρους.
14. Απόκτηση γοήτρου.
15. Επικράτηση στην αγορά, κ.ά.

Άλλοι ερευνητές μιλάνε για οικονομικούς (κέρδη, επέκταση) και μη οικονομικούς στόχους (επιδίωξη κύρους και γοήτρου). Άλλοι λένε ότι αρχικός σκοπός κάθε επιχειρηματικού οργανισμού είναι η ικανοποίηση του καταναλωτή, με ένα κέρδος που κυμαίνεται μέσα στα όρια που θέτουν οι νομικές και κοινωνικές συνήθειες. Κι' αυτό είναι το μετριασμένο κέρδος. Έτσι επικρατεί η αρχή του μετριασμένου κέρδους. Το μέγεθος μίας επιχείρησης επιδρά πάνω στους στόχους της και στην επιχειρησιακή συμπεριφορά της. Στη μικρή επιχείρηση είναι πιο έντονη η επιδίωξη οικονομικών στόχων και ο ατομιστικός χαρακτήρας των στόχων της σαν έκφραση της κερδομανίας του επιχειρηματία

της ή των εταιρών της (αρχή της μεγιστοποίησης του κέρδους). Αντίθετα στη μεγάλη επιχείρηση είναι πιο έντονη η παρουσία των μη οικονομικών στόχων και η τάση να ταυτιστεί η επιχειρησιακή συμπεριφορά της με τους στόχους του κοινωνικού συνόλου. Κι' αυτό γιατί η κοινωνία βλέπει με πολύ κριτική κι αρνητική διάθεση κάθε δραστηριότητά της, που επιδιώκει τη μεγιστοποίηση του κέρδους της.

Η ΠΟΛΥΜΟΡΦΙΑ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Πόρισμα Ερευνών: Η μεγιστοποίηση του κέρδους δεν είναι πια ο μοναδικός στόχος κάθε επιχείρησης. Αντίθετα τονίζεται το πολυδιάσταστο των στόχων σύμφωνα με το οποίο κάθε επιχείρηση επιδιώκει ταυτόχρονα να ικανοποιήσει πολλούς στόχους για να εξασφαλίσει την επιβίωση και ανάπτυξη της επιχείρησης.

Οι περισσότερες επιχειρήσεις έχουν σαν βασικό στόχο το κέρδος, μα δεν τολμούν να το εκδηλώσουν. Το κοινωνικό περιβάλλον δεν ανέχεται πια την έκδηλη κερδομανία.

Οι άνθρωποι που εργάζονται στην επιχείρηση καθώς και ο επιχειρηματίας δεν υιοθετούν τη συμπεριφορά για μεγιστοποίηση του κέρδους, γιατί πιστεύουν ότι η επιχείρηση έχει ευθύνη απέναντι στο κοινωνικό σύνολο. Ο σύγχρονος άνθρωπος είναι εξω - κατευθυνόμενος. Η επιχείρηση θέλει βέβαια το κέρδος αλλά θέλει και να διευρύνει τις εργασίες της, να εξασφαλίσει καλή φήμη και πελατεία, να διασφαλίσει το επιχειρησιακό της δυναμικό, την αυτοτέλειά της και την επιβίωση.

Όλα αυτά θέλουν ανάλογη επιχειρησιακή συμπεριφορά που δε συμφωνεί με την μεγιστοποίηση του κέρδους. Τα μεγάλα κέρδη προκαλούν μεγάλη φορολογία. Η υψηλή φορολογία περιορίζει την επιθυμία μεγιστοποίησης του κέρδους. Πάντως η πιθανότητα για ένα μεγάλο κέρδος είναι ίση με την πιθανότητα για μεγάλη ζημία. Δημιουργούν πρόσθετη φορολογία, ανταγωνιστές, απεργίες κ.λ.π. Τα υψηλά κέρδη υποκινούν το εργατικό δυναμικό σε απαιτήσεις για αύξηση της αμοιβής της εργασίας. Δημιουργούν το αίσθημα της αδικίας κι απαιτούν πιο δίκαιη διανομή των κερδών της επιχείρησης.

Τα υψηλά κέρδη μιας επιχείρησης παρακινούν κι άλλες επιχειρήσεις να προσφέρουν τα ίδια προϊόντα. Δημιουργούν νέους ανταγωνιστές. Γι' αυτό το λόγο οι επιχειρήσεις εφαρμόζουν συντηρητική πολιτική κερδών κι όχι πολιτική μεγιστοποίησης του κέρδους. Γενικά απορρίπτεται ο μονοδιάστατος στόχος της μεγιστοποίησης του κέρδους και διαπιστώνεται το πολυδιάστατο των στόχων. Η επιχειρησιακή συμπεριφορά της επιχείρησης οφείλει να είναι τέτοια που να εξασφαλίζει την επιβίωση της μέσα στην κοινωνία που δρα.

ΜΕΤΡΙΑΣΜΕΝΟ ΚΕΡΔΟΣ ΑΝΤΙ ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΕΡΔΟΥΣ

Κάθε επιχείρηση επιδιώκει με τη δράση της να καλύψει τα έξοδά της και να μείνει κι ένα πλεόνασμα που καλείται το κέρδος.

$$\text{ΕΣΟΔΑ} - \text{ΕΞΟΔΑ} = \text{ΚΕΡΔΟΣ}$$

Το κέρδος αυτό περιλαμβάνει την αμοιβή του κεφαλαίου του επιχειρηματία και την αμοιβή του επιχειρηματία για την προθυμία του να αναλάβει τις ριψοκίνδυνες αυτές πράξεις του επιχειρηματία και τη διοίκηση της επιχείρησής του. Αυτό είναι το κέρδος της επιχείρησης.

- Το επιχειρησιακό κέρδος: Κέρδος επιχείρησης μείον τόκους ίδιου κεφαλαίου και αμοιβή επιχειρηματία.

- Κέρδος επιχειρηματία: Καθαρό κέρδος του, αμοιβή για την επιτυχημένη οργάνωση της επιχείρησης.

ΚΛΑΣΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΙ

Οι κλασσικοί οικονομολόγοι είχαν την γνώμη ότι κάθε επιχείρηση για να πετύχει το κέρδος της εφαρμόζει την αρχή της μεγιστοποίησης του κέρδους. Το άτομο που επιδιώκει το δικό του συμφέρον δηλαδή το μέγιστο κέρδος, εξυπηρετεί ταυτόχρονα και το γενικό σύνολο.

Η επιδίωξη και η επίτευξη του μέγιστου κέρδους από την επιχείρηση προϋποθέτει ιδανικές συνθήκες τόσο μέσα στην επιχείρηση όσο και έξω από αυτή - πλήρης, ελεύθερος ανταγωνισμός - που ποτέ δεν υπήρξε πραγματικότητα. Έτσι η αρχή της μεγιστοποίησης του κέρδους δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.

ΝΕΩΤΕΡΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ

Οι επιχειρήσεις μεγάλωσαν. Οι επιχειρηματίες αναγκάστηκαν να ζητήσουν

ξένα κεφάλαια. Έτσι ήρθε ο διαχωρισμός επιχειρηματία - κεφαλαιούχου. Μέσα στην επιχείρηση δημιουργήθηκαν ομάδες συμφερόντων, τα συμφέροντα αυτών των ομάδων δεν συμπίπτουν έτσι η μεγιστοποίηση του κέρδους που θα ήταν επιθυμητή από τον κεφαλαιούχο επιχειρηματία αντικείται στο συμφέρον των άλλων ομάδων.

Π.χ. Πελάτες: Πρότυπο επιχειρησιακής συμπεριφοράς θεωρείται κοινωνικά αποδεκτό αν οδηγεί σε ποιοτικές βελτιώσεις των προϊόντων που διοχετεύονται στην αγορά, σε τεχνολογικές ανακαινίσεις ή σε περιορισμό του κόστους, σε περιορισμού της σπατάλης, στη χρησιμοποίηση των πόρων, κ.λ.π.

Αν ο στόχος "Μεγιστοποίηση του Κέρδους" βρίσκεται σε αντίθεση με την ισχύουσα κοινωνική αντίληψη, στην ηθική αυτή θα πρέπει να προσαρμοστεί ο επιχειρηματίας, αν επιθυμεί μέσα στο χώρο που δρα να βρεί αναγνώριση, αυτοπραγμάτωση κι επιβίωση.

ΟΜΑΔΕΣ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

Η επιχειρησιακή συμπεριφορά και η πολιτική της επιχείρησης διαμορφώνεται κάτω από την επίδραση των ομάδων συμφερόντων που δρουν μέσα στον επιχειρησιακό χώρο. Αυτές είναι:

- 1) Ο επιχειρηματίας που ζητάει υψηλά κέρδη, εξασφάλισης της διοίκησής του, ασφάλιση της περιουσίας του κι αύξησή της.
- 2) Η τεχνοδομή που επιδιώκει υψηλή αμμοιβή, κοινωνική αναγνώριση συμμετοχή στα κέρδη, εξουσία κι αρμοδιότητες.

- 3) Οι χρηματοδότες που απαιτούν υψηλό τόκο κι ασφάλεια για το κεφάλαιό τους.
- 4) Οι προμήθειες που απαιτούν ικανοποιητικές τιμές για τα προϊόντα τους σίγουρη πληρωμή τους και εξασφάλιση διάθεσης των προϊόντων τους.
- 5) Οι πελάτες που ζητούν ικανοποιητικές τιμές διάθεσης των προϊόντων της επιχείρησης, ευνοϊκούς όρους πληρωμής και καλή εξυπηρέτησή τους.
- 6) Το εργατικό δυναμικό που απαιτεί δίκαιο μισθό, συμμετοχή στα κέρδη, συνδιαχείριση, συνδιοίκηση της επιχείρησης, αναγνώριση του έργου που προσφέρει και ολική και κοινωνική ασφάλιση.
- 7) Το Κράτος και οι άλλοι οργανισμοί που απαιτούν εισφορές και φόρους, κ.ά.

Όλες αυτές οι ομάδες επιδρούν για να ληφθεί η απόφαση για τη διαμόρφωση των στόχων της επιχείρησης.

Συμπερασματικά:

Η οικονομική επιστήμη περιορίζει και κατατάσσει τα οικονομικά κίνητρα σε ομάδες, με σκοπό να μελετήσει την επιχειρησιακή συμπεριφορά και να κατασκευάσει λίγα υποδείγματα για σωστές αποφάσεις. Έτσι κάθε επιχείρηση αποφασίζει κατ'αρχήν μόνη της σταθμίζοντας τη γνώση και την πείρα της ανώτατης διοίκησης της. Σήμερα αυτή αποφασίζει κι επιδιώκει, όχι τη μεγιστοποίηση του κέρδους, αλλά περισσότερο τη σταθεροποίηση της θέσης της επιχείρησης στην αγορά κι επιδιώκει γι'αυτό την πραγματοποίηση του μέτριου, του "μετριασμένου κέρδους".

Ακόμη επιδιώκει την καλή φήμη της. Κι αυτή εξαρτάται από την καλή ποιότητα των αγαθών της (προϊόντων της) και από τη γενική γνώμη του επιχειρησιακού χώρου της (του προσωπικού της, των πελατών της, των πιστωτών της, των τραπεζών, των δημοσίων οργάνων που έρχεται σε επικοινωνία, κ.λ.π.). Έτσι λοιπόν αποφασίζει κι επενδύει τον τεχνολογικό εξοπλισμό, που θα αποδίδει ένα μετριασμένο κέρδος, καλής ποιότητας προϊόντα, ικανοποιημένο εργατικό δυναμικό, καλά εργαζόμενο επιστημονικό προσωπικό, άριστη λειτουργία της παραγωγικής διαδικασίας κ.λ.π. Βασικό λοιπόν στοιχείο ο προγραμματισμός, που σημαίνει σωστή διοίκηση της τεχνικής λειτουργίας και αυτοματοποίηση της όλης εργασίας. Η ορθή ή όχι λήψη των επιχειρηματικών αποφάσεων εξαρτάται από τα διαθέσιμα αντικειμενικά κριτήρια και τις σωστές πληροφορίες της επιχείρησης. Από αυτό καταφαίνεται η σημασία των υποκειμενικών κριτηρίων για τη λήψη των αποφάσεων από τον επιχειρηματία, η τήρηση λήψης επιχειρησιακών αποφάσεων. Ποιά είναι τα ουσιώδη και ποιά τα επουσιώδη, είναι κάτι που εξαρτάται από τον επιχειρηματία μας.

ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΣΚΟΠΟ ΠΟΥ ΕΠΙΔΙΩΚΟΥΝ

Κατά την κλασσική θεωρία της Οικονομικής των Επιχειρήσεων η συμπεριφορά των επιχειρήσεων είναι ταυτόσημη με την συμπεριφορά του οικονομικού ανθρώπου, ο οποίος στον οικονομικό χώρο δρα με αποκλειστικό σκοπό να μεγιστοποιήσει τα προσωπικά ωφέλη, ή να ελαχιστοποιήσει τον

πόνου και την ζημιά. Ο οικονομικός άνθρωπος σύμφωνα με την ψυχολογική θεωρία ορίζεται σαν ένας οποιοσδήποτε άνθρωπος που εκτιμά τα αποτελέσματα της ευχαρίστησης ή του πόνου, όπως και την πραγματική αξία τους και που επιλέγει πάντοτε την γραμμή των ενεργειών που μεγιστοποιεί την καθαρή ευχαρίστησή του. Δηλαδή συμπεριφορά που είναι προσανατολισμένη προς μια διαρκή προσπάθεια μεγιστοποίησης του κέρδους ή ελαχιστοποίησης της ζημίας.

Ετσι, στο ελεύθερο ανταγωνιστικό σύστημα, επικρατεί η μορφή της επιχείρησης εκείνης, που με τη δράση της επιδιώκει να καλύψει δαπάνες της και να απομείνει και ένα πλεόνασμα που καλείται κέρδος της επιχείρησης. Αυτό το κέρδος περιέχει τόσο την αμοιβή του κεφαλαίου που διάθεσε ο επιχειρηματίας, όσο και την αμοιβή του επιχειρηματία για την προθυμία του να αναλάβει ριψοκίνδυνες πράξεις. Ως προς το μέγεθος του κέρδους δεν υπάρχει συμφωνία γνώμων.

Οι κλασσικοί έχουν την γνώμη της μεγιστοποίησης του κέρδους. Σήμερα όμως εμφανίστηκε ζωντανά η αμφισβήτηση για την ορθότητα της αρχής της μεγιστοποίησης του κέρδους, σαν αρχή που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Η επιδίωξη και η επίτευξη του μέγιστου κέρδους, προϋποθέτει ιδανικές συνθήκες, τόσο μέσα, όσο και έξω από τον χώρο τον επιχειρησιακό, και μαθηματική ακρίβεια συμμετοχής και αλληλεπίδρασης των συντελεστών της παραγωγής. Βέβαια η μεγιστοποίηση του κέρδους θα ήταν πολύ επιθυμητή από τον επιχειρηματία. Αυτό όμως ίσως αντίκειται στα συμφέροντα των πελατών της, ακόμα και στου προσωπικού της. Σήμερα η διοίκηση της επιχείρησης ενδιαφέρεται λιγότερο για την μεγιστοποίηση του επιδιωκόμενου κέρδους, και περισσότερο για την σταθερότητα της θέσης της

στην Αγορά. Η μεγιστοποίηση του κέρδους, είναι πια μια ιδανική κατάσταση, αφού προϋποθέτει ύπαρξη πλήρους ανταγωνισμού, μια πραγματικότητα που δεν υπάρχει. Περισσότερο σύμφωνη προς τις σύγχρονες αντιλήψεις είναι η αρχή του μετριασμένου κέρδους που διαμορφώθηκε κάτω στην πίεση των πολλών συμφερόντων που δρουν μέσα στην επιχείρηση, τα τεράστια ποσά κεφαλαίου που απαιτούνται σήμερα για την επιχειρηματική δραστηριότητα και η δυσκολία διάθεσής τους από ένα άτομο επιχειρηματία και η σημασία, που έχει για την επιχείρηση η ποιότητα των προϊόντων της, αλλά και η φήμη της μεταξύ των καταναλωτών και των συνεργατών της (προσωπικό και χρηματοδότες της) εξαναγκάζουν την διοίκησή της να ακολουθεί την πολιτική όχι της μεγιστοποίησης του κέρδους, αλλά την πολιτική του μετριασμένου κέρδους.

Με την αρχή του μετριασμένου κέρδους σαν σκοπό της επιχείρησης, οι επιχειρήσεις - οικονομικές μονάδες διακρίνονται :

- α) Σε ποριστικές,
- β) Σε κτητικές, και
- γ) Σε εξισωτικές.

Ποριστικές Επιχειρήσεις

Είναι όλες οι επιχειρήσεις εκείνες που επιδιώκουν το κέρδος. Το κέρδος εμφανίζεται σαν διαφορά μεταξύ των εσόδων και εξόδων της επιχείρησης.

$ΕΣΟΔΑ = 10 \text{ εκατ.} - ΕΞΟΔΑ = 8 \text{ εκατ.} = ΚΕΡΔΟΣ = 2 \text{ εκατ. δρχ.}$

Ποριστικές επιχειρήσεις είναι όλες οι κερδοσκοπικές επιχειρήσεις της ιδιωτικής οικονομίας. Αυτές είτε εφαρμόζουν στην τιμολογιακή τους πολιτική την αρχή της μεγιστοποίησης του κέρδους, είτε την αρχή του μετριασμένου κέρδους" ανάλογα με την πίεση που ασκεί στην επιχειρησιακή συμπεριφορά το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον, το κέρδος περιέρχεται στην ιδιωτική οικονομία του φορέα της επιχείρησης (του επιχειρηματία ή των εταίρων του φορέα της επιχείρησης (του επιχειρηματία ή των εταίρων αν είναι εταιρία ή των μετόχων αν είναι ανώνυμη εταιρία). Βέβαια δεν τονίζεται ότι ο μόνος στόχος και μόνος σκοπός της είναι η επιδίωξη του κέρδους. Γιατί σήμερα υποστηρίζεται η αντίληψη ότι πρωταρχικός σκοπός κάθε επιχείρησης είναι να προσφέρει αγαθά αρίστης ποιότητας, που με αυτά θα καλύψει τις ανάγκες της η κατανάλωση (κοινωνία) και μετά επιδιώκει - σαν δευτερο σκοπό - το μετριασμένο κέρδος της. Πάντως δεν μπορούμε, λέγει ο G. Myrdal, να πιστέψουμε πάντα σε αυτά που μας λένε οι άνθρωποι. Αλλά λένε, άλλα σκέφτονται, άλλα πράττουν.

Γενικά κάθε ιδιωτική επιχείρηση είναι ποριστική είναι κερδοσκοπική επιχείρηση. Το κέρδος της είναι το εισόδημα του επιχειρηματία της. Μπορεί έτσι ή να το πάρει και να το διαθέσει σύμφωνα με τις επιθυμίες του ή ένα μέρος να το αφήσει στην επιχείρηση του χάρη της αυτοχρηματοδότησής της. Δηλαδή να σχηματίσει μ'αυτό το ποσό ένα αποθεματικό κεφάλαιο. Γι'αυτό και αυτό καλείται και επιχειρηματική αποταμίευση. Συνειδητά εφαρμόζουν την αρχή της οικονομίας:

Επιδίωξη του μέγιστου δυνατού αποτελέσματος με τη μικρότερη δυνατή θυσία σε παραγωγικούς πόρους, (ανθρώπους μηχανές, έξοδα γενικά).

Κτητικές Επιχειρήσεις

Κτητικές επιχειρήσεις είναι όλες εκείνες που συνειδητά εφαρμόζουν την αρχή του μετριασμένου κέρδους και που το κέρδος αυτό δεσμεύεται μέσα στον οικονομικό οργανισμό για επένδυση. Με την επένδυση επιδιώκεται η επαύξηση της δράσης και η μεγαλύτερη εξυπηρέτηση των αναγκών της κοινωνίας. Το κέρδος λοιπόν δεν περιέχεται στην ιδιωτική οικονομία κανενός. Επενδύεται παραγωγικά, για να εξυπηρετήσει περισσότερη κατανάλωση που ζητάει τα αγαθά ή τις υπηρεσίες της.

Τέτοιες επιχειρήσεις είναι της Κρατικής Οικονομίας (κρατικές, ημικρατικές, δημοτικές, κοινοτικές επιχειρήσεις Οργανισμοί) και δημόσιοι κι αυτόνομοι οργανισμοί, λ.χ. Σιδηρόδρομοι του Ελληνικού Κράτους Ο.Σ.Ε., τα ΕΛ.ΤΑ. (Ελληνικά Ταχυδρομεία) κ.ά., όπως Ο.Τ.Ε., Δ.Ε.Η. κ.λ.π.

Το μετριασμένο κέρδος τους επενδύεται παραγωγικά σε νέα τεχνολογία και δεν περιέρχεται στα μέλη που τις διοικούν.

Εξισωτικές Επιχειρήσεις

Εξισωτικές είναι όλες εκείνες που επιδιώκουν, με τα έσοδα της δράσης τους, να καλύψουν τις δαπάνες λειτουργίας τους.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΡΧΗ

Οι επιχειρήσεις επιδιώκουν την εφαρμογή του οικονομικού αξιώματος ή της οικονομικής αρχής. Κάθε δράση τη διέπει η έμφυτη ροπή του ανθρώπου να επιδιώκει πάντοτε, είτε ενστικτωδώς είτε βάσει λελογισμένων ενεργειών να πετύχει την πραγματοποίηση του μεγαλύτερου δυνατού αποτελέσματος με τη μικρότερη κάθε φορά προσπάθεια. Η ροπή αυτή είναι η οικονομική αρχή ή το οικονομικό αξίωμα δηλαδή αρχή εξοικονόμησης δυνάμεων, μέσων, θυσιών, αναλώσεων.

Αυτή η οικονομική αρχή εμφανίζεται με μια γενική μορφή και δύο παραλλαγές:

Γενική μορφή

Αγώνας για πραγματοποίηση του μεγαλύτερου δυνατού αποτελέσματος, με την μικρότερη, κάθε φορά, θυσία (σε παραγωγικά μέσα κι ανθρώπινη εργασία, έξοδα).

Πρώτη παραλλαγή. Αγώνας με δοσμένα μέσα να πραγματοποιηθεί το ανώτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Δεύτερη παραλλαγή. Αγώνας για να πραγματοποιηθεί το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, που είναι γνωστό, με τις λιγότερες δυνατές θυσίες (έξοδα).

Η σύνθεσή τους δίνει τη γενική μορφή:

Μέγιστο Αποτέλεσμα - Μικρότερες Θυσίες

Παράδειγμα εφαρμογής σε επιχειρησιακή συμπεριφορά.

Στη γενική μορφή.

Ένα εργοστάσιο, ιδιωτικό και ατομικό, ποριστική οικονομική μονάδα, επιδιώκει με το μικρότερο δυνατό κεφάλαιο, το λιγότερο ανθρώπινο δυναμικό, με τα λιγότερα αποθέματα με τα μικρότερα δυνατά έξοδα κ.λ.π. να πετύχει το μεγαλύτερο δυνατό αποτέλεσμα (κέρδος).

Εδώ εφαρμόζεται η αρχή της μεγιστοποίησης του κέρδους. Είναι η άποψη της κλασσικής Οικονομικής των Επιχειρήσεων. Το άτομο που δρα οικονομικά προσπαθεί με περιορισμένα οικονομικά μέσα τα οποία διαθέτει να πετύχει την ικανοποιητική (ποσοτικά και ποιοτικά), ένα όσο το δυνατό ψηλότερο επίπεδο από τις ανάγκες του ή να ικανοποιήσει δοσμένη ανάγκη με τη χρησιμοποίηση όσο το δυνατό λιγοτέρων παραγωγικών μέσων. Κι αν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι για την πραγματοποίηση κάθε οικονομικού σκοπού απαιτείται η θυσία ορισμένων παραγωγικών συντελεστών, για να πετύχει τον παραπάνω σκοπό κάθε άτομο ή επιχείρηση, οφείλει να

μεγιστοποιήσει τη διαφορά.

Αποτέλεσμα: Παραγωγικές δυνάμεις που χρησιμοποιήθηκαν.

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ

Κατά τις τελευταίες δεκαετηρίδες τείνει η αρχή της μεγιστοποίησης του κέρδους να αντικατασταθεί από την "αρχή του μετρισμένου κέρδους".

Η μεγιστοποίηση του κέρδους θα ήταν επιθυμητή από τον επιχειρηματία. Όμως αυτό αντίκειται στο συμφέρον των καταναλωτών και ίσως των απασχολουμένων στην επιχείρηση. Το κοινωνικό περιβάλλον έχει την απαίτηση, ότι περισσότερο κοινωνική θα μπορούσε να είναι η συμπεριφορά της επιχείρησης και η επιχείρηση με τη σειρά της, τονίζει και δίνει πάντοτε περισσότερη έμφαση στους κοινωνικούς στόχους και στην κοινωνική προσφορά της στο χώρο δράσης της, με την επιδίωξη να φαίνεται περισσότερο αρεστή στο κοινωνικό σύνολο. Έτσι πολλές φορές είναι έντονη η προσπάθεια απαλλαγής από τον κερδοσκοπικό χαρακτήρα της επιχειρησιακής συμπεριφοράς. Η ηγεσία της συνήθως ενδιαφέρεται να λέγεται εκείνο που αρέσει στο κοινωνικό σύνολο και να τονίζεται εμφαντικά η κοινωνική συμβολή της επιχείρησης. Γιατί η ανωτάτη διοίκηση κάθε επιχείρησης ενδιαφέρεται λιγότερο για τη μεγιστοποίηση του κέρδους και περισσότερο για τη σταθεροποίηση της θέσης της μέσα στην αγορά και τη

βιολογική της επιβίωση.

Η επιδίωξη σήμερα, κατά κύριο λόγο του μέγιστου κέρδους είναι πιθανότατα ότι θα μειώσει την υπόληψη της επιχείρησης στους καταναλωτές των προϊόντων της. Αυτές λοιπόν οι αντίρροπες δυνάμεις οδήγησαν στην αναθεώρηση και στην αναπροσαρμογή βασικών αρχών της οικονομικής θεωρίας. Έτσι πια η μεγιστοποίηση του κέρδους είναι μια ειδική κατάσταση.

Η ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΙΑΣΜΕΝΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ

Γενική, ίσως, είναι η εφαρμογή της αρχής του μετριασμένου κέρδους. Γι'αυτό οι οικονομικό αξίωμα μπορεί να εφαρμοστεί με τη μορφή "Αγώνας για την επιτυχία του μετριασμένου κέρδους" που επιβάλλει η κοινωνική αντίληψη, με τη μικρότερη δυνατή προσπάθεια.

Πάντως και η οικονομική αρχή του μετριασμένου κέρδους εφαρμόζει τη γενική οικονομική αρχή, που διέπει κάθε ενέργειά μας, για την κάλυψη αναγκών, με περιορισμένα παραγωγικά μέσα. Έτσι είναι αυτή ένα από τα δύο χαρακτηριστικά γνωρίσματα κάθε οικονομικής μονάδας.

Έτσι ο όρος "αρκετό κέρδος" - αρχή του μετριασμένου κέρδους - αντικαθιστά τον όρο "μέγιστο κέρδος" - αρχή της μεγιστοποίησης του κέρδους. Αναμφισβήτητα όμως το κέρδος αποτελεί ένα βασικό μέγεθος στο

χώρο της Οικονομικής των Επιχειρήσεων που μελετάει κι ερευνά την επιχειρησιακή συμπεριφορά.

Το κέρδος ακόμη είναι ένα βασικό στοιχείο προσδιορισμού της αποτελεσματικότητας κάθε επιχειρησιακής δραστηριότητας.

Το κέρδος ήταν και είναι ένας από τους πολλούς στόχους της επιχείρησης (π.χ. κέρδος αποτελεσματικότητα δράσης, ρευστότητα, φήμη και πελατεία, αυτοτέλεια κι ανεξαρτησία, κ.ά.).

Πάντως, η λειτουργικότητα ενός στόχου από τους πολλούς στην επιχείρηση, κατά τη σύγχρονη Οικονομική των Επιχειρήσεων εκφράζει:

- α) την δυνατότητα ποσοτικής έκφρασης του στόχου, και
- β) τη δυνατότητα ελέγχου του βαθμού πραγμάτωσης του στόχου σύμφωνα με το πρόγραμμά της.

Το κέρδος έχει αυτή τη λειτουργικότητα είτε είναι αποτέλεσμα της αρχής μεγιστοποίησης του κέρδους είτε της αρχής του μετριασμένου κέρδους. Έτσι το κέρδος υλοποιείται, είτε ετήσια είτε για μια ανεξάρτητη δραστηριότητα είτε για ολόκληρη τη ζωή της επιχείρησης δηλαδή συνολικό κέρδος.

Γενικά μεγάλη σημασία έχει το ετήσιο κέρδος της επιχειρησιακής δράσης για την εργασία της και τη λήψη νέων επιχειρησιακών αποφάσεων.

ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Η επιχείρηση χαρακτηρίζεται από ορισμένες ιδιότητες που απεικονίζουν τη λειτουργία της και τη φυσιολογία της. Αυτές είναι οι εξής:

- 1) Η επιχείρηση είναι ανοικτό σύστημα.

Η επιχείρηση έχει άμεση σχέση αλληλεπίδρασης κι αλληλοεξάρτησης με το περιβάλλον της. Αυτό απεικονίζεται με τις εισροές και τις εκροές της. Παίρνει εισροές. Δίνει εκροές (αγαθά και υπηρεσίες). Εισροές και εκροές απεικονίζουν τη λειτουργία της.

- 2) Η επιχείρηση είναι ζωντανό δυναμικό σύστημα.

Η επιχείρηση επηρεάζει το περιβάλλον κι επηρεάζεται από το περιβάλλον της. Αυτό απεικονίζεται στην επιχειρησιακή της συμπεριφορά. Με τις εισροές της - παραγωγικοί πόροι της, πρώτες ύλες, τεχνολογία - και τις εκροές της - προϊόντα ή υπηρεσίες της.

Οι εισροές - εκροές δείχνουν την εξωτερική δυναμικότητα της επιχείρησης. Η παραγωγική διαδικασία της δείχνει την εσωτερική δυναμικότητα της. Εσωτερική κι εξωτερική δυναμικότητα της δείχνει την φυσιολογία της.

- 3) Η επιχείρηση είναι πολύπλοκο σύστημα.

Η επιχείρηση είναι πολύ πιο πολύπλοκη από ό,τι την περιγράφει η Οικονομική των Επιχειρήσεων. Έχει αποδειχτεί πόσο δύσκολη αν όχι

αδύνατη, είναι η μελέτη και η περιγραφή ενός αυστήματος - επιχείρησης - αντικειμένου του εμπειρικού κόσμου σε όλη του την έκταση. Το ίδιο δύσκολο είναι να μελετηθεί η λειτουργία του εγκεφάλου του ανθρώπου κι αυτή η συμπεριφορά ενός ατόμου, που δρα την οικονομική λειτουργία του κόσμου μας. Ακόμη λοιπόν πιά δύσκολα μπορεί να δούμε τη φυσιολογία της επιχείρησης που μέσα της δρουν ομάδες ανθρώπων. Π.χ. Ομάδες που δρουν στο χώρο της.

4) Η συμπεριφορά της επιχείρησης είναι τελεολογική.

Η επιχείρηση έχει μια καθορισμένη συμπεριφορά για να πετύχει το στόχο ή σκοπό της ή τους στόχους της. Αυτοί οι σκοποί της βασικά είναι :

- α) Η προσφορά αγαθών και υπηρεσιών της στο περιβάλλον της (εκροές της), και
- β) Η ικανοποίηση των στόχων που επιδιώκουν τα μέλη της, τα οποία δρουν μέσα στον επιχειρησιακό της χώρο.

Αυτά τα λίγα είναι αρκετά για την κατανόηση της θέσης, της ανατομίας και της φυσιολογίας της επιχείρησης μέσα στο περιβάλλον της.

Ο ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ

Ο Επιχειρηματίας

Επιχειρηματίας είναι εκείνος που ιδρύει, οργανώνει και διευθύνει μια επιχείρηση με προσδοκία πάντα το κέρδος. Αυτός φέρει και την ευθύνη για τις ζημιές και τους κινδύνους της επιχείρησης. Ο ορισμός αυτός του επιχειρηματία είναι κλασσικός. Βασίζεται στην ιδιοκτησία της επιχείρησης.

Πρωταρχικό γνώρισμά του είναι το δικαίωμα ιδιοκτησίας να αποφασίζει γι'αυτή - αυτός είναι το κέντρο που αποφασίζει κι εκφράζει την επιχειρησιακή συμπεριφορά - την ανάπτυξη ή το κλείσιμο της. Ο επιχειρηματίας οργανώνει την επιχείρησή του, δηλαδή αυτός αποφασίζει και πραγματοποιεί τον ορθολογικό συνδυασμό των συντελεστών της παραγωγής για την παραγωγή αγαθών με τα οποία οι άνθρωποι θα καλύψουν τις ανάγκες τους κι αυτός θα πραγματοποιήσει το κέρδος.

Το κέρδος είναι το κίνητρο του επιχειρηματία. Το κύριο κίνητρό του. Γιατί σήμερα εκτός από το κέρδος υπάρχουν κι άλλα κίνητρα για την επιχειρηματική δράση. Κοινωνική προβολή, κοινωνική επιτυχία και υπόληψη, αναγνώριση της προσωπικότητας, γόητρο, κοινωνική επιρροή, συναισθηση καθήκοντος, ανάγκη για εξουσία, κυριαρχία κι επιβολή πάνω στους ανθρώπους αυτοεπιβεβαίωση κι αυτοεκπλήρωση και το κέρδος.

Σήμερα ο κόσμος της επιχειρηματικής κοινωνίας μας διαμόρφωσε πολλούς τύπους επιχειρηματία. Π.χ. τον κεφαλαιούχο δηλαδή Μικροεπι-

χειρηματία, τον ηγέτη δηλαδή των μεγάλων επιχειρήσεων, τον δυναμικό και επαναστάτη που εφαρμόζει νέες μεθόδους, τον τεχνοκράτη κ.λ.π.

Ετσι, σιγά - σιγά το επιχειρηματικό λειτούργημα αποχωρίζεται από την ιδιοκτησία και περιέχεται στο ανώτερο κι ανώτατο διευθυντικό προσωπικό.

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ

Η συμπεριφορά της επιχειρήσεως χαρακτηρίζεται από τον ορθολογισμό, δηλαδή την προσπάθεια εφαρμογής της ορθολογικής αρχής. Η συμπεριφορά αυτή είναι προσανατολισμένη προς την πραγματοποίηση καθορισμένων στόχων.

Η ορθολογική αρχή εκφράζεται:

- α) Με την προσπάθεια επιτυχίας δεδομένου στόχου \bar{Z} με την μικρότερη οικονομική θυσία M

π.χ.
$$\frac{\bar{Z}}{M} \text{ Μεγιστοποίηση}$$

- β) Με την προσπάθεια πραγματοποίησης του μεγαλύτερου δυνατού αποτελέσματος Z με δεδομένη οικονομική θυσία \bar{M}

π.χ.
$$\frac{Z}{\bar{M}} \text{ Μεγιστοποίηση}$$

Αναφορικά με τον καθορισμό του είδους, της ποσότητας και της ποιότητας των παραγομένων προϊόντων και των προσφερομένων υπηρεσιών υπάρχει μια σχετική αυτονομία.

Η επιχείρηση όμως, ως ένα ανοικτό σύστημα, υφίσταται την επίδραση του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο δρα. Το κοινωνικό περιβάλλον αποτελεί ρυθμιστικό στοιχείο σε ό,τι αφορά την συμπεριφορά της επιχείρησης.

ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Η επιχείρηση στον χώρο τον οποίο υπάρχει και δρα εκτελεί την οικονομική λειτουργία, δηλαδή να θέτει στην διάθεση του περιβάλλοντός της προϊόντα ή υπηρεσίες για να καλύψει τις ανάγκες του κοινωνικού συνόλου. Αυτή η λειτουργία εξασφαλίζει την δυνατότητα ύπαρξης της επιχείρησης στον κοινωνικό χώρο. Από τη σκοπιά του περιβάλλοντος η δραστηριότητα αυτή της επιχείρησης εκφράζει τον πρωταρχικό σκοπό της ύπαρξης της. Αναγνωρίζεται σήμερα ότι η επιχείρηση ζει από το περιβάλλον και για το περιβάλλον. Επίσης η επιχείρηση δεν επιδιώκει αποκλειστικά και μόνο την τροφοδοσία του περιβάλλοντος αλλά έχει και ως στόχο την ικανοποίηση των αναγκών των μελών της τα οποία μέλη επιδιώκουν να ικανοποιήσουν ατομικούς στόχους.

Ετσι από την σκοπιά της κοινωνίας απαιτείται ως προϋπόθεση ύπαρξης της διαρκούς τροφοδοσίας του κοινωνικού περιβάλλοντος με αγαθά τα οποία χρησιμοποιούνται για την ικανοποίηση ανθρωπίνων αναγκών, ενώ από την σκοπιά των οργανωμένων ομάδων επιχειρηματίες, διοικητικά στελέχη, εργατικό δυναμικό, χρηματοδότες κ.λ.π. οι οποίες ομάδες είναι η δομή της επιχείρησης και δρουν μέσα σ'αυτή και γι'αυτή επιδιώκουν την υλοποίηση των ομαδικών στόχων, επιδιώκεται η ικανοποίηση των στόχων τους. Αυτό είναι το πρωταρχικό κίνητρο συμπεριφοράς όλων των μελών της επιχείρησης. Η οικονομική λειτουργία της επιχείρησης, δηλαδή εκείνη της παραγωγής και της διάθεσης των εκροών δεν αποτελεί τελικό σκοπό αλλά το μέσο για την πραγματοποίηση των επιχειρησιακών στόχων.

Το έργο της επιχείρησης είναι:

- α) Η παραγωγή αγαθών, και
- β) Η ικανοποίηση των στόχων των μελών της.

Οι δύο αυτές δραστηριότητες λαμβάνουν χώρο στο επιχειρησιακό περιβάλλον τόσο δε η μία όσο και η άλλη δραστηριότητα, απευθύνονται και κατευθύνονται από ομάδες συμφερόντων, οι οποίες δομούν το επιχειρησιακό περιβάλλον, και δρουν εντός αυτού και ως εκ τούτου ρυθμίζουν την συμπεριφορά της επιχείρησης προς ορισμένη κατεύθυνση.

Ολη αυτή η δραστηριότητα είναι μια κοινωνική διεργασία γιατί:

- i) δραστηριοποιούνται κοινωνικές ομάδες, και

- ii) αποσκοπεί στην πραγματοποίηση των στόχων των ομάδων αυτών.

Γεγονός αποτελεί δε ότι η επιχείρηση ως παραγωγικό κοινωνικό σύστημα αποτελεί ένα ανοικτό σύστημα. Αυτό εκφράζει το δυναμικό σύνδεσμο ο οποίος υφίσταται μεταξύ επιχείρησης και επιχειρησιακού περιβάλλοντος δηλαδή κοινωνικού πλαισίου.

Λόγω της σπουδαιότητας του επιχειρησιακού περιβάλλοντος στην εξέλιξη και δράση της επιχείρησης έντονη είναι, κατά τα τελευταία έτη η στροφή της προσοχής προς τον παράγοντα περιβάλλον, το οποίο αποτελεί βασικό στοιχείο επιχειρησιακής συμπεριφοράς. Σήμερα δε περισσότερο από κάθε άλλη φορά δεν είναι δυνατόν να ισχυρισθεί ότι ο εσωτερικός κόσμος της επιχείρησης είναι βασικώτερος του εξωτερικού.

Η συμπεριφορά της επιχείρησης αποτελεί συνάρτηση όλων των μεταβλητών οι οποίες συνθέτουν τον εσωτερικό κόσμο της επιχείρησης καθώς και τον εξωτερικό.

Επιδράσεις που ασκούν επιρροή στην επιχείρηση και καθορίζουν την συμπεριφορά της είναι:

- α) Οικονομικής φύσεως
- β) Τεχνολογικής φύσεως
- γ) Πολιτικής φύσεως
- δ) Κοινωνικής φύσεως

Οικονομικής φύσεως

Οι επιδράσεις - πιέσεις που δέχεται η επιχείρηση αποτελούν τις απαιτήσεις των διαφόρων ομάδων, οι οποίες απαρτίζουν το αυτό περιβάλλον και δρουν μέσα σ'αυτό με σκοπό την επιδίωξη, ικανοποίηση προσωπικών - ομαδικών στόχων.

Τεχνολογικής φύσεως

Οι επιδράσεις και εδώ επηρεάζουν την επιχειρηματική δραστηριότητα, αν λάβουμε υπ' όψη ότι το παραγωγικό κύκλωμα εκτός της κοινωνικής και οικονομικής όψεως έχει και την υλική και πληροφοριοδοτική όψη ή σκοπιά, οι οποίες βρίσκονται σε άμεση αλληλεξάρτηση με το τεχνολογικό περιβάλλον. Η μετατροπή των εισροών σε προϊόντα για την επεξεργασία αυτών χρειάζεται τεχνολογική ή φυσική δραστηριότητα. Οι εισροές, πρώτες ύλες, ενέργεια, εγκαταστάσεις κ.λ.π. αποτελούν μεγέθη τεχνολογικής φύσεως. Επίσης η αποδοτικότητα της ανθρώπινης εργασίας αποτελεί συνάρτηση της ποιότητας των εισφορών του τεχνολογικού περιβάλλοντος. Οι μέθοδοι παραγωγής, ο αυτοματισμός, η χρησιμοποίηση ηλεκτρονικών υπολογιστών επιδρούν στην επιχείρηση. Τέλος η διαρκής προσπάθεια βελτιώσεως της τεχνολογίας για την αποτελεσματικότερη διεξαγωγή της παραγωγικής διαδικασίας, την προ-

σπάθεια ανακαλύψεως νέων υλών, πηγών ενέργειας καθώς επίσης οι μολύνσεις της ατμόσφαιρας θα επηρεάσουν την όλη δραστηριότητα της επιχείρησης θέτοντας όρια δράσης και προστασίας του φυσικού κόσμου της επιχείρησης.

Πολιτικής Φύσεως

Οι πολιτικής φύσεως επιδράσεις αποτελούν βασικό στοιχείο επιχειρησιακής συμπεριφοράς. Το ισχύον πολιτικό σύστημα, η πολιτική σταθερότητα, η δομή και η δυναμικότητα των πολιτικών ομάδων, η ύπαρξη συγκεντρωτικού ή αποκεντρωτικού συστήματος διοίκησης, η φορολογική πολιτική, δασμοί, φορολογικές απαλλαγές, όλα αυτά τα στοιχεία χαρακτηρίζουν την υφή και την ποιότητα επηρεασμού της επιχείρησης.

Τέλος στο πολιτικό σύστημα θα πρέπει να αναφερθεί και το ισχύον νομικό πλαίσιο, το οποίο καθορίζει και ρυθμίζει τις νομικές σχέσεις της επιχείρησης με το περιβάλλον, π.χ. υποχρεώσεις της επιχείρησης προς το Ι.Κ.Α. ή τους διαφόρους οργανισμούς, τον τρόπο δημιουργίας διαφόρων ενώσεων μεταξύ των επιχειρήσεων κ.λπ.

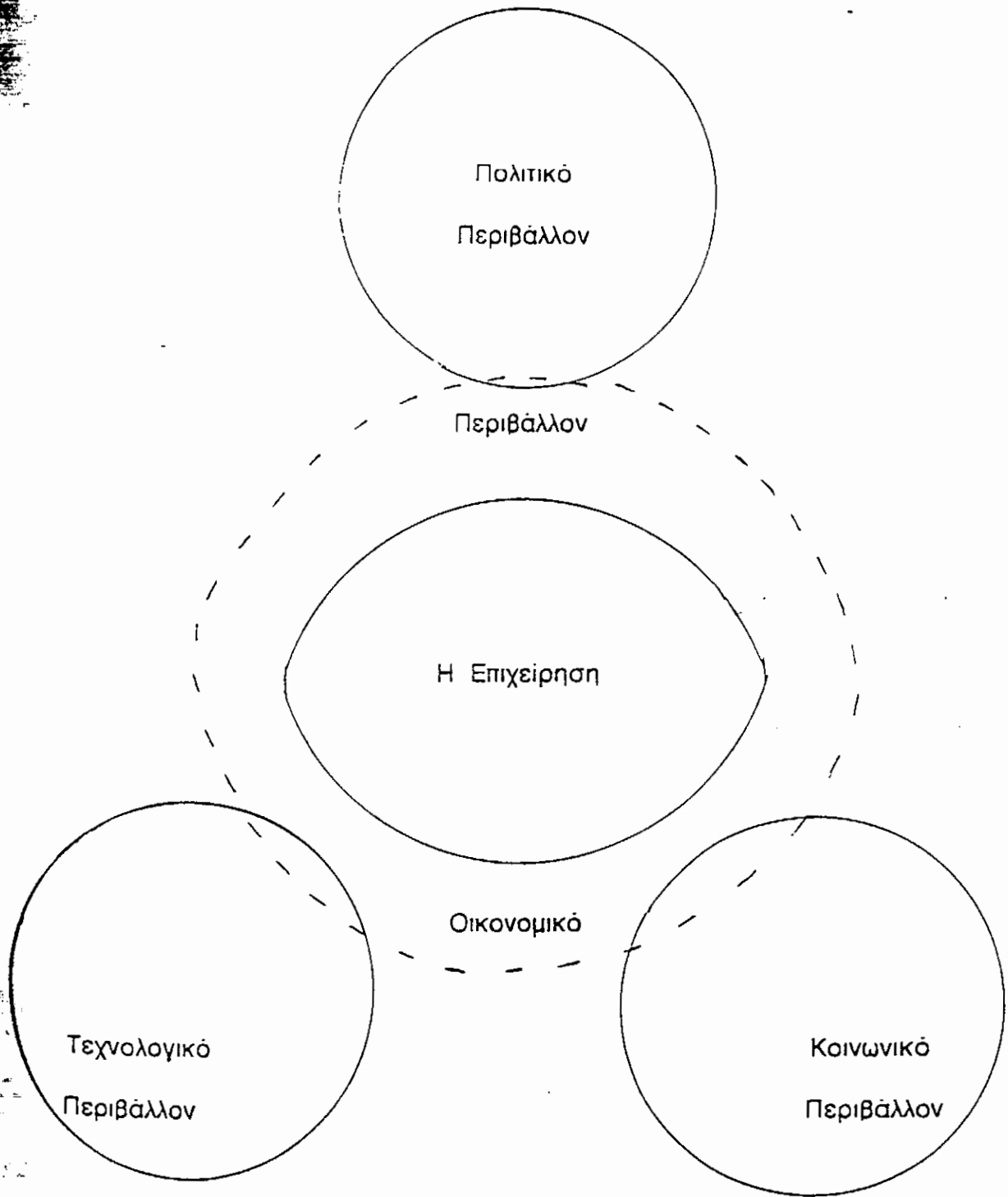
Κοινωνικής φύσεως

Η επιχείρηση ως κοινωνικό σύστημα αποτελούμενο από διάφορες ομάδες αποτελεί και αυτή αναπόσπαστο τμήμα μιας ευρύτερης κοινωνικής ομάδας.

Τα μέλη των ομάδων αυτών είναι δυνατόν να ανήκουν συγχρόνως σ'ένα μεγάλο και πολυποίκιλο αριθμό κοινωνικών ομάδων με διάφορους ρόλους και επιδιώξεις.

Οι ομάδες αυτές είναι δυνατόν να είναι η οικογένεια ή οι διάφορες ενώσεις, πολιτικής, θρησκευτικής, αθλητικής, εκπαιδευτικής ή επαγγελματικής υφής κ.λ.π., με ανάλογη επίδραση στην επιχείρηση.

Τέλος, στο κοινωνικό περιβάλλον θα πρέπει να αναφερθούν οι κανόνες ηθικής, οι αξίες, οι παραδόσεις, τα ήθη και έθιμα, τα οποία διέπουν τις σχέσεις των μελών της κοινωνικής ολότητας. Ο σεβασμός των στοιχείων αυτών αποτελεί μια βασική απαίτηση της κοινωνίας προς την επιχείρηση, η οποία Κοινωνία με πολλή ευαισθησία αντιδρά όταν βλέπει να παραγνωρίζονται και να καταστρατηγούνται αυτές οι αρχές της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

Εννοια - Προϋποθέσεις και Σύστημα Προϋποθέσεων της Μεγιστοποίησης του Κέρδους

ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ

Κέρδος είναι η διαφορά μεταξύ συνολικού εσόδου που προέρχεται από την διάθεση συγκεκριμένων ποσοτήτων ή υπηρεσιών και του συνολικού κόστους ΣΕ - ΣΚ.

ΚΕΡΔΗ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ

Τον κόσμο θα κυβερνάει πάντοτε το ατομικό συμφέρον. Τούτο δεν θα πρέπει να το σταματήσουμε. Εκείνο που πρέπει να κάνουμε είναι να συντονίσουμε λίγο το ατομικό συμφέρον των αδηφάγων, με εκείνο των μετρημένων ανθρώπων (SAMUEL BUTLER).

Εκτός από τον εργατικό μισθό, τον τόκο του κεφαλαίου και την πρόσοδο του εδάφους, οι οικονομολόγοι συνήθως μιλούν και για μια τέταρτη κατηγορία εισοδήματος: το κέρδος.

Ο μισθός είναι η αμοιβή της εργασίας. Ο τόκος είναι η αμοιβή του

κεφαλαίου. Η πρόσδοδος είναι η αμοιβή του εδάφους. Τίνος αμοιβή είναι το κέρδος;

Η απάντηση που δίνουν οι οικονομολόγοι είναι πολύπλοκη. Σε αυτό εδώ το κεφάλαιο θα δείξουμε ότι στον όρο "κέρδος" δίνονται πολλές διαφορετικές έννοιες στην καθημερινή του χρήση.

Από τις πολλές αυτές διαφορετικές έννοιες, ο οικονομολόγος καταλήγει, ύστερα από προσεκτική ανάλυση, να συναρτά το κέρδος με τις δυναμικές καινοτομίες, και την ανάληψη κινδύνων και με τα προβλήματα του μονοπωλίου, των οικονομικών κινήτρων και της εκμεταλλεύσεως.

Θα εξετάσουμε πρώτα τις κύριες αντιλήψεις περί κέρδους. Όπως θα δούμε, οι αριθμοί κερδών για τους οποίους συνήθως γίνεται λόγος, δεν σχετίζονται με καμμία από αυτές τις αντιλήψεις. Μαζί με την ανάλυση των κυριότερων απόψεων, περί ανταγωνιστικού κέρδους ως αποδόσεως της ανάληψεως κινδύνων και άλλων παραδοσιακών αντιλήψεων, θα συζητήσουμε την κριτική που αναπτύσσεται για το ρόλο του κέρδους.

ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ

Τι περιλαμβάνονται συνήθως στα στατιστικά στοιχεία κερδών που δίνονται στη δημοσιότητα από τις στατιστικές υπηρεσίες των Ηνωμένων

εθνών ή του Υπουργείου Εμπορίου των Η.Π.Α.;

Είναι βέβαιο ότι οι στατιστικές υπηρεσίες περιλαμβάνουν στα στοιχεία αυτά κέρδη των εταιρειών - είτε πληρώνονται στους μετόχους ως μερίσματα είτε παραμένουν στην εταιρεία ως αδιανεμήτα κέρδη. Καταλαβαίνει κανείς με ποιό τρόπο οι στατιστικές υπηρεσίες φθάνουν σε τέτοιο νούμερο κερδών των εταιρικών και μή εταιρικών επιχειρήσεων.

Από τα έσοδα πωλήσεως των επιχειρήσεων αφαιρούν το κόστος πωληθέντων, δηλαδή το κόστος των υλικών, τις πληρωμές μισθών και ημερομισθίων, τους τόκους των δανείων, την απόσβεση του κεφαλαίου, την πρόσοδο του εδάφους κ.λ.π. Ό,τι απομένει εμφανίζεται ως το στατιστικό μέγεθος του κέρδους.

Οι σφυγμομετρήσεις της κοινής γνώμης δείχνουν ότι οι άνθρωποι γενικά υπερβάλλουν το μέγεθος των κερδών. Η πλειοψηφία θα σπεύσει να δηλώσει ότι τα κέρδη των μεγάλων εταιρειών υπερβαίνουν το 25 τοις εκατό του εθνικού εισοδήματος. Δεν είναι λίγοι αυτοί που θα υποστηρίξουν ότι τα κέρδη αυτά υπερκαλύπτουν το 50 τοις εκατό. Αλλά η αλήθεια όπως προκύπτει από τα επίσημα στοιχεία εισοδήματος και φόρου είναι διαφορετική.

Το 1972, που ήταν έτος ικανοποιητικό για τις Ηνωμένες Πολιτείες, τα εταιρικά κέρδη μετά από το φόρο δεν έφτασαν καν το 5 τοις εκατό και ούτε το 10 τοις εκατό πριν από το φόρο.

ΠΡΩΤΗ ΑΠΟΨΗ

Το κέρδος ως υπολογιστική αμοιβή συντελεστών

Για τον οικονομολόγο οι στατιστικές κερδών που αναφέραμε προηγουμένως περιλαμβάνουν διάφορα ετερόκλητα στοιχεία.

Τουλάχιστον ένα μέρος των κερδών που εμφανίζουν οι στατιστικές είναι απλώς αμοιβές που παίρνουν οι ιδιοκτήτες της επιχειρήσεως για συντελεστές που προσφέρουν αυτοί οι ίδιοι στην επιχείρηση.

Συγκεκριμένα, μέρος από αυτό που εμφανίζεται ως κέρδος μπορεί να είναι αμοιβή της προσωπικής εργασίας του ιδιοκτήτη της επιχειρήσεως - του γεωργού και της οικογένειάς του, του γιατρού, των συνταίρων, των διευθυντών της ανώνυμης εταιρείας που συμβαίνει να είναι οι κύριοι μέτοχοι. Μέρος μπορεί να είναι αμοιβή των ιδιοκτητών φυσικών πόρων. Μέρος μπορεί να είναι ισοδύναμο του τόκου των ιδίων κεφαλαίων του επιχειρηματία. Μεγάλο μέρος εκείνου που συνήθως ονομάζεται κέρδος δεν είναι, στην πραγματικότητα, τίποτε άλλο παρά τόκοι, πρόσοδοι και εργατικοί μισθοί που απλώς παρουσιάζονται με διαφορετικό όνομα.

Υπολογιστικός τόκος, υπολογιστική πρόσοδος και υπολογιστικός μισθός, είναι οι όροι που χρησιμοποιεί ο οικονομολόγος για το τμήμα αυτό των κερδών, δηλαδή για τις αμοιβές των ιδιοκτητών συντελεστών παραγωγής.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΑΠΟΨΗ

κέρδος είναι η αμοιβή της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας

"Εστω ότι ζούμε σε ένα τελείως ανταγωνιστικό κόσμο, όπου μπορούμε να διαβάσουμε το μέλλον στις παλάμες των χεριών και όπου δεν επιτρέπεται καμμία καινοτομία που να διαταράσσει την υπάρχουσα κατάσταση πραγμάτων".

Οι οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι σε ένα τέτοιο κόσμο δεν θα υπήρχε καθόλου κέρδος. Και να τι εννοούν με αυτό: Οι στατιστικές υπηρεσίες θα εξακολουθούν να υπολογίζουν και να δημοσιεύουν στατιστικά στοιχεία με τον τίτλο "κέρδη".

Αλλά γνωρίζουμε ότι, κάτω από τις ιδανικές συνθήκες ισορροπίας που αναφέραμε, τα κέρδη που θα εμφάνιζαν οι στατιστικές υπηρεσίες θα ήταν στο σύνολό τους οι υπολογιστικές αμοιβές της εργασίας και της περιουσίας που θα πρόσφεραν οι ιδιοκτήτες στις επιχειρήσεις τους. Γιατί; Γιατί οι ιδιοκτήτες αυτοί θα είχαν συμφέρον να εκμισθώνουν σε τρίτους τους συντελεστές τους στις τιμές της ανταγωνιστικής αγοράς, αν η χρησιμοποίησή τους στις δικές τους επιχειρήσεις δεν τους απέφερε ίσες αμοιβές με εκείνες της αγοράς. Και ακόμη, γιατί όσοι εκμισθώνουν την εργασία τους και τις υπηρεσίες της ιδιοκτησίας τους θα έσπευδαν να ανοίξουν δικές τους επιχειρήσεις, αν διαπίστωναν ότι έτσι θα αμοίβονταν περισσότερο.

Η ύπαρξη απόλυτης ελευθερίας εσόδου ανταγωνιστών στην αγορά, σε ένα στατικό κόσμο που η γνώση είναι σε όλους απολύτως προσιτή, θα μείωνε τις τιμές στα επίπεδα του κόστους και θα εμφάνιζε κάθε κέρδος πάνω από τους ανταγωνιστικούς μισθούς τόκους και προσόδους. Δεν ζούμε όμως σε ένα τέτοιο ιδανικό κόσμο. Και ούτε πρόκειται να ζήσουμε ποτέ. Στην πραγματική ζωή κάποιος πρέπει να αναλαμβάνει την ευθύνη για την διεξαγωγή μιας επιχειρήσεως. Ο ανταγωνισμός δεν είναι ποτέ απολύτως τέλειος.

Κάποιος πρέπει να κοιτάξει το μέλλον και να πιθανολογεί ποιά θα είναι η τιμή του σταριού. Και στον κόσμο, όπως τον ξέρουμε, υπάρχει το ενδεχόμενο κάποιος να βρει μια καινούργια ιδέα, να εφεύρει ένα επαναστατικό μηχάνημα ή ένα καλύτερο αναψυκτικό - να προωθήσει ένα καινούργιο προϊόν ή να βρει ένα τρόπο μείωσης του κόστους παραγωγής.

Ας ονομάσουμε τον άνθρωπο που αναλαμβάνει ο,τιδήποτε από αυτά που αναφέραμε επιχειρηματία ή καινοτόμο.

Παρόλον ότι είναι δύσκολο να τραβήξουμε τη διαχωριστική γραμμή, ας διακρίνουμε τον επιχειρηματία από το γραφειοκράτη διευθυντή που αναλαμβάνει να διευθύνει μια επιχείρηση που έχει ήδη συσταθεί και λειτουργεί.

Πολλοί οικονομολόγοι - όπως ο Joseph Schumpeter, ο αυστριακής καταγωγής οικονομολόγος που δίδαξε στο Πανεπιστήμιο του HARVARD - δεν θεωρούν ως κέρδη τις αμοιβές της διευθυντικής εργασίας: Θεωρούν τις αμοιβές της διευθυντικής εργασίας ως μισθούς - υπολογιστικούς ή όχι -

ανεξάρτητα από το πόσο υψηλά διαμορφώνονται στην ανταγωνιστική αγορά για τα ταλαντούχα διευθυντικά στελέχη. Ως κέρδος θεωρούν οι οικονομολόγοι αυτοί την αμοιβή των καινοτόμων ή επιχειρηματιών.

Μας είναι ευκολότερο να καταλάβουμε σήμερα αυτή τη διάκριση που έγινε πριν από ένα αιώνα.

Όλοι ξέρουμε πως οι γιγαντιαίες εταιρείες διοικούνται από διευθυντικά στελέχη που κατέχουν λιγότερο από το 1 τοις εκατό των κοινών μετοχών. Παρόλο ότι τα διευθυντικά αυτά στελέχη διοικούν την εταιρεία, πληρώνονται σε μισθούς όπως ο καθένας που προσφέρει εργασία στην εταιρεία.

Η διευθυντική εργασία αυτού του τύπου είναι μια επαγγελματική ειδικευση, όχι τόσο διαφορετική από τις άλλες ειδικεύσεις όπως του λογιστή ή του επόπτη παραγωγής.

Οι υπηρεσίες των προσώπων αυτής της επαγγελματικής ειδικεύσεως προσφέρονται και ζητούνται στην αγορά και, όπως ακριβώς οι υπηρεσίες κάθε συντελεστή παραγωγής, κατευθύνονται σε εκείνους τους κλάδους που πληρώνουν τους υψηλότερους μισθούς.

Ο καινοτόμος είναι κάτι διαφορετικό. Παρόλο ότι είναι πιθανόν και να μην επιτύχει, όμως αναλαμβάνει να φέρει σε πέρας νέες δραστηριότητες. Είναι ο άνθρωπος με οραματισμούς, πρωτοτυπία και τόλμη. Μπορεί να μην είναι ο επιστήμονας που κάνει την εφεύρεση μίας νέας διαδικασίας, είναι όμως εκείνος που την εισάγει με επιτυχία στην οικονομία.

Ο Maxwell διατύπωσε την επιστημονική θεωρία των ραδιοκυμμάτων, ο Hertz το ανακάλυψε πειραματικά αλλά ο Marconi και ο Sarnoff πέτυχαν την επικερδή εμπορική τους εκμετάλλευση.

Από την άλλη πλευρά, ο De Forest έκανε την εφεύρεση της τριοδικής λυχνίας και επιδίωξε να εκμεταλλευθεί εμπορικά την εφεύρεσή του αυτή. Όμως απέτυχε πολλές φορές και κάθε αποτυχία του απογοήτευσε τους επενδυτές, που είχαν τοποθετήσει τα χρήματά τους σε αυτή την επιχείρηση. Πολλοί είναι αυτοί που προσπαθούν. Λίγοι πετυχαίνουν.

Τα χρήματα που αποκομίζουν οι επιτυχίες, καινοτόμοι ορίζονται από μερικούς οικονομολόγους - όπως ο Schumpeter ως κέρδος. Συνήθως το κέρδος από μια καινοτομία έχει προσωρινό χαρακτήρα και τελικώς εκμηδενίζεται από τον ανταγωνισμό και τη διάδοση. Αλλά μόλις η πηγή κέρδους από μια καινοτομία εξαφανιστεί, κάποια άλλη έρχεται στην επιφάνεια. Έτσι, λοιπόν πάντα υπάρχουν κέρδη από καινοτόμους.

ΤΡΙΤΗ ΑΠΟΨΗ

Αβεβαιότητα, κίνδυνοι και κέρδος

Αν το μέλλον ήταν εντελώς βέβαιο, δεν θα υπήρχαν ευκαιρίες για επαναστατικές καινοτομίες. Τα πάντα θα ήταν ήδη γνωστά. Τούτο δείχνει πως

το κέρδος του καινοτόμου συνδέεται στενά με αβεβαιότητες και κινδύνους.

Ο Frank Knight, περίφημος οικονομολόγος του Πανεπιστημίου του Σικάγου, τα τελευταία 50 χρόνια έχει διατυπώσει τη σημαντική θεωρία, ότι η αληθινή έννοια του κέρδους συνδέεται με την αβεβαιότητα.

Το κέρδος των καινοτόμων, για το οποίο έγινε λόγος στην προηγούμενη παράγραφο, αποτελεί μία σημαντική κατηγορία κέρδους που είναι παράγωγο της αβεβαιότητας. Αν εξετάσει κανείς πως έγιναν οι μεγάλες παρουσίες στο παρελθόν θα διαπιστώσει σε πολλές περιπτώσεις, ότι σημαντικό ρόλο έπαιξε ο παράγων τύχη.

Οι ανακαλύψεις πετρελαιοπηγών, τα καλότεχα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, οι επιτυχίες στην κατάκτηση της αγοράς και στην κερδοσκοπία, είναι μερικά παραδείγματα του παράγοντος τύχη στο σύστημα κερδών και ζημιών.

Κάθε φορά που εξετάζουμε νούμερα αναφερόμενα σε κέρδη θα πρέπει να έχουμε πάντοτε στο νου μας τους παράγοντες κίνδυνο και αβεβαιότητα.

Οι ομολογίες που περικλείουν μεγάλους κινδύνους έχουν απόδοση που μπορεί να φθάσει το 12 τοις εκατό, όταν την ίδια στιγμή, οι ασφαλείς ομολογίες αποδίδουν μόνο το 7 τοις εκατό. Αλλά αν συμβαίνει η 1 στις 20 ομολογίες με υψηλό κίνδυνο να μην εξοφλείται στο χρόνο λήξεώς της, λόγω αδυναμίας του οφειλέτη, τότε θα ήταν ανόητος κανείς να νομίζει ότι οι ομολογίες αυτές παρέχουν καλύτερη ευκαιρία για τοποθέτηση χρημάτων. Στην ουσία το πρόσθετο ποσοστό 5 τοις εκατό,

μπορεί να μην είναι περισσότερο από ό,τι χρειάζεται για να καλύψει τον κίνδυνο απώλειας του κεφαλαίου. Ενώ εκείνοι που αγοράζουν λαχεία αντιμετωπίζουν την αβεβαιότητα, ο οργανισμός που εκδίδει τα λαχεία δεν αντιμετωπίζει κινδύνους. Ξέρει ότι στο τέλος δεν θα βγει ζημιωμένος.

Το ίδιο και οι μεγάλες εταιρείες οι ασφαλιστικές μπορούν να βασίζονται στο μαθηματικό νόμο των πιθανοτήτων και να ελαχιστοποιούν το σχετικό κίνδυνο. Και αυτό γιατί οι διάφοροι κίνδυνοι αλληλοσυμψηφίζονται όταν ο αριθμός των περιπτώσεων είναι πάρα πολύ μεγάλος.

Στην έκταση που η αβεβαιότητα εξαιρείται με την συγκέντρωση και διασπορά των κινδύνων, δεν ανακύπτει πρόβλημα κέρδους. Τέτοιο πρόβλημα ανακύπτει μόνο για τον μή δυνάμενο να μειωθεί, αλλά ελάχιστο κίνδυνο που παραμένει.

Είναι δυνατό σε κάποια περίοδο, η συνολική ζημιά να υπερβαίνει το συνολικό κέρδος. Όταν συμβαίνει αυτό, συμβαίνει ότι εκείνοι που αναλαμβάνουν τους κινδύνους στο σύνολό τους έχουν πληρώσει τους εργάτες, τους κεφαλαιούχους και τους γαιοκτήμονες, αμοιβές μεγαλύτερες από εκείνες που θα έπαιρναν οι συντελεστές αυτοί, αν το μέλλον ήταν βέβαιο. Σε κάποια άλλη περίοδο είναι δυνατό το αλγεβρικό άθροισμα του κέρδους, όπως ορίζεται από τον Knight, να είναι θετικό πράγμα που σημαίνει ότι, οι αμοιβές που έλαβαν οι συντελεστές παραγωγής, ήταν μικρότερες από εκείνες που θα έπαιρναν αν υπήρχε βεβαιότητα ως προς το μέλλον.

Εδώ ανακύπτει το ερώτημα:

Είναι στο σύνολό τους οι αναλαμβάνοντες κινδύνους αισιόδοξοι; Χάνουν, ως κοινωνική τάξη χρήματα προς όφελος των άλλων συντελεστών παραγωγής;

Ή μήπως ως τάξη αυτοί που αναλαμβάνουν κινδύνους είναι συνήθως αισιόδοξοι όπως ισχυρίζονται τα περισσότερα οικονομικά συγγράμματα - πράγμα που σημαίνει ότι το κέρδος που παίρνουν είναι μια θετική αμοιβή για την υπηρεσία αναλήψεως κινδύνων;

Πολλοί οικονομολόγοι θεωρούν ότι οι επιχειρηματίες στο σύνολό τους δείχνουν ότι δεν τους αρέσει να αναλαμβάνουν κινδύνους, και συνεπώς θα πρέπει να πληρώνονται ένα θετικό ασφάλιστρο ή κέρδος για τους κινδύνους που εμφανίζονται.

ΤΕΤΑΡΤΗ ΑΠΟΨΗ

Το κέρδος ως αμοιβή για την ανάληψη κινδύνων

Οι προηγούμενες παρατηρήσεις έχουν την έννοια ότι το μακροχρόνιο κόστος παραγωγής των οικονομικών δραστηριοτήτων που περικλείουν κινδύνους θα πρέπει να είναι τόσο υψηλό, ώστε να περιλαμβάνει μαζί με τους εργατικούς μισθούς και τους τόκους ένα θετικό ποσοστό κέρδους προς αντιστάθμιση της αυταρέσκειας που

δείχνουν οι άνθρωποι για τον κίνδυνο και προς παρακίνηση σε ανάληψη κινδύνων.

Συνοψίζουμε ως εξής την άποψη ότι το κέρδος είναι η αμοιβή για την ανάληψη κινδύνων:

Αν οι άνθρωποι τείνουν γενικώς να αποφεύγουν τους κινδύνους επειδή αισθάνονται ότι αναλαμβάνοντας κινδύνους η οριακή χρησιμότητα των χρημάτων που θα κέρδιζαν είναι μικρότερη από την οριακή χρησιμότητα ίσου ποσού χρημάτων που θα έχουν, τότε θα προτιμούν μικρότερα αλλά σταθερά εισοδήματα, παρά ασταθή εισοδήματα, έστω και αν τα τελευταία είναι κατά μέσον όρο υψηλότερα. Συνεπώς οι οικονομικές δραστηριότητες που περικλείουν σοβαρή αβεβαιότητα και κινδύνους, τους οποίους αναλαμβάνουν τα πρόσωπα που ασχολούνται με τις δραστηριότητες αυτές, θα πρέπει να παρέχουν μακροχρονίως κάποιο θετικό ποσοστό κέρδους, ως αντισταθμιστική παροχή για την απάρεσκεια αναλήψεως κινδύνων, το ύψος του οποίου θα προσδιορίζεται στην ανταγωνιστική αγορά από τις εισόδους και εξόδους στον κλάδο προσώπων που αναλαμβάνουν τέτοιους κινδύνους.

Η απόδοση του κεφαλαίου που επενδύεται σε τέτοιες δραστηριότητες θα περιλαμβάνει, πέρα από το αμιγές επιτόκιο που αντιστοιχεί στην αμοιβή μιάς ασφαλούς επενδύσεως και ένα πρόσθετο στοιχείο θετικού κέρδους.

Πρόκειται, συγκεκριμένα για την παραδοσιακή θεώρηση του κέρδους από τους οικονομολόγους ως τέταρτου στοιχείου της ανταγωνιστικής τιμής που προστίθεται στον εργατικό μισθό, τον τόκο και την πρόσοδο ως

αποζημίωση για την ανάληψη κινδύνων.

Ανταγωνιστική τιμή

= μισθός + πρόσοδος + αμοιβή για ανάληψη κινδύνων

ΠΕΜΠΤΗ ΑΠΟΨΗ

Το κέρδος ως μονοπωλιακή πρόσοδος

Οι περισσότεροι άνθρωποι επικρίνουν, αν δεν θεωρούν εντελώς ύποπτο, το κέρδος, χαρακτηρίζοντας το στην καλύτερη περίπτωση ως αναγκαίο κακό. Ο επικριτής των κερδών δεν λαμβάνει υπόψη την υπολογιστική απόδοση του μισθού ή τις αμοιβές που αντισταθμίζουν τον κίνδυνο στην ανταγωνιστική αγορά. Παρωμοιάζει αυτόν που πραγματοποιεί κέρδος, με έναν άνθρωπο που χρησιμοποιεί κάθε πανουργία για να εκμεταλλεύεται την υπόλοιπη κοινωνία. Είναι προφανές ότι αυτό που έχουν κατά νου οι επικριτές είναι η Πέμπτη και εντελώς διαφορετική έννοια του κέρδους, δηλαδή ως μονοπωλιακής προσόδου.

"Φυσικές στενότητες": Όταν εξετάζουμε το θέμα της ιδιοκτησίας, των παραγωγικών συντελεστών, βλέπουμε ότι δεν υπάρχουν δύο συντελεστές

που να είναι απολύτως όμοιοι. Οι ικανότητες ενός εργάτη και εκείνες του διπλανού του είναι κάπως διαφορετικές. Αν ορίσουμε επακριβώς τις ικανότητες του πρώτου εργάτη ως ξεχωριστό παραγωγικό συντελεστή, τότε θα πρέπει να δεχτούμε ότι ο εργάτης αυτός κατέχει και ελέγχει το εκατό τοις εκατό (100%) του μοναδικού αυτού συντελεστή παραγωγής. Ή μπορεί ένα πρόσωπο να είναι ο μοναδικός κάτοχος ενός διπλώματος ευρεσιτεχνίας που αναφέρεται σε κάποια ειδική διαδικασία παραγωγής ή να είναι ιδιοκτήτης της μοναδικής εδαφικής εκτάσεως στο στενότερο σημείο του ποταμού που είναι κατάλληλο για γέφυρα. Ή μπορεί να μην υπάρχει άλλη αγροτική γη όμοια με τη δική σας.

Ας δούμε πως συνδέονται οι διαπιστώσεις αυτές με τον ατελή ανταγωνισμό. Οτι, οι καινοτομίες των γειτόνων σας είναι κάπως διαφορετικές από τις δικές σας στην ίδια επαγγελματική απασχόληση, αυτό είναι βέβαιο. Αλλά δεν είναι τόσο διαφορετικές, ώστε το ωρομίσθιο για τις υπηρεσίες σας να ανέβει σημαντικά, έστω και αν περιορίζατε την προσφορά της εργασίας σας στην αγορά. Στην πραγματικότητα δεν διαθέτετε καμμια αξιόλογη μονοπωλιακή δύναμη και αυτό γιατί η ζήτηση του συντελεστή σας είναι πρακτικώς απείρως ελαστική.

Το ίδιο συμβαίνει με τα αρίστης ποιότητας στην Iowa. Αν αφήσετε την μισή εδαφική σας έκταση ακαλλιέργητη, η τιμή του αραβόσιτου δεν θα επηρεαστεί και η παράγωγος τιμή του εδάφους σας θα μείνει αμετάβλητη έστω και αν εσείς και η οικογένειά σας ξέρετε καλά ότι δεν υπάρχουν στην Iowa καλύτερα χωράφια από τα δικά σας. Αλλά θα πρέπει να σημειωθεί το εξής:

Αν τα χωράφια σας είναι πολύ γόνιμα, θα έχετε βεβαίως μεγάλα εισοδήματα από την γεωργική σας επιχείρηση. Ίσως να περιλαμβάνετε και στο δύο τοις εκατό (2%) των προσώπων που ανήκουν στην ανώτατη εισοδηματική τάξη.

Παρόλον ότι ο ανταγωνισμός στην αγορά αραβόσιτου είναι τέλειος, το εισόδημα από τις προσόδους των χωραφιών σας δεν μπορούν να το ανταγωνιστούν οι άλλοι καλλιεργητές αραβόσιτου. Εφόσον ο καλός Θεός έδωσε μόνο σ'αυτή την περιορισμένη εδαφική έκταση τόση γονιμότητα, θα αποφέρει πρόσοδο στον ιδιοκτήτη της - ανεξαρτήτως με ποιό τρόπο απόκτησε αρχικώς την κυριότητα αυτής της γης. Η οικονομική πρόσοδος, όπως προσδιορίζεται στην ανταγωνιστική αγορά, είναι το αποτέλεσμα της φυσικής στενότητας. Είναι πλεόνασμα και όχι αμιγές κέρδος.

"Τεχνητές στενότητες" : Το ζήτημα είναι τελείως διαφορετικό αν η ζήτηση ενός συντελεστή που κατέχει κάποιος δεν είναι απείρως ελαστική, αλλά, έχει αρνητική κλίση.

Ας δούμε τι σημαίνει αυτό: Σημαίνει ότι όταν ο κάτοχος του συντελεστή αυξάνει την τιμή του, δεν χάνει όλους τους πελάτες, αλλά εξακολουθεί να πωλεί κάποια ποσότητα από το συντελεστή αυτό. Με αυτή την έννοια ασκεί κάποιο έλεγχο μονοπωλιακό στην τιμή. Αν είστε ο αποκλειστικός κάτοχος ενός σημαντικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας, σας συμφέρει να εισπράττετε μια τιμή ώστε να περιορίσετε την χρήση του.

Αν οι ακροατές σας ξετρελαινονται με το τραγούδι σας όσο με κανένα άλλο τραγουδιστή, δεν θα πρέπει να ξεχνάτε ότι όσο συχνότερα τραγουδάτε, τόσο μικρότερη θα είναι η τιμή που θα πληρώνουν οι πελάτες για να σας ακούσουν.

Αν η εδαφική έκταση που έχετε στην κυριότητά σας βρίσκεται σε σημείο του ποταμού που είναι το καταλληλότερο για την κατασκευή γέφυρας, θα πρέπει να προσέξετε να μην πωλήσετε τμήμα της εδαφικής αυτής εκτάσεως σε άλλον, γιατί ο νέος αγοραστής θα είναι σε θέση να προσφέρει στους κατασκευαστές της γέφυρας μια τοποθεσία σχεδόν το ίδιο καλή όπως η δική σας, πράγμα που θα μείωνε την τιμή που θα μπορούσατε να ζητήσετε για την δική σας τοποθεσία.

Μέρος, λοιπόν της προσόδου της φυσικής καταλληλότερης τοποθεσίας για γέφυρα είναι μονοπωλιακή πρόσοδος, που οφείλεται στο γεγονός ότι διατηρείτε αποκλειστικώς εσείς την κυριότητα της τοποθεσίας από φόβο μήπως σπάσει η αγορά.

Τι σημαίνουν αυτά; Σημαίνουν ότι, από την στιγμή που θα συμβεί κάποια σοβαρή απόκλιση από τον τέλειο ανταγωνισμό σας συμφέρει να υπολογίσετε το γεγονός, ότι όσο μεγαλύτερη ποσότητα του συντελεστή προσφέρετε τόσο μικρότερη εκμετάλλευση της αγοράς μπορείτε να κάνετε.

Κάθε επιχείρηση που επιδιώκει τη μεγιστοποίηση του κέρδους της υπολογίζει την απώλεια εσόδου που θα έχει από όλες τις προηγούμενες μονάδες όταν αποφασίζει να πωλήσει μια πρόσθετη μονάδα προϊόντος και γι'αυτό ακριβώς εκείνο που την ενδιαφέρει είναι το οριακό έσοδο - που

είναι μικρότερη της τιμής λόγω της απώλειας που έχει από τις προηγούμενες μονάδες. Το ίδιο συμβαίνει και με τον ιδιοκτήτη ενός συντελεστή: Ενδιαφέρεται και αυτός για το οριακό ή πρόσθετο έσοδο που αποφέρει ο συντελεστής. Δεν περιορίζει στο μηδέν την προσφορά του συντελεστή στην αγορά, γιατί τότε δεν θα έχει κανένα απολύτως έσοδο. Αλλά ούτε προσφέρει τόσο μεγάλη ποσότητα από τον συντελεστή αυτόν, ώστε ο τελευταίος, να περιπέσει στην κατηγορία του ελεύθερου αγαθού και να μην αποφέρει καθόλου έσοδο. Τι κάνει τότε;

Ως μονοπωλητής ή ατελής ανταγωνιστής περιορίζει την προσφορά των υπηρεσιών του συντελεστή στην αγορά τόσο, όσο ακριβώς χρειάζεται για να πέσει το οριακό του έσοδο στο μηδέν. Η αρχή που προκύπτει από τα πιο πάνω είναι η εξής:

Κάτω από συνθήκες ατελούς ανταγωνισμού συμφέρει τους ιδιοκτήτες συντελεστών παραγωγής να περιορίζουν κάπως την προσφορά τους.

Οι φυσικές στενότητες είναι εξ'ορισμού τέτοιας φύσεως ώστε να μην μπορούν να αντιμετωπισθούν. Αλλά στον ατελή ανταγωνισμό πέρα από τις φυσικές στενότητες υπάρχουν και οι λεγόμενες τεχνητές στενότητες. Η πέμπτη άποψη ότι το κέρδος είναι πρόσοδος που προκύπτει, το μονοπώλιο διατυπώνεται συνήθως στα οικονομικά συγγράμματα ως εξής:

Μέρος εκείνου που αποκαλείται κέρδος είναι πρόσοδος που δημιουργείται από επινοούμενη ή τεχνητή στενότητα

Το κέρδος αυτό παίρνει την μορφή προσόδου του εδάφους, μισθών ή τόκου, πράγμα που εξαρτάται από τη φύση του ελεγχόμενου συντελεστή και από

τη συμβατική σχέση που δημιουργείται για τον χειρισμό μίας ορισμένης καταστάσεως. (Λόγου χάρη ο επενδυτής αγοράζει μια περιοχή κατάλληλη για την κατασκευή γέφυρας στην πλήρη κεφαλαιοποιημένη αξία των μονοπωλιακών της κερδών. Γι'αυτόν το μονοπώλιο κέρδους, έχει την μορφή του τόκου).

Τα μονοπωλιακά κέρδη λοιπόν συνδέονται, κατά ένα αρκετά πολύπλοκο τρόπο, με τους μισθούς, τον τόκο και την πρόσοδο του εδάφους. Οπουδήποτε υπάρχουν τεχνητές στενότητες, διαστρέφεται η άριστη κατανομή των παραγωγικών μέσων. Εξάλλου είναι πιθανό να δημιουργηθούν υψηλά κέρδη για τα πρόσωπα που επινοούν τις στενότητες αυτές. Λόγου χάρη, κάτω από συνθήκες ατελούς ανταγωνισμού μπορεί να υπάρχει υπερβολικά μεγάλος αριθμός ταξί ή παντοπωλείων.

Ο κάθε ιδιοκτήτης θα έχει, ίσως μια καμπύλη ζήτησεως για το προϊόν που με κλίση προς τα κάτω, και θα ορίζει, ίσως την τιμή σε επίπεδο υψηλότερο του οριακού κόστους. Ωστόσο, θα υπάρχουν πολλοί ατελείς ανταγωνιστές, ώστε κανείς από αυτούς δεν θα κερδίζει περισσότερα από όσα θα κέρδιζε αν στην αγορά επικρατούσε τέλειος ανταγωνισμός.

Αν παραμέριζε κανείς τις ατέλειες και τις παράνομες "τεχνητές στενότητες" θα μπορούσε να βελτιωθεί η διάρθρωση της παραγωγής, αλλά δεν είναι βέβαιο ότι θα είχαμε σοβαρή βελτίωση στη σχετική διανομή του εισοδήματος. Η προοδευτική αναδιανεμητική φορολογία του προσωπικού και επιχειρηματικού εισοδήματος μπορεί να επιδράσει δυσμενώς στην αποδοτικότητα της καινοτομής των παραγωγικών μέσων. Οι υψηλοί οριακοί

φορολογικοί συντελεστές θα μπορούσαν να περιορίσουν την προσπάθεια αναλήψεως κινδύνων. Ή ακόμη η φοροαποφυγή μπορεί να οδηγήσει σε υπερβολική επιχειρηματικότητα.

ΕΚΤΗ ΑΠΟΨΗ

Το κέρδος ως Μαρξιστική Υπεραξία

Μια τελευταία άποψη για το κέρδος είναι εκείνη που διατύπωσε ο Karl Marx. Οτι δεν πηγαινει στον εργάτη από το εθνικό εισόδημα - δηλαδή η απόδοση της ιδιοκτησίας είτε αυτή εμφανίζεται ως τόκος η κέρδος - συνιστά υπεραξία. Οι οπαδοί του Marx επιθυμούν να αναλύουν την παρέκκλιση του κεφαλαιοκρατικού τρόπου σχηματισμού των τιμών από την εργασιακή θεωρία της αξίας, σύμφωνα με την οποία όλα τα αγαθά θα πρέπει να πωλούνται στην κοινωνικά αναγκαία τιμή κόστους της εργασίας.

Η τροφή που χρειάστηκε 2 ώρες άμεσης εργασίας για να παραχθεί, θα πρέπει να πωληθεί στην μιση τιμή της στεγάσεως που απαιτήσε 4 ώρες και στο ένα τρίτο (1/3) της τιμής του ρουχισμού που πήρε 6 ώρες άμεσης και έμμεσης μαζί εργασίας. Πλην όμως, υπογραμμίζει ο Marx, στο κεφαλαιοκρατικό σύστημα η εργασία ζητείται και πληρώνεται από τους κεφαλαιοκράτες.

Αυτά οι εκμεταλλευτές πληρώνουν στην εργασία αμοιβή κατώτερη της αξίας του προϊόντος που παράγει.

Ρωτούν οι επικριτές: Είναι τα κέρδη πράγμα αναγκαίο; Το έδαφος και τα κεφαλαιουχικά αγαθά υπάρχουν από μόνα τους. Γιατί θα πρέπει να κερδίζει κανείς από την κατοχή τους; Γιατί να μην πάει το εισόδημα αυτό στο κράτος και να διανεμηθεί μετά στους εργαζόμενους (δηλαδή σε όλους) με την μορφή μεταβιβαστικών πληρωμών ή δημόσιων αγαθών;

Απαντούν οι απολογητές του κέρδους και του εισοδήματος από την ιδιοκτησία: Αν κουρδίζεις συνεχώς το ρολοί της επιχειρηματικής δράσεως, το εθνικοποιημένο ρολοί θα σταματήσει.

Τα παραγωγικά μέσα στον δημόσιο κόσμο που ζούμε, δεν οργανώνονται μόνα τους. Το κληρονομούμενο απόθεμα κεφαλαιουχικών αγαθών θα εκλείψει αν παραδοθεί στην αναρχία και τον γραφειοκρατικό σχεδιασμό.

Ο ανταγωνισμός και η διανομή του εισοδήματος, κατά τη δημοκρατική διαδικασία της προδευτικής φορολογίας του εισοδήματος και του πλούτου και των μεταβιβαστικών πληρωμών του κράτους προνοίες ξεπερνούν σε απόδοση τις καλές προθέσεις της κρατικής ιδιοκτησίας και του κρατικού ελέγχου της παραγωγής.

Η επισκόπηση των διαφόρων αντιλήψεων για το κέρδος, αποκαλύπτει μια σημαντική γενίκευση. Μεγάλο μέρος της εχθρότητας για το κέρδος, είναι εχθρότητα για τις ακραίες ανισότητες της διανομής του χρηματικού εισοδήματος που πρακύπτει από την άνιση κυριότητα και

κατοχή των συντελεστών παραγωγής. Η εχθρότητα αυτή είναι διάφορη εκείνης που γεννούν οι ατέλειες του ανταγωνισμού.

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ

Κατά την κλασσική θεωρία της Οικονομικής των Επιχειρήσεων η συμπεριφορά της επιχείρησης είναι ταυτόσημη με εκείνη του οικονομικού ανθρώπου HOMO ECONOMICUS. Συμπεριφορά, η οποία είναι προσανατολισμένη προς μια διαρκή προσπάθεια "Μεγιστοποίησης του κέρδους" ή "Ελαχιστοποίησης της Ζημίας".

Το υπόδειγμα της Μεγιστοποίησης του Κέρδους εκφράζει ένα βασικό μέγεθος για την εξήγηση οικονομικών φαινομένων της κλασσικής Οικονομικής επιστήμης. Ως εκ τούτου αποτελεί ένα κατ'εξοχή υπόδειγμα του οικονομικού χώρου που στηρίζεται κατά βάση στην θεωρία της ωφελιμότητας, επιδιώξεις ωφελείας ή χρησιμοθηρίας, η οποία πολύ επηρέασε και επηρεάζει την οικονομική σκέψη. Η αυτούσια όμως μεταμόσχευση αυτού του υποδείγματος στο χώρο της οικονομικής των επιχειρήσεων και κυρίως της σύγχρονης Διοικήσεως των Επιχειρήσεων δεν είναι απαλλαγμένη από αντιρρήσεις και πολύ έντονα επικρίνεται.

Αναμφισβήτητα η αποδοχή του υποδείγματος αυτού στον επιχειρησιακό χώρο δημιουργεί τόσο μεθοδολογικούς όσο και πρακτικής

φύσεως προβληματισμούς. Κυρίως προσκρούει στις σύγχρονες αντιλήψεις: ότι η συμπεριφορά της επιχειρήσεως αποτελεί έκφραση της επιθυμίας ικανοποιήσεως πολλών στόχων συγχρόνως. Γι' αυτό η εμμονή σε μονοδιάστατα υποδείγματα που πολύ απέχουν από την επιχειρησιακή πραγματικότητα, σαν την περίπτωση της Μεγιστοποιήσεως του κέρδους, δεν επιβοηθεί στην πρόοδο της επιστημονικής σκέψεως.

Σαν κέρδος (Κε) καθορίζεται κατά την παρούσα εργασία, η διαφορά μεταξύ συνολικού εσόδου (ΣΕ) που προέρχεται από την διάθεση συγκεκριμένων ποσοτήτων Q και του συνολικού κόστους Σ.Κ. Στο συνολικό κόστος έχει επίσης συνυπολογισθεί ο μισθός του ατομικού επιχειρηματία και της προσωπικής εταιρείας καθώς και οι τόκοι του αναγκαιού στην επιχείρηση κεφαλαίου. Η παραπάνω σχέση εκφράζεται ως εξής :

$$Κε = Σ Ε - Σ Κ$$

Με βάση το υπόδειγμα της Μεγιστοποιήσεως του κέρδους διαρκής είναι η προσπάθεια μεγιστοποιήσεως της διαφοράς μεταξύ συνολικού εσόδου και συνολικού εξόδου - κόστους δηλαδή :

$$Κε = (Σ Ε - Σ Κ) - MAXIMUM$$

Η μεγιστοποίηση της διαφοράς μεταξύ των δύο αυτών μεγεθών σαν σημείο εξισορροπήσεως, εκφράζεται τόσο στο καθεστώς του πλήρους ανταγωνισμού όσο και του μονοπωλίου, και στις ενδιάμεσες αυτών καταστάσεις της αγοράς, δηλαδή στην περίπτωση του μονοπωλιακού ανταγωνισμού και του ολιγοπωλίου. Στο σημείο εκείνο, που η επιχείρηση μεγιστοποιεί το κέρδος, η ελαχιστοποίηση της ζημίας, κατά την Οικονομική πάντοτε θεωρία, επιτυγχάνει η επιχείρηση την ισορροπία με το περιβάλλον της.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΤΗΣ ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ

Στο σημείο αυτό γίνεται μια προσπάθεια αναλύσεως των προϋποθέσεων στις οποίες στηρίζεται η αποδοχή της μεγιστοποίησης του κέρδους ως αποκλειστικού στόχου επιχειρησιακής συμπεριφοράς. Με την ανάλυση αυτή γίνεται και μια αντιπαραβολή με την επικρατούσα πραγματικότητα στον επιχειρησιακό χώρο, σε τρόπο ώστε να αποδεικνύεται πόσο μακριά από την επιχειρησιακή κατάσταση βρίσκεται όταν εμμένει κανείς σε υποδείγματα - όπως η περίπτωση της μεγιστοποίησης του κέρδους - που αδυνατούν να συλλάβουν την συμπεριφορά της επιχειρήσεως. Με την γενική αποδοχή, ότι η δραστηριοποίηση της επιχειρήσεως εκφράζει κατ' εξοχήν μια κοινωνική

διεργασία, ένα κοινωνικό φαινόμενο, δικαιολογείται η αδυναμία του ως άνω υποδείγματος - οικονομικού κατά βάση - να αποδώσει και να εξηγήσει κοινωνικά φαινόμενα.

ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΑΠΟΔΕΚΤΗ
Η ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ
ΩΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Η βασική θέση της παραδοσιακής θεωρίας της Μεγιστοποίησης του Κέρδους ως αποκλειστικού στόχου που καθορίζει τη συμπεριφορά της επιχειρήσεως, εκπληρώνεται κάτω από τις εξής προϋποθέσεις:

α) Μόνο ο επιχειρηματίας είναι εκείνος που καθορίζει τη συμπεριφορά της επιχειρήσεως. Είναι ο αποκλειστικός φορέας επιχειρησιακής πολιτικής και λήψεως αποφάσεων στο χώρο δράσεώς του. Η επιχείρηση εκλαμβάνεται ως μία ενιαία ολότητα, που όλοι δρουν σύμφωνα με την επιθυμία του επιχειρηματία και καμμία δεν μπορούν να έχουν επίδραση πάνω στους στόχους και την συμπεριφορά της επιχειρήσεως.

Η έννοια της επιχειρήσεως από απόψεως στόχων και συμπεριφοράς είναι ταυτόσημη με την έννοια του επιχειρηματία.

Βασικά ο επιχειρησιακός χώρος ταυτίζεται με ένα μόνο πρόσωπο ή ατομική επιχείρηση. Στις περιπτώσεις που η επιχείρηση εκφράζεται με πολλά πρόσωπα, τότε η συμπεριφορά όλων είναι και πάλι προσανατολισμένη στη Μεγιστοποίηση του Κέρδους. Δηλαδή ακόμη και στις περιπτώσεις που η επιχείρηση βρίσκει την έκφραση της στο πρόσωπο πολλών - ατόμων - επιχειρηματιών και τότε πάλι υπάρχει πέρα για πέρα ενότητα στη δράση σε τρόπο ώστε μεταξύ μονοπρόσωπης και πολυπρόσωπης επιχειρήσεως να μην υφίσταται καμμία διαφορά σχετικά με τους στόχους και την συμπεριφορά.

- β) Ο επιχειρηματίας έχει πλήρη πληροφόρηση ως προς την συμπεριφορά όλων των μεταβλητών του οικονομικού συστήματος μέσα στο οποίο δρα. Κάθε συντελούμενη αλλαγή στο επιχειρησιακό περιβάλλον, προκαλεί την άμεση και ανάλογη αντίδραση του επιχειρηματία εις τρόπον ώστε ο μεσολαβών χώρος μεταξύ της προηγηθείσης μεταβολής και της επερχόμενης επιχειρησιακής αντιδράσεως να είναι μηδέν. Η θέση αυτή δίνει στο υπόδειγμα της Μεγιστοποιήσεως του κέρδους στάτικό χαρακτήρα.
- γ) Όλοι οι δρώντες και διαπραγματευόμενοι στην καπιταλιστική κοινωνία επιδιώκουν αποκλειστικά και μόνο την μεγιστοποίηση οικονομικών πλεονεκτημάτων και αυτό ισχύει κατά κύριο λόγο για

τη συμπεριφορά του επιχειρηματία, όπου τα οικονομικά οφέλη είναι εννοιολογικά ταυτόσημα με την έννοια του κέρδους. Η ικανοποίηση του στόχου αυτού, δηλαδή της Μεγιστοποίησης του κέρδους, εξασφαλίζει την υπόσταση της επιχειρήσεως. Η συμπεριφορά αυτή εξομοιώνεται ολοκληρωτικά με αυτή του HOMO ECONOMICUS.

- δ) Τέλος προϋπόθεση της αποδοχής του υποδείγματος της Μεγιστοποίησης του κέρδους, είναι ότι η συμπεριφορά του επιχειρηματία είναι ορθολογική - RATIONAL. Με την ορθολογική συμπεριφορά επιδιώκεται η μεγιστοποίηση του πηλίκου μεταξύ του πραγματοποιηθέντος στόχου και της αναλώσεως υλικών - συντελεστών της παραγωγής.

Δηλαδή :

ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΕΙΣ ΣΤΟΧΟΣ = ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ
ΑΝΑΛΩΣΕΙΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ή η μεγιστοποίηση της διαφοράς μεταξύ πραγματοποιηθέντος στόχου και αναλώσεων.

Δηλαδή :

ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΕΙΣ ΣΤΟΧΟΣ - ΑΝΑΛΩΣΕΙΣ = ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ

Η αποδοχή της ορθολογικής συμπεριφοράς προϋποθέτει ότι ο επιχειρηματίας γνωρίζει όλες τις δυνατές εναλλακτικές λύσεις του προβλήματος του και το αποτέλεσμα κάθε εναλλακτικής λύσεως εις τρόπον ώστε να είναι σε θέση να επιλέξει την εναλλακτική λύση, που μεγιστοποιεί τον επιδιωκόμενο σκοπό.

Οι προϋποθέσεις αυτές αναφέρονται σε ένα ιδεώδη τύπο επιχειρηματία, ο οποίος δρα στον οικονομικό χώρο με αποκλειστικό στόχο την προσπάθεια να μεγιστοποιήσει προσωπικά ωφέλη ή να ελαχιστοποιήσει τυχόν αρνητικό αποτέλεσμα - ζημιά. Η προσωπική ή η εγωκεντρική ωφελιμότητα στο αποτέλεσμα κάθε δραστηριότητας δηλαδή η προσπάθεια Μεγιστοποίησης του Κέρδους ή Ελαχιστοποίησης της Ζημίας, αποτελεί το χαρακτηριστικό γνώρισμα της συμπεριφοράς του.

Η φανταστική αυτή απεικόνιση εκφράζει τον οικονομικό άνθρωπο - HOMO ECONOMICUS, τον ιδεώδη τύπου ανθρώπου - IDEAL MENSCH, που δρα στον επιχειρησιακό χώρο, όπως τον θέλει και τον έχει προδιαγράψει η Οικονομική των Επιχειρήσεων. Ο τύπος του Οικονομικού ανθρώπου, που γνωρίζει τα πάντα και μπορεί επίσης να προβλέψει τα πάντα στο χώρο στον οποίο δρα, είναι ένα πλασματικό κατά βάση κατασκεύασμα στο χώρο της Οικονομικής των Επιχειρήσεων και κατ' επέκταση της Διοικήσεως των Επιχειρήσεων.

Η ομοιότητα μεταξύ της επιχειρήσεως και του επιχειρησιακού περιβάλλοντος αποκαθίσταται στο σημείο εκείνο όπου η επιχείρηση μεγιστοποιεί το κέρδος ή αντίστοιχα ελαχιστοποιεί τη ζημιά. Η ομοιοστασία εκφράζει μια κατάσταση ισορροπίας, η οποία υφίσταται μεταξύ

δύο συστημάτων αλληλοεπηρεαζομένων από τις εισφορές - εκροές αυτών. Κλασσική είναι η περίπτωση των σχέσεων μεταξύ συστήματος και υπερσυστήματος.

Η κατάσταση αυτή επέρχεται με τους διάφορους μηχανισμούς προσαρμογής που διαθέτει ένα σύστημα. Έτσι σύμφωνα με την κλασσική Οικονομική θεωρία, η επιχείρηση βρίσκεται σε ισορροπία με το περιβάλλον της, όταν προσαρμόζει τη συμπεριφορά της προς την υλοποίηση του στόχου "Μεγιστοποίηση του Κέρδους" και πραγματοποιήσει αυτόν, ή αντίστοιχα όταν ελαχιστοποιήσει την τυχόν υπάρχουσα ζημία.

Εδώ θα πρέπει να τονιστεί ότι, ο κανονιστικός χαρακτήρας των πιο πάνω θέσεων του υποδείγματος της Μεγιστοποίησης του Κέρδους είναι έντονος. Προδιαγράφει το πως πρέπει να συμπεριφερθεί κάθε επιχειρηματίας - επιχείρηση.

Επίσης θα πρέπει να υπογραμμισθεί ότι κατά βάση η Μεγιστοποίηση του Κέρδους, ως στόχος επιχειρησιακής συμπεριφοράς, διατυπώθηκε στο IDEAL COMPETITIVE MODEL "της Κλασσικής Οικονομικής Θεωρίας", χωρίς στο σημείο αυτό να σημαίνει ότι ο στόχος της επιχειρήσεως αλλά και η συμπεριφορά της - μπορεί να είναι διαφορετικός, από εκείνον της Μεγιστοποίησης του κέρδους σε περιπτώσεις μονοπωλιακής καταστάσεως ή άλλων μορφών της αγοράς.

ΛΟΓΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟΔΕΚΤΗ
Η ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ
ΩΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ

Παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχει καμμία εμπειρική έρευνα που να θεμελιώνει το βάσιμο του ισχυρισμού της κλασσικής θεωρίας, ότι η Μεγιστοποίηση του κέρδους αποτελεί τον αποκλειστικό στόχο της επιχειρήσεως, εν τούτοις η αποδοχή και η επικράτηση της Μεγιστοποίησης του κέρδους ως αποκλειστικού στοιχείου επιχειρησιακής συμπεριφοράς, οφείλεται στους παρακάτω κυρίως λόγους:

- α) Οικονομικά οφέλη αποτελούν βασικό κίνητρο ανθρώπινης συμπεριφοράς κυρίως μέσα στον επιχειρησιακό χώρο. Η θέση αυτή εκφράζει μια πραγματική τάση στον κοινωνικό χώρο και ιδιαίτερα στην επιχειρησιακή ζωή, όπου τα οικονομικά μέσα, αποτελούν, εκτός των άλλων, στοιχείο κοινωνικής ισχύος, μέσω κοινωνικού διαφορισμού και κοινωνικής τοποθετήσεως. Εδώ θα πρέπει να τονισθεί ότι είναι πολύ δύσκολο να γίνει κατανοητή η συμπεριφορά του ατόμου στην προσπάθειά του να αυξήσει τα οικονομικά του οφέλη με καθαρά οικονομικά κριτήρια, και αυτό, διότι το χρήμα όπως και όλα τα οικονομικά μέσα, αποτελεί ένα μετά οικονομικό μέγεθος. Η υποκινητική του δύναμη - η δύναμή του ως κινήτρου - είναι συνάρτηση της ικανότητάς του να

αποτελεί μέσο ικανοποίησης ανθρωπίνων αναγκών, σύμβολο κοινωνικού διαφορισμού και κοινωνικής τοποθέτησης. Όταν πάψει να προσφέρει αυτές τις λειτουργίες, τις οποίες του προσδίδει το ισχύον κοινωνικό - πολιτικό σύστημα, γίνεται προβληματική η υποκινητική του ικανότητα. Επιδιώκοντας τα άτομα ή η επιχείρηση να βελτιώσουν τα οικονομικά τους μέσα αποβλέπουν στην βελτίωση της κοινωνικής τους τοποθέτησης και στον πορισμό μέσων, τα οποία θα εξασφαλίζουν την επιβίωσή τους.

- β) Η αποδοχή του κέρδους ως μοναδικού στόχου δράσεως, καθιστά δυνατή τη δημιουργία ποσοτικών υποδειγμάτων επιχειρησιακής συμπεριφοράς όπου με την βοήθεια της οριακής αναλύσεως είναι δυνατό να δοθούν λύσεις σε προβλήματα μεγιστοποίησης. Αντίθετα, όταν η συμπεριφορά της επιχειρήσεως προσδιορίζεται από πολλούς στόχους μαζί, τότε γίνεται προβληματική η διατύπωση ποσοτικών υποδειγμάτων επιχειρησιακής συμπεριφοράς.
- γ) Το κέρδος ως μοναδικός στόχος δράσεως επιτρέπει τη μέτρηση της αποτελεσματικότητας της διοικητικής προσπάθειας, λόγω του ότι το κέρδος ως επιχειρησιακός στόχος είναι δυνατό να καθοριστεί ποσοτικά καθίσταται δυνατή - υπό ορισμένες προϋποθέσεις η λειτουργική αυτού διατύπωση, σαν βασική αξίωση, την οποία πρέπει να εκπληρώσει ένας στόχος για να είναι δυνατή η αποτελεσματική αυτού υλοποίηση και η αποδοχή του ως επιχειρησιακού στόχου.

- δ) Σχετικά με την καθιέρωση του κέρδους ως στόχου επιχειρησιακής συμπεριφοράς δεν θα πρέπει να παραγνωρίζεται ο οικολογικός παράγοντας, που στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι συνάρτηση του κοινωνικού - πολιτικού συστήματος. Το γεγονός ότι η επιχείρηση δρα σε ένα περιβάλλον - σύστημα, όπου τα πάντα προσδιορίζονται και εκφράζονται σε χρήμα - ανεξάρτητα αν θα πρέπει ή όχι να είναι έτσι - έχει, σαν συνέπεια η επιχείρηση να μεταχειρίζεται αυτό το μέγεθος ως μέτρο προσδιορισμού της αποτελεσματικότητάς της.
- ε) Τέλος, δεν θα πρέπει να παραγνωρίζεται ο έντονος επηρεασμός, που ασκήθηκε και ασκείται ακόμη και μέχρι σήμερα από την Οικονομική Επιστήμη στο χώρο της Οικονομικής των Επιχειρήσεων και κατ'επέκταση και στη Διοίκηση των Επιχειρήσεων. Αυτό βέβαια δεν είναι άσχετο με το γεγονός ότι οι ως άνω κλάδοι επιστημονικής έρευνας αναπτύχθηκαν μέσα στο χώρο της Οικονομικής Επιστήμης και με την αποκόλληση αποζημίωσή τους από αυτή ιδιοποιήθηκαν υποδείγματα ξένα προς την δική τους πραγματικότητα.

Αποτελεί μια βασική αρχή στο χώρο της επιστημονικής δεοντολογίας, ότι η διατύπωση ενός υποδείγματος έχει εφαρμογή μόνο στο συγκεκριμένο επιστημονικό χώρο, στα πλαίσια του οποίου διατυπώθηκε για να αποδώσει και να εξηγήσει καθορισμένο αντικείμενο

επιστημονικής έρευνας. Έτσι οικονομικά υποδείγματα είναι δυνατόν να συλλάβουν και να εξηγήσουν μόνο οικονομικά φαινόμενα, όπως π.χ. η περίπτωση του υποδείγματος της Μεγιστοποίησης του Κέρδους και τίποτε περισσότερο. Η συμπεριφορά όμως της επιχειρήσεως από την σκοπιά της Επιστήμης της Διοικήσεως είναι κατ' εξοχήν κοινωνικό φαινόμενο, μια ολότελα κοινωνική διεργασία. Επομένως οικονομικά υποδείγματα είναι ακατάλληλα να εξηγήσουν τέτοια φαινόμενα.

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΩΝ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ
ΩΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΕΙΝΑΙ
ΕΚΤΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση των αδύνατων σημείων του υποδείγματος της Μεγιστοποίησης του Κέρδους, θα θέλαμε να τονίσουμε ότι το υπόδειγμα αυτό, όπως επίσης και κάθε υποδειγματική απεικόνιση του εμπειρικού κόσμου, εκφράζει μια προσπάθεια συλλήψεως και απλοποίησης, αντικειμένων του κόσμου τούτου, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η υποδειγματική αυτή απεικόνιση ανταποκρίνεται οπωσδήποτε στην πραγματικότητα σε όλη της την έκταση. Αλλωστε η πλήρης κάλυψη της πραγματικότητας από ένα υπόδειγμα είναι αδύνατη, και αυτό διότι η πραγματικότητα είναι πολύπλευρη, πολύμορφη και ανομοιομόρφη με συνέπεια

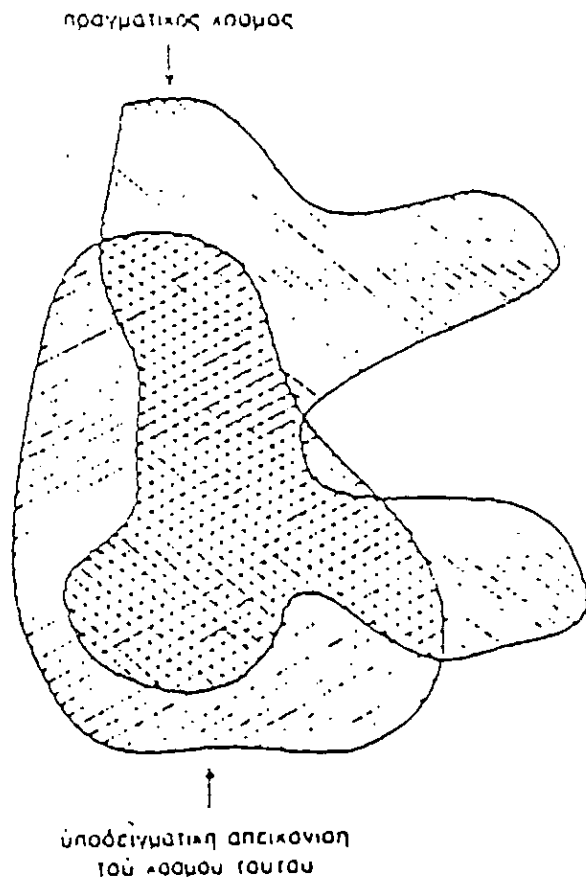
να κάνει προβληματική την πλήρη σύλληψή της. Τη σχέση αυτή την παρουσιάζει γραφικά η παρακάτω παράσταση.

Με τα διάφορα υποδείγματα επιδιώκεται συνειδητά η απλοποίηση του εμπειρικού κόσμου για να καταστεί δυνατή η σύλληψή του και η μελέτη εκείνων των πτωχών όψεων - που ενδιαφέρουν τον ερευνητή. Έτσι υπάρχει ένας βαθμός αυθαιρεσίας, αφού χωρίς αυτόν είναι αδύνατη η δόμηση υποδειγμάτων. Γι'αυτό τον λόγο μια πλήρης κάλυψη του εμπειρικού κόσμου με ένα υπόδειγμα είναι εξ αντικειμένου αδύνατη.

Ακόμα δεν είναι επίσης γνωστό, ότι κάθε γνώση περί του εμπειρικού κόσμου είναι υποθετική και ότι η διεργασία προαγωγής και έρευνας της αλήθειας περί τον κόσμο είναι ατελείωτη, ώστε η ολοκλήρωση των γνώσεων μας για τον κόσμο που μας περιβάλλει να μην έχει τέλος.

ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

Σχέση μεταξύ πραγματικού κόσμου και υποδειγματικής απεικόνισεως του κόσμου τούτου. Η πλήρης αλληλοκάλυψη των δύο αυτών μεγεθών είναι εξ αντικειμένου αδύνατη γιατί ο πραγματικός κόσμος είναι πολύπλευρος και αυτό κάνει προβληματική την σύλληψή του σε όλη του την έκταση με ένα υπόδειγμα.

Η εμμονή όμως από την άλλη μεριά σε υποδείγματα που δεν υπέστησαν καμμία μεταβολή, δηλαδή δεν προσαρμόστηκαν στις νέες εμπειρίες και γνώσεις, όπως η περίπτωση του υποδείγματος της Μεγιστοποίησης του Κέρδους, δεν βοηθούν στην προαγωγή της γνώσεως σε ένα κόσμο, όπου τίποτε δεν είναι μονιμότερο από την αλλαγή. Στην περίπτωση του υποδείγματος της Μεγιστοποίησης του Κέρδους είναι τόσο μεγάλη η απόκλιση από την επιχειρησιακή πραγματικότητα, ώστε να μην πρόκειται για μια προσπάθεια απλοποίησης για να γίνει δυνατή η μελέτη, αλλά λίγο πολύ για μια παραποίηση της πραγματικότητας και το πρόβλημα είναι κατά πόσο τέτοιου είδους υποδείγματα βοηθούν την προαγωγή της επιστημονικής σκέψεως και της πληρέστερης κατανοήσεως των διαφόρων όψεων του πραγματικού κόσμου στον χώρο της Διοικήσεως των Επιχειρήσεων. Όλες δε οι προϋποθέσεις, οι οποίες στηρίζουν την αποδοχή της Μεγιστοποίησης του Κέρδους ως στόχου επιχειρησιακής συμπεριφοράς, είναι ξένες με την σημερινή τουλάχιστον πραγματικότητα, στον επιχειρησιακό χώρο.

Σε όλες τις παρουσιαζόμενες προϋποθέσεις για την αποδοχή της αρχής αυτής ο βαθμός αυθαιρεσίας είναι πολύ μεγάλος και αναμφισβήτητα παραποιούνται οι αληθινές συνθήκες αυθαιρεσίας που κυριαρχούν στην σύγχρονη επιχείρηση, σε τέτοιο βαθμό, ώστε να τίθεται το ερώτημα, εάν η εμμονή σε τέτοια υποδείγματα επιχειρησιακής συμπεριφοράς συμβιβάζεται με την επιστημονική αξιοπιστία και σκοπιμότητα.

Αποτελεί μια θεμελιώδη αξίωση στο χώρο των εμπειρικών επιστημών

και κυρίως της Οικονομικής και της Διοικήσεως των Επιχειρήσεων, ότι η διατύπωση και η αποδοχή κάθε θεωρητικής θέσεως ή υποδειγματικής απεικονίσεως δεν θα πρέπει να εξαρτάται από την λογική ορθότητα των συμπερασμάτων, την οποία επιβάλλει ο συγκεκριμένος ορθολογισμός, που διέπει κάθε σκέψη στο συγκεκριμένο επιστημονικό χώρο, αλλά κυρίως, και αυτό το τονίζουμε με ιδιαίτερη έμφαση, ότι στο χώρο της Διοικητικής Επιστημονικής Σκέψεως, η σπουδαιότητα μιας επιστημονικής μαρτυρίας έγκειται στην εμπειρική αξία των προϋποθέσεων πάνω στις οποίες θεμελιώνεται τόσο η θεωρητική όσο και η υποδειγματική απεικόνιση του εμπειρικού κόσμου.

Στην περίπτωση των προϋποθέσεων της Μεγιστοποίησης του κέρδους η πρακτική αξία είναι προβληματική και η εμπειρική επαλήθευση υπό αμφισβήτηση. Το γεγονός - και αυτό είναι αξιοσημείωτο - ότι δεν υπάρχει απολύτως καμία έρευνα που να τεκμηριώνει εμπειρικά την ύπαρξη της Μεγιστοποίησης του Κέρδους ως αποκλειστικού επιχειρησιακού στόχου, όπως το σχετικό υπόδειγμα προδιαγράφει, θα πρέπει να προβληματίζει αυτούς που και σήμερα ακόμη θέλουν να εξηγούν τη συμπεριφορά της επιχειρήσεως με αυτό το υπόδειγμα.

Αλλά και οι προϋποθέσεις πάνω στις οποίες στηρίζεται το υπόδειγμα σε καμία περίπτωση δεν υφίσταται στον πραγματικό κόσμο της επιχειρησιακής δραστηριότητας, σε τρόπο ώστε με την παραδοχή αυτού του υποδείγματος να υπογραμμίζεται μόνο το χάσμα, το οποίο υπάρχει μεταξύ θεωρίας και ζωντανής πραγματικότητας.

Την επιστημονική θεμελίωση του υποδείγματος αυτού, αλλά και την πρακτική του αξία, θέτουν ολότελα υπό αίρεση αυτές οι προϋποθέσεις, οι οποίες το στηρίζουν.

Η απαρρίθμηση αυτών των προϋποθέσεων και η αυτοπαραβολή της με την πραγματικότητα θα μπορούσε να θεωρηθεί σαν ένα αποδεικτικό στοιχείο, ότι δηλαδή η επιχείρηση το μόνο που δεν μπορεί να πραγματοποιήσει αλλά και να αποδεχτεί ως στόχο, είναι αυτή η Μεγιστοποίηση του κέρδους. Αλλωστε αν οι προϋποθέσεις, οι οποίες θεμελιώνουν μια υποδειγματική απεικόνιση του εμπειρικού κόσμου, δεν βρίσκουν καμμία επαλήθευση στο χώρο αυτό, επόμενο είναι το υπόδειγμα, το οποίο στηρίζουν, να έχει την ίδια τύχη να είναι δηλαδή και αυτό ξένο με την πραγματικότητα. Όλες οι προϋποθέσεις, στις οποίες στηρίχτηκε η διατύπωση του υποδείγματος της Μεγιστοποίησης του Κέρδους, είναι, ίσως περισσότερο από κάθε άλλη φορά αμφισβητήσιμες ως προς την εκπλήρωσή τους, και τούτο διότι:

- a) Καμμία απόφαση στον επιχειρησιακό χώρο δεν είναι αποτέλεσμα αποφάσεων ενός προσώπου, αλλά κάθε απόφαση εκφράζει μια διεργασία στην οποία συμμετέχει όλο το ανθρώπινο δυναμικό στο χώρο όπου δρα και είναι δυνατό να έχει επίδραση στη συμπεριφορά της επιχείρησης. Έτσι η υπόθεση, ότι ο επιχειρηματίας αποτελεί τον αποκλειστικό φορέα επιχειρησιακής συμπεριφοράς, δεν ανταποκρίνεται προς την σημερινή επιχειρησιακή πραγματικότητα. Αλλά ούτε και η

ταύτιση της επιχειρήσεως -με το πρόσωπο του επιχειρηματία
βρίσκει σήμερα εμπειρική θεμελίωση.

- β) Αναφορικά με την υπόθεση, ότι ο επιχειρηματίας είναι απόλυτα πληροφορημένος για την συμπεριφορά των μεταβλητών του περιβάλλοντος, υπάρχει ένα μεγάλο κενό μεταξύ θεωρίας και πραγματικότητας. Η συμπεριφορά όλων των μεταβλητών αναφέρεται στο μέλλον, είναι δε εντελώς αδύνατον να προσδιοριστεί με ακρίβεια. Μόνο υποθέσεις μπορούμε να κάνουμε, οι οποίες βοηθούν στο να προσεγγίσουμε την πραγματικότητα και γ'αυτό δεν θα πρέπει η πρόβλεψη να εξομοιώνεται με την πραγματική συμπεριφορά. Το απόλυτο της κλασσικής θεωρίας, δεν βρίσκει καμία παραδοχή στον σημερινό επιχειρησιακό κόσμο, όπου όλα είναι σχετικά. Αποτελεί μια επιστημονική αλήθεια ότι η ανθρώπινη συμπεριφορά ποτέ δεν μπορεί να καθοριστεί με βεβαιότητα. Στον επιχειρησιακό χώρο η συμπεριφορά των συστημάτων είναι πιθανή, και όχι προκαθορισμένη. Γ'αυτό και τίποτε δεν είναι δυνατόν να λεχθεί με βεβαιότητα. Για την συμπεριφορά των συστημάτων, μόνο υποθέσεις μπορούν να γίνουν με διάφορους βαθμούς βεβαιότητας. Αυτό αποτελεί μια από τις αδυναμίες της Αποδοχής της Μεγιστοποιήσεως του Κέρδους, λόγω της θέσεως ότι η συμπεριφορά όλων των μεταβλητών του επιχειρησιακού χώρου είναι προκαθορισμένη και ο επιχειρηματίας είναι απόλυτα πληροφορημένος για κάθε συμπεριφορά και τυχόν

αλλαγή. Στην πραγματικότητα, μόνο όταν εκπληρώνεται η προϋπόθεση αυτή της απόλυτης πληροφόρησης είναι δυνατές λύσεις μεγιστοποιήσεως. Αυτή όμως η απαίτηση της απόλυτης πληροφόρησης από κάθε επιχειρησιακή σκοπιά εκφράζει μόνο μια ουτοπία και τίποτε περισσότερο.

- γ) Θα πρέπει επίσης να υπογραμμισθεί ότι η κλασσική θεωρία της Μεγιστοποιήσεως του κέρδους δέχεται όρι στον επιχειρησιακό χώρο μόνο η συμπεριφορά του επιχειρηματία είναι ορθολογική. Αυτή η θέση εκφράζει μια ανακολουθία της κλασσικής θεωρίας. Και αυτό διότι δεν υπάρχει καμμία απολύτως θεωρητική ή εμπειρική απόδειξη, που να τεκμηριώνει τη θέση ότι μια κοινωνική ομάδα συμπεριφέρεται και δρα κατά ορθολογικό τρόπο στην προσπάθεια υλοποίησης των στόχων της, ενώ μια άλλη ομάδα - π.χ. το εργατικό δυναμικό - στον ίδιο χώρο και στην ίδια προσπάθεια να υλοποιήσει και αυτή τους στόχους της συμπεριφέρεται και δρα φυσιολογικά. Στο χώρο της ανθρώπινης συμπεριφοράς ο ορθολογισμός εκφράζει μια βασική αρχή του τρόπου δράσεως κάθε ανθρώπινης υπάρξεως στην επιδίωξη να υλοποιήσει καθορισμένους στόχους ή να ικανοποιήσει ανθρώπινες ανάγκες, που αποτελούν κίνητρα ανθρώπινης συμπεριφοράς. Επομένως κάθε ανθρώπινη συμπεριφορά που είναι προσανατολισμένη την πραγματοποίηση προκαθορισμένων στόχων ή στην ικανοποίηση αναγκών, είναι ορθολογική. Θα μπορούσε κανείς

παρά τον υποθετικό χαρακτήρα της ορθολογικής αρχής να προσθέσει σε αυτή βιολογική υπόσταση ή βιολογικό ορθολογισμό, αφού η αρχή αυτή εκφράζει ένα τρόπο δράσεως, με τον οποίο υλοποιούνται οι ανθρώπινες ανάγκες - στόχοι, και οι οποίοι στόχοι εξασφαλίζουν την βιολογική ύπαρξη του ατόμου ή της ομάδας. Ετσι είναι αδύνατον να υποστηριχθεί ότι μια ορισμένη ομάδα μόνο δρα ορθολογικά, αφού η ορθολογική συμπεριφορά χαρακτηρίζει τον τρόπο δράσεως κάθε ανθρώπινης υπάρξεως και στο σημείο αυτό η θέση της κλασσικής θεωρίας σε καμμία περίπτωση δεν είναι δυνατόν να υποστηριχθεί χωρίς την παραγνώριση της φύσεως της ανθρώπινης συμπεριφοράς, η οποία εξ ορισμού είναι ορθολογική. Βέβαια η έννοια της ορθολογικής συμπεριφοράς είναι συνάρτηση του βαθμού πληροφόρησης, που έχει ένα άτομο σε ό,τι αφορά τις μεταβλητές που στοιχειοθετούν το πρόβλημά του, και των γνώσεων, που κατέχει, σε ό,τι αφορά τις δυνατές εναλλακτικές λύσεις που είναι δυνατόν να έχει στη διάθεσή του.

Η πλήρης κάλυψη των παραπάνω εκφράζει τον αντικειμενικό ορθολογισμό και δίνει λύσεις μεγιστοποίησης σε κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα. Η εκπλήρωση όμως των ανωτέρω προϋποθέσεων είναι εξ αντικειμένου αδύνατη, διότι προσκρούει στις περιορισμένες φυσικές ικανότητες της ανθρώπινης διανοήσεως, που δεν είναι σε θέση να γνωρίζει

τα πάντα για τον κόσμο μέσα στον οποίο δρα το άτομο. Ετσι αφού περιορισμένες είναι οι γνώσεις για τον εμπειρικό κόσμο δράσεως, και αφού περιορισμένα εκπληρώνονται οι προϋποθέσεις ενός αντικειμενικού ορθολογισμού, που εκφράζει ιδεατή λύση, επόμενο είναι να υπάρχει μια απόκλιση από την ιδεώδη λύση της μεγιστοποιήσεως, δηλαδή από τον αντικειμενικό ορθολογισμό, που στη συγκεκριμένη περίπτωση εκφράζεται ως υποκειμενικός ορθολογισμός.

Οι March και Simon μιλούν για περιορισμένο ορθολογισμό "BOUNTED RATIONALIZM". Κατά αυτό τον τρόπο ένα άτομο με περισσότερες γνώσεις στο χώρο δράσεώς του είναι δυνατόν να δώσει καλύτερες λύσεις στο πρόβλημά του από ένα άλλο που κατέχει λιγότερες.

Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι το πρώτο συμπεριφέρθηκε ορθολογικά και το δεύτερο όχι, και οι δύο συμπεριφέρθηκαν ορθολογικά - υποκειμενικός ορθολογισμός. Ο πρώτος όμως είχε περισσότερες γνώσεις γύρω από το σχετικό πρόβλημα και αυτό τον βοήθησε να εντοπίσει την καλύτερη λύση, πράγμα που δεν μπόρεσε να κάνει ο δεύτερος λόγω των περιορισμένων γνώσεων που είχε στη διάθεσή του.

Σε κανένα επιστημονικό χώρο, που έχει σαν αντικείμενο έρευνας την ανθρώπινη συμπεριφορά, δεν είναι δυνατόν, να βρει τεκμηρίωση η θέση ότι η συμπεριφορά του ατόμου είναι εκείνη που προδιαγράφει το υπόδειγμα της Μεγιστοποιήσεως του Κέρδους. Ακόμη και στον πλέον οικείο χώρο, από τον οποίο προήλθε το υπόδειγμα αυτό της συμπεριφοράς του επιχειρηματία η κριτική είναι πολύ έντονη και προδικάζει το μη ρεαλιστικό

της θέσεως αυτής, κύριως για τον επιχειρησιακό χώρο.

Τέλος, θα πρέπει να τονισθεί, ότι το υπόδειγμα της Μεγιστοποίησης του κέρδους θεμελιώνεται σε ένα ιδεώδη - εξιδανικευμένο τύπο ανθρώπου που δρα στον επιχειρησιακό χώρο. Τέτοιες όμως απεικονίσεις εκφράζουν απομονωμένες όψεις μιας πολύμορφης και αδιαίρετης ολότητας. Εκτός αυτού ιδεώδεις ή εξιδανικευμένοι τύποι ανθρώπινης συμπεριφοράς δεν υφίστανται στη φύση. Είναι κατ' εξοχή φανταστικά και τεχνικά κατασκευάσματα της ανθρώπινης φαντασίας - διανοήσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Στρατηγικοί Στόχοι

και Βαρύτητα αυτών

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το πρόβλημα το να θέτει κανείς στόχους σε ένα στρατηγικό περιβάλλον, είναι περισσότερο περιπλοκό από όσο φαίνεται με την πρώτη ματιά. Αξιζει να σημειωθεί ότι όσοι γράφουν για θέματα Management ρίχνουν περισσότερο βάρος στη σπουδαιότητα του ορισμού στρατηγικών στόχων από ότι οι ίδιοι οι Managers.

Ο εξωτερικός παρατηρητής αισθάνεται ότι τα σχέδια του Management και οι αποφάσεις που λαμβάνονται θα ήταν περισσότερο αποτελεσματικές, αν είχε προηγηθεί ακριβέστερη θεώρηση των συγκεκριμένων στόχων που επιδιώκει να επιτευχθούν. Από την άλλη πλευρά, οι αποφασίζοντες γνωρίζουν από την εμπειρία, ότι είναι ιδιαίτερα δύσκολο να συμφωνήσουν στην ακολουθητέα "πολιτική" χωρίς να έχουν συμφωνήσει στους στόχους που θα επιδιωχθούν.

Όσον αφορά τον προσδιορισμό των στόχων της επιχείρησης υπεισέρχονται διάφορες ομάδες, των οποίων τα ενδιαφέροντα και ενδεχομένως οι στόχοι διαφοροποιούνται. Οι τρεις περισσότερο ισχυρές είναι οι ομάδες των μετόχων, των Managers των εργαζομένων.

Χρησιμοποιούμε τον παλιό όρο εργαζόμενοι παρά υπάλληλοι σκόπιμα, προκειμένου να υπογραμμισθεί η έντονη πιθανότητα σύγκρουσης με το Management. Σε εταιρείες οποιουδήποτε μεγέθους υπάρχει ένα φάσμα υπαλλήλων, από το Management κορυφής, μέχρι το επίπεδο της πώλησης. Πολλοί από αυτούς χαρακτηρίζονται από μια μίξη ενδιαφερόντων (Management και εργαζομένων) όπου το Managerial στοιχείο κυριαρχεί στην κορυφή του εργαζόμενου στην βάση. Στο μέσο επίπεδο, ένας Manager τμήματος για παράδειγμα, έχει ενδιαφέροντα υπαλλήλου υπό την έννοια ότι "αποτυχία" του τμήματος του σημαίνει πιθανή απώλεια της δουλειάς του. Παράλληλα έχει Managerial προσέγγιση στο πιθανό κλείσιμο υποτμημάτων του, με σκοπό τη βελτίωση της αποδοτικότητας του τμήματος του οποίου είναι υπεύθυνος.

Τα Συμφέροντα των Μετόχων

Τα συμφέροντα των μετόχων πιθανόν να ποικίλουν. Για παράδειγμα κάποιοι μπορεί να ενδιαφέρονται κυρίως για υψηλά μερίσματα τώρα και άλλοι για την άνοδο της τιμής των μετοχών και την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη.

Σε μεγάλες δημόσιες επιχειρήσεις μέτοχοι με διαφορετικά ενδιαφέροντα τείνουν να επενδύουν στο είδος εκείνο της εταιρείας της οποίας η φύση ή το "ύφος" του Management διαμορφώνει την επένδυσή

τους σύμφωνα με τις απαιτήσεις του: Ένα ακραίο παράδειγμα τέτοιας προσέγγισης είναι το SPECIALIST UNIT TRUST FUND. Όμως στις περισσότερες των περιπτώσεων η εταιρεία επηρεάζει τον επενδυτή περισσότερο από το αντίστροφο.

Στις ιδιωτικές όμως εταιρείες ή σε εταιρείες με δημόσιο και αρκετούς μεμονωμένους μετόχους το αντίθετο τείνει να είναι αληθές: Τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα των μετόχων θα επηρεάσουν το είδος των στόχων που θα προωθηθούν. Είναι, φυσικά, πιθανή η ύπαρξη συγκρούσεων ανάμεσα στα Groups των μετόχων, ειδικά στην περίπτωση που κάποιο από αυτά συμμετέχει στο εταιρικό Management. Παραδείγματος χάριν, σε μια οικογενειακή επιχείρηση η "γενεά" που διοικεί την εταιρεία (και κερδίζει Managerial μισθούς) ενδιαφέρεται για την ανάπτυξη και την επανεπένδυση των κερδών. Την ίδια στιγμή, άλλα μέλη της οικογένειας που δεν έχουν εμπλακεί στον τομέα του Management ή έχει σταματήσει η ενεργός ενασχόλησή τους, ενδιαφέρονται περισσότερο για υψηλά μερίσματα.

Παρόμοια διαφοροποίηση στάσης μπορεί να εγερθεί σε συνάρτηση με το ρίσκο. Πάλι σε μια ευρείας ιδιοκτησίας επιχείρηση, οι μέτοχοι θα προσαρμοσθούν στην κοινή γνώμη όσον αφορά την ευαισθησία της επιχείρησης στο ρίσκο, εκεί όμως που υπάρχουν ομάδες μετόχων με ισχυρή επιρροή (ατομική ή συλλογική) η άποψή τους όσον αφορά την ακινδυνότητα είναι σημαντική για τη διαμόρφωση αποδεκτών στόχων.

Υποθέταμε μέχρι τώρα ότι οι στόχοι των μετόχων είναι η μεγιστοποίηση

των μερισμάτων, αν και ήταν επίσης αποδεκτή κάποια διαφοροποίηση έμφαση στα παρόντα πλεονεκτήματα σε αντιπαράθεση με τα μελλοντικά και, βεβαίως κάποιες διαφορετικές απόψεις απέναντι στον παράγοντα ρίσκο. Αλλά κάποιοι μέτοχοι είναι δυνατόν να έχουν άλλες κυρίαρχες επιλογές.

Σαν παράδειγμα θα μπορούσε να αναφερθεί μια επιχείρηση που ενδιαφέρεται για μια άλλη, προκειμένου να διασφαλίσει τον εφοδιασμό της σε υλικά ή εξαρτήματα, ή να εξασφαλίσει ένα χώρο έκθεσης των προϊόντων της. Ακόμα κι αν ήταν κάποιος τέτοιος μέτοχος δεν έχει ενδιαφέρον που θα προσκρούει ισχυρά στους διαμορφούμενους στρατηγικούς στόχους.

Σε περιπτώσεις που η επιχείρηση είναι ιδιοκτησία δύο άλλων εταιρειών σε αναλογία 50 / 60 και οι εταιρείες αυτές έχουν διαφορετικά ενδιαφέροντα, η διαμόρφωση στρατηγικής είναι ιδιαίτερα δυσχερής. Τέτοια περίπτωση ήταν η ROUND OAN STEEK WORKS, ιδιοκτησία από κοινού των British Steel Corporation and Tube Investments, από τις οποίες η δεύτερη ενδιαφέρεται κυρίως για τη δυνατότητα προμήθειας κάποιων υλικών, ενώ το ενδιαφέρον της πρώτης εντοπίζεται στην πώληση εν μέρει στην Tube Investments και εν μέρει σ' άλλους πελάτες.

Τέλος, η πολιτεία σαν μέτοχος, σε δημόσια επιχείρηση ή σε νομικά κατοχυρωμένη πολιτειακή επιχείρηση, θα έχει ένα αριθμό ευρύτερων και συχνά συγκρουόμενων ενδιαφερομένων. Σαν ιδιοκτήτης θα θελήσει να έχει υψηλά κέρδη και μερίσματα. Από μια άλλη οπτική

γωνία θα επιθυμήσει να περιορίσει τις δανειακές ανάγκες. Όμως σαν εκπρόσωπος των καταναλωτών θα ενδιαφερθεί για χαμηλές τιμές και υψηλής ποιότητας SERVIA.

Τα Σύμφεροντα των Managers

Το φαινόμενο των εταιρειών που διοικούνται από Managers απασχολεί τους ειδικούς περισσότερο από μισό αιώνα και, σε πιο περιορισμένη βάση, από τις αρχές του αιώνα μας.

Η κατάσταση αυτή έχει οδηγήσει σε μαραθώνιους διαλόγους γύρω από τους στόχους των Managers και το βαθμό στον οποίο κάποιες εταιρείες μπορεί να μην αποβλέπουν αποκλειστικά στην μεγιστοποίηση των κερδών τους.

Η διαφορά ανάμεσα στον μικροεπιχειρηματία που κερδίζει χρήματα για τον εαυτό του και τον Manager που παράγει κέρδος για κάποιον άλλον έχει αναληθεί. Στην ανάλυση της διαφοράς αυτής στην διαχείριση των μεγάλων εταιρειών άνθρωποι που ανήκουν στο επιχειρηματικό περιβάλλον σε όλα τα επίπεδα δουλεύουν, τουλάχιστον κατ' αρχήν, για τον πλουτισμό κάποιου άλλου. Ακόμη ηχεί παράξενα όταν κάποιος ακούει τον Manager να μιλάει για το κίνητρο του κέρδους χωρίς επίγνωση της διαφοράς ανάμεσα στο κίνητρο αυτό με την έννοια του να κερδίζει κανείς χρήματα για τον εαυτό του και το ίδιο κίνητρο με

την έννοια της παρουσίας καλύτερων στοιχείων στον ετήσιο απολογισμό.

Οι προσπάθειες που γίνονται για τη γεφύρωση του χάσματος με τη συμμετοχή μέσω κάποιου Stock μετοχών, παροχής Bonus και αύξησης άλλων παροχών, αφήνουν ακόμη και σήμερα, την αμοιβή και την οικονομική άνεση ενός Manager να εξαρτάται περισσότερο από τη θέση του στην εταιρεία αυτή. Ας μην ξεχνάμε ότι η διεύθυνση πάντοτε ενδιαφέρεται για την επέκταση της επιχείρησης, αφού αυτός είναι πιά σίγουρος τρόπος για προαγωγή και βελτίωση αποδοχών από την αύξηση κερδών της εταιρείας.

Συνειδητά ή υποσυνείδητα, ο στόχος της επέκτασης, ιδιαίτερα για τον τομέα δραστηριοτήτων του κάθε Manager της επιχείρησης, βαρύνει εντυπωσιακά στον τρόπο προσέγγισης από μέρους του, του ζητήματος των στρατηγικών στόχων.

Τα Συμφέροντα των Εργαζομένων

Τα συμφέροντα και οι στόχοι των εργαζομένων είναι τομείς πιά απλουστευμένοι : υψηλή αμοιβή, καλές συνθήκες εργασίας, ικανοποίηση από το αντικείμενο της εργασίας και σιγουριά στη δουλειά τους.

Στην περίπτωση που η εμπειρία και οι ικανότητές τους δεν μετα-

φέρονται εύκολα σε κάποιους άλλους χώρους, οι εργαζόμενοι δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την μακροβιότητα και την υψηλή οικονομική απόδοση της εταιρείας. Υπάρχει συχνά μια σημαντική διάσταση ανάμεσα στα συμφέροντα διαφορετικών ομάδων εργαζομένων. Τούτο γίνεται εμφανές όταν, παραδείγματος χάριν, υπάρχουν προτάσεις για να σταματήσει η λειτουργία μη απαραίτητων εργοστασίων μιας φίρμας.

Οι εργαζόμενοι κάθε εργοστασίου έχουν διαμετρικά αντίθετα συμφέροντα. Όταν τα σημεία τριβής αφορούν μεγάλο αριθμό εργαζομένων και τους επηρεάζουν με τρόπο ανάλογο, το συλλογικό τους συμφέρον μπορεί να γίνει πειστικά ισχυρό όταν οργανωθεί μέσα από τις διαδικασίες κάποιου συνδικάτου.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να υπάρξει ουσιαστική διαφοροποίηση ανάμεσα στα συμφέροντα του συνδικάτου και στα στενότερα συμφέροντα των εργαζομένων μιας συγκεκριμένης επιχείρησης.

Για παράδειγμα η διαπραγμάτευση σε εθνικό επίπεδο μπορεί να είναι σπουδαία για το συνδικάτο αλλά αντίθετη με τα συμφέροντα των εργαζομένων μίας εταιρείας με πολύ καλά οικονομικά αποτελέσματα.

Άλλα Συμφέροντα

Υπάρχουν και άλλα συμφέροντα τα οποία υπεισέρχονται στον προσδιορισμό στρατηγικών στόχων. Το πιο θεμελιακό από αυτά είναι το συμφέρον του πελάτη, αφού χωρίς αγορά η εταιρεία δεν έχει μέλλον.

Σε πολλές περιπτώσεις πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη τα συμφέροντα των προμηθευτών. Είναι φυσικό, ένας κατασκευαστής αυτοκινήτων να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό, από μια σειρά προμηθευτικών επιμέρους στοιχείων.

Ένα άλλο Group συμφερόντων συνίσταται από τις Τράπεζες και τους πιστωτές, ειδικά στην περίπτωση κατά την οποία η εταιρεία έχει οικονομικές δυσχέρειες. Κάθε στρατηγική διαμορφωμένη κάτω από αυτές τις συνθήκες πρέπει να έχει τα συμφέροντα των Groups αυτών σε απόλυτη προτεραιότητα.

Στην συνέχεια, έχουμε την κυβέρνηση, τόσο την κεντρική όσο και την τοπική, καθώς και άλλα δημόσιας προέλευσης σώματα που έρχονται σε κάποιας μορφής επαφή με την εταιρεία ή τη βιομηχανία: τα συμφέροντα και τα ενδιαφέροντα τους πρέπει να λαμβάνονται υπόψη.

Μεγάλες εταιρείες σε αγορές υψηλής πολιτικής ευαισθησίας, όπως αεροπορικές εταιρείες ή κατασκευαστές αεροδιαστημικών, είναι πολύ ευαίσθητες στην κυβερνητική πρακτική και τους κανονισμούς. Λιγότερο συνδεδεμένα με την εκάστοτε εταιρεία, οπωσδήποτε όμως πολύ σημαντικά,

είναι τα Groups δημόσιας πίεσης, είτε καλά οργανωμένα όπως οι ομάδες προστασίας του περιβάλλοντος ή δημιουργούμενα σε τοπικές ιδιαιτερότητες.

Εταιρείες που λειτουργούν σε μικρές περιοχές είναι αναπόφευκτα ευαίσθητες στην πίεση των τοπικών συμφερόντων ειδικά όταν αποτελούν την κύρια πηγή απασχόλησης.

Ο προσδιορισμός των ποικίλων διαφορετικών ομάδων ή οργανισμών που πιθανόν ενδιαφέρονται για την κατάσταση μιας εταιρείας έχει οδηγήσει σ' αυτό που συνήθως ονομάζεται Αποψη αυτού που έχει μερίδιο. Τούτο οδηγεί στη σκέψη, ότι η επιχείρηση θα πρέπει να διοικείται προς όφελος όσων έχουν κάποια ενδιαφέροντα και τούτο διευρύνει την πιθανή γκάμα στόχων για να καλύψει όλους τους μετόχους.

Η υιοθέτηση μιάς τέτοιας προσέγγισης, σημαίνει ότι η διαμόρφωση των στόχων περιπλέκεται από το γεγονός ότι διάφοροι ενδιαφερόμενοι μέτοχοι θα έχουν διαφορετικούς πιθανόν αντικρουόμενους στόχους. Ακόμη κι αν έχουν τον ίδιο κατάλογο στόχων, είναι πιθανόν να βαρύνουν διαφορετικά στοιχεία περισσότερο ή λιγότερο με αξιοπρόσεκτη διαφορά.

Σαν παράδειγμα θα μπορούσε ν' αναφερθεί η ομόφωνη άποψη Management και εργαζομένων για υψηλότερη παραγωγικότητα του εργατικού δυναμικού. Αυτοί όμως οι περίφημοι κατάλογοι των στόχων μπορεί να περιλαμβάνουν μια σειρά από ενδιαφέροντα πράγματα, αλλά όλα αυτά δεν κάνουν την ίδια εντύπωση σε όλους.

- ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Ο συντελεστής βαρύτητας στόχων διαφορετικών ανθρώπων και ομάδων εξαρτάται από τρεις, κυρίως, παράγοντες:

- τον κανονισμό λειτουργίας και την ιδιοκτησία της επιχείρησης,
- τη σχετική διαπραγματευτική δύναμη των διαφόρων ομάδων μέσα στην επιχείρηση, και
- το κλίμα που επικρατεί στην κοινή γνώμη.

Στην περίπτωση των επιχειρήσεων που σχηματίζονται στο χώρο του δημοσίου και με δεδομένη τη νομοθεσία της Μεγάλης Βρετανίας και άλλων χωρών, με παρόμοια προσέγγιση του ζητήματος, ο τυπικός κανονισμός λειτουργίας της εταιρείας έχει αποδειχθεί ένας αξιοσημείωτα χαλαρός περιορισμός.

Η δημόσια επιχείρηση έχει εξελιχθεί σε ένα εξαιρετικά ευέλικτο οργανισμό, ικανό να λειτουργήσει με εντυπωσιακά διαφορετικές κατανομές εξουσίας ανάμεσα στους τρεις κυρίους ανταγωνιστές μετόχους και οι εκπρόσωποί τους αποτελούν τη μοναδική δύναμη εξουσίας. Η απουσία οποιασδήποτε θεσπισμένης συνταγής δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των εκτελεστικών δραστηριοτήτων Management και των εργαζομένων ή των συνδικάτων συμπτωματικά άφησε πολύ χώρο για την εξελικτική διαμόρφωση μίας ποικιλίας καταστάσεων. Αφ' ετέρου, το γεγονός ότι το νομικό πλαίσιο της εταιρείας δεν παρακολουθεί την εξέλιξη στα

επικρατούντα ήθη, ιδιαίτερα σε επίπεδο ενδιαφερόντων των εργαζομένων, μπορεί να οδηγήσει σε κάποια σαφή διχοτόμηση ανάμεσα στην νόμιμη διαδικασία και σε ό,τι θα μπορούσε να αναφερθεί σαν έννομο συμφέρον.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το πιο δύσκολο σε προοπτική Groups στόχων αποτελείται από αυτούς που σε γενικές γραμμές καλούνται κοινωνικοί σε αντιδιαστολή με αυτούς που χαρακτηρίζονται οικονομικοί - κέρδη και κόστη που δεν αποτιμώνται βάσει μιας κρεμασμένης ετικέτας.

Αυτά τείνουν να εμπέσουν σε δύο κατηγορίες:

- (α) Όσα επηρεάζουν τους ανθρώπους που συνδέονται με την εταιρεία, όπως η ποιότητα ζωής μέσα στον οργανισμό, η εξασφάλιση της εργασίας, ανθυγιεινά επαγγέλματα και διακρίσεις φύλου, φυλής ή θρησκείας, και
- (β) κοινωνικοί συντελεστές που ξεπερνούν τα όρια της εταιρείας, όπως η μόλυνση, η επίδραση της εταιρείας στην τοπική κοινότητα ή η επίδραση των προϊόντων στον καταναλωτή (π.χ. καπνός).

Το αυξανόμενο ενδιαφέρον του Management κορυφή των μεγάλων αμερικανικών εταιρειών για τους πολιτικοοικονομικούς συντελεστές, έχει καταγραφεί στην μελέτη του George Steiner για την νέα τάξη των διευθυνόντων. Δεν υπάρχει καμμία αμφιβολία για το γεγονός, ότι η νέα τάξη των διευθυνόντων των μεγαλύτερων επιχειρήσεων έχουν δρομολογήσει μια στρατηγική που ανταποκρίνεται στους μη οικονομικούς αλλά και στους οικονομικούς περιορισμούς που επιβάλλει το περιβάλλον.

Σήμερα η νέα τάξη των διευθυνόντων πιστεύει ότι ένα ισχυρό και υγιές σύστημα επιχειρήσεων δεν είναι δυνατόν να υφίσταται σε μια κοινωνία όπου η πλειοψηφία αναλαμβάνει τα ιδιωτικά ενδιαφέροντα των ανθρώπων των επιχειρήσεων σαν συγκρουόμενα με το συμφέρον του δημοσίου.

Οι κορυφίοι Managers της εταιρείας μας πιστεύουν, και μάλλον δικαίως, ότι η εταιρεία πρέπει να στηρίζεται σε οικονομικές αρχές. Πιστεύουν επίσης, ότι καθώς οι επιχειρήσεις μεγαλώνουν πρέπει να αναλαμβάνουν, εθελοντικά, μεγαλύτερα και σπουδαιότερα κοινωνικά προγράμματα. Συνειδητοποιούν ότι υπάρχει εν τούτοις, ένα όριο σ'αυτά που μπορεί και πρέπει να κάνουν στον κοινωνικό τομέα: Αναμφισβήτητα, η φιλοσοφική διαφορά ανάμεσα στην εθελοντική αποδοχή της κοινωνικής πίεσης για την προώθηση κοινωνικών δραστηριοτήτων και την άρνηση της υποχρέωσης να κάνουν κάτι τέτοιο, είναι πολύ μεγάλη και σημαντική.

Αυτή είναι μια περισσότερο ρεαλιστική και εξισορροπημένη αντίληψη της περίπτωσης, τουλάχιστον σε σχέση με κάποιες που

αποδέχονται ότι οι οικονομικοί στόχοι έχουν ιεραρχηθεί μετά από τους κοινωνικούς ή πολιτικούς στόχους.

Μερικές (όχι ιδιαίτερα πολλές) αγγλικές εταιρείες ξεκίνησαν την εφαρμογή προγραμμάτων κοινωνικής ευθύνης κυρίως σε κεντρικές περιοχές των πόλεων και βοηθούν συστηματικά την ανάπτυξη μικρών επιχειρήσεων. Το τελευταίο κυρίως έχει το πλεονέκτημα της δυνατότητας κινητοποίησης βιομηχανικών μηχανισμών όταν θα χρειασθούν επειγόντως.

Χωρίς να θέλουμε να καταδικάσουμε τέτοιες δραστηριότητες, πρέπει εν τούτοις να παραμείνει σαφές, ότι οι κύριοι στόχοι της επιχείρησης, ιδιωτικής ή δημόσιας, πρέπει να είναι παραγωγικοί.

Το Management μπορεί να επηρεάζεται με το νόμο, τις κοινωνικές πιέσεις ή το κρατούν ήθος, έτσι ώστε να ικανοποιεί κάποιες κοινωνικές υποχρεώσεις όπως είναι η αποφυγή των διακρίσεων λόγω φύλλου ή φυλής και η διατήρηση της μόλυνσης κάτω από συγκεκριμένα επίπεδα. Είναι όμως αποπροσανατολιστικός ο προσδιορισμός διάκρισης ή της ελαχιστοποίησης της μόλυνσης σαν κυρίων στόχων της εταιρείας.

Εχουν υπάρξει επιχειρηματίες για τους οποίους κοινωνικές σκοπιμότητες αυτού του είδους θεωρούνται εξίσου σημαντικές με τους οικονομικούς στόχους.

Οι περισσότεροι Businessmen ή Managers, στον ιδιωτικό αλλά και στον δημόσιο τομέα, έχουν βασικά ασπαστεί τους βιομηχανικούς στόχους και εκπληρώνουν κοινωνικές υποχρεώσεις που συνεπάγονται χρηματικό

κόστος (όπως είναι ο περιορισμός της πώλησης) μόνο στο βαθμό που απαιτεί η νομική, κοινωνική και ηθική πίεση, το κρατούν ήθος μέσα στην επιχείρηση και προσωπική τους αίσθηση ηθικής.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΕΣ

Στην πράξη οι επιχειρήσεις λειτουργούν προς όφελος των τριών μερών που έχουν κυρίαρχο ενδιαφέρον:

Των μετόχων του Management και των εργαζομένων. Τα συμφέροντα άλλων μερών αποτελούν ανάγκη μάλλον παρά στόχο. Με άλλα λόγια, πρέπει να καλυφθούν απλά μέχρι κάποιο επίπεδο.

Ακόμα και ανάμεσα στα τρία κυρίαρχα μέρη, η διαφοροποίηση στόχου και ανάγκης, εξαρτάται από το υπό κρίσιν μέρος.

Για τους μετόχους, η μεγιστοποίηση των κερδών είναι ένας στόχος και το αποδεκτό επίπεδο μισθών μια ανάγκη. Αφ'ετέρου οι εργαζόμενοι θεωρούν τα επαρκή για την ικανοποίηση των μετόχων μερίσματα αναγκαίο κακό, και, φυσικά το υψηλότερο δυνατό επίπεδο μισθών σαν πρωταρχικό τους στόχο. Και οι δύο θεωρήσεις είναι νόμιμες.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο - 4 ο -

Οικολογικές Επιδράσεις στο Σύστημα των Επιχειρησιακών Στόχων

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Στο κεφάλαιο αυτό μελετάται ο κοινωνικός χαρακτήρας της επιχειρήσεως και η σημασία του οικολογικού περιβάλλοντος στον προσδιορισμό τόσο των στόχων, όσο και της συμπεριφοράς της.

Βασικά η έρευνα εντοπίζεται στο γεγονός ότι η επιχείρηση χαρακτηρίζεται ως ένα ανοικτό κοινωνικό παραγωγικό σύστημα, σε τρόπο ώστε ο χαρακτηρισμός αυτός να έχει επίδραση στο σύστημα των στόχων και να μην είναι δυνατόν να βρει θελεμίωση το μονολιθικό του στόχου της κλασσικής θεωρίας, η οποία εκλαμβάνει την επιχείρηση σαν κλειστό σύστημα.

Ακόμη, οι γενόμενες μεταβολές και ανακατατάξεις στην κοινωνική οργάνωση της επιχείρησης, ο εκδημοκρατισμός της διοικητικής δραστηριότητας, η διαπλάτυση της δομής της οργανώσεως, εκ παραλλήλου με την έντονη εμφάνιση των διαφόρων κοινωνικών ομάδων - ομάδων συμφερόντων - μέσα στην επιχείρηση, υπήρξαν τα αίτια αποκλίσεως από την παραδοσιακή θέση, ότι η Μεγιστοποίηση του Κέρδους

εκφράζει το στόχο δράσεως της επιχειρήσεως. Και τούτο διότι αφού πλουραλιστική είναι η οργάνωση και κάθε διεργασία μέσα στον επιχειρησιακό χώρο, επόμενο είναι αυτός ο πλουραλισμός να χαρακτηρίζει και το σύστημα των επιχειρησιακών στόχων. Έτσι με αυτές τις ανακατατάξεις συνετελέσθη μια μετατόπιση του κέντρου βάρους από το μονοδιάστατο του συστήματος των επιχειρησιακών στόχων στο πολυδιάστατο.

Το Υπόδειγμα της Μεγιστοποίησης του Κέρδους
στο Πλαίσιο της Κοινωνικής Αντιλήψεως των Επιχειρήσεων
ως Ανοικτού Κοινωνικού Συστήματος

Με την αναφορά των νέων γνώσεων και των εμπειριών στο πεδίο της συμπεριφοράς των οργανώσεων, αποδεικνύεται και στο χώρο αυτό το μη ρεαλιστικό της αποδοχής της Μεγιστοποίησης του Κέρδους ως αποκλειστικού στόχου επιχειρησιακής συμπεριφοράς.

Βέβαια στο σημείο αυτό, η κριτική δεν θα πρέπει να προσανατολίζεται αποκλειστικά και μόνο στην διατύπωση του υποδείγματος σχετικά με τη συμπεριφορά της επιχειρήσεως, αλλά στην παρουσιαζόμενη δυσκαμψία προσαρμογής του υποδείγματος αυτού στη σύγχρονη επιχειρησιακή πραγματικότητα, όπως επίσης και στην εμμονή σε υποδείγματα που βρίσκονται σήμερα, σε αδυναμία να συλλάβουν τη

συμπεριφορά της επιχείρησης.

Ένας από τους λόγους αδυναμίας αποδύσεως της πραγματικότητας είναι, ότι η διατύπωση του υποδείγματος αυτού έγινε σε μια εποχή, που δεν υπήρχαν οι κοινωνικές επιστήμες και ήταν επόμενο η παραγνώριση της κοινωνικής όψεως του επιχειρησιακού χώρου κατά τη διατύπωση και αποδοχή του υποδείγματος αυτού.

Το πρόβλημα όμως βασικά έγκειται στην εξακολούθηση της αποδοχής της Μεγιστοποίησης του Κέρδους και στην παραδοχή προϋποθέσεων, στις οποίες, όπως αναφέρθηκε ήδη, τα σύγχρονα πορίσματα κατά κύριο λόγο των Κοινωνικών Επιστημών, της Διοικήσεως των Επιχειρήσεων, των Επιστημών της Συμπεριφοράς και της Γενικής Θεωρίας Συστημάτων σε καμία περίπτωση δεν δίνουν επιστημονική θεμελίωση.

Αλλά εκτός από αυτό, το υπόδειγμα τούτο διατυπώθηκε στον οικονομικό χώρο και επιδίωξη είχε να εξηγήσει οικονομικά φαινόμενα, που δεν θα πρέπει οπωσδήποτε να ταυτίζονται τουλάχιστο με τα σημερινά δεδομένα της επιχειρησιακής ζωής, όπου κατά βάση κυριαρχεί το κοινωνικό στοιχείο.

Κατά τη σύγχρονη αντίληψη, ένα από τα πλέον βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα της επιχειρήσεως είναι ο κοινωνικός χαρακτήρας της.

Η επιχείρηση κατά την κοινωνική αυτή άποψη, η οποία εκφράζει και την πλέον επιστημονικά θεμελιωμένη αντίληψη, αντικρύζεται σαν ένα κοινωνικό σύστημα στο οποίο δρουν διάφορες κοινωνικές ομάδες.

Το ανθρώπινο δυναμικό, ομαδοποιούμενο, στα διάφορα κοινωνικά συστήματα μέσα στην επιχείρηση και γενικά στον επιχειρησιακό χώρο έχει σκοπό την αποτελεσματική αντιμετώπιση της υλοποίησης των στόχων του. Αυτή δε η προσπάθεια χαρακτηρίζει και την απόφασή του να πάρει μέρος στην παραγωγική διαδικασία μέσα στην επιχείρηση. Γι'αυτό δεν αποτελεί μέσο για την πραγματοποίηση των επιχειρησιακών στόχων, αλλά η επιχείρηση εκφράζει καθ' ολοκληρία το όργανο που προσφέρεται για την ικανοποίηση των στόχων των κοινωνικών ομάδων.

Η κλασσική θεωρία θέλει να βλέπει το εργατικό δυναμικό παθητικό στοιχείο στο χώρο της παραγωγικής διαδικασίας, ενώ η σύγχρονη αντίληψη το θεωρεί ένα δυναμικό παράγοντα του κυκλώματος της παραγωγικής διαδικασίας.

Τα άτομα ή οι ομάδες εισερχόμενες στην επιχείρηση αποτελούν φορείς στόχων, επιθυμιών, συνηθειών, παραδόσεων, ηθών, αξιών, εθίμων κ.λ.π., στοιχεία που καθορίζουν τη συμπεριφορά των κοινωνικών ομάδων και ασκούν άμεση επίδραση επί της συμπεριφοράς της επιχείρησης και διαμορφώνουν το εσωτερικό κύτταρο της επιχειρησιακής συμπεριφοράς, το οποίο μαζί με επιδράσεις του επιχειρησιακού περιβάλλοντος προσδιορίζει την ποιότητα και τους στόχους της επιχείρησης.

Έτσι η όλη διεργασία επηρεασμού από τα άτομα στις κοινωνικές ομάδες, από τις κοινωνικές ομάδες στην επιχείρηση και από την επιχείρηση στο επιχειρησιακό περιβάλλον και πάλι στα άτομα κ.τ.λ. αποτελεί ένα ατελείωτο κύκλωμα, που είναι δύσκολο να προσδιορίσει

κάνει την αρχή και το τέλος της διεργασίας αυτής της αλληλεπίδρασης και αλληλοεξαρτήσεως χωρίς να πέσει στην περίπτωση της αυθαιρεσίας.

Αντίθετα το υπόδειγμα της Μεγιστοποίησης του Κέρδους εκλαμβάνει την επιχείρηση σαν ένα κλειστό σύστημα με προκαθορισμένη συμπεριφορά. Αναμφισβήτητα όμως η επιχείρηση αποτελεί ένα ανοικτό σύστημα, με την έννοια ότι βρίσκεται σε άμεση επίδραση, αλλά και σε αλληλεξάρτηση από το περιβάλλον, όπου η οριοθέτηση του από αυτό είναι πολύ προβληματική και πολλές φορές όχι απαλλαγμένη από αντιρρήσεις. Αλλά και ο χαρακτήρας της επιχείρησης ως κοινωνικού συστήματος προσδίδει σ'αυτή μεγάλο βαθμό "ανοικτότητας" όπου είναι ολοφάνερη η επίδραση του κοινωνικού περιβάλλοντος στην επιχειρησιακή συμπεριφορά.

Εκτός από τους παραπάνω διαφορισμούς στην απαρίθμηση των κοινωνικών μεγεθών, η ποικιλία των κοινωνικών ρόλων, των κοινωνικών θέσεων και της κοινωνικής συμπεριφοράς του ανθρώπινου δυναμικού εντός και εκτός της επιχείρησης αποτελούν προσδιοριστικούς παράγοντες της επιχειρησιακής συμπεριφοράς της και εδώ ακριβώς βρίσκεται η αδυναμία αποδοχής του κέρδους σαν αποκλειστικού στόχου επιχειρησιακής συμπεριφοράς.

Για το λόγο αυτό η ετερογένεια των ατόμων και των ομάδων οι οποίες συνθέτουν τον επιχειρησιακό χώρο σε ό,τι αφορά τους στόχους είναι χαρακτηριστική και δημιουργεί το πρόβλημα της εξισορροπήσεως ή της ομοστασίας των στόχων των διαφόρων αυτών στοιχείων του κοινωνικού

συστήματος - δηλαδή των ατόμων και των ομαδικών συμφερόντων. Ετσι η διεργασία εξισορρόπησης των στόχων των διαφόρων μερών του επιχειρησιακού χώρου εκφράζει ένα πρόβλημα με τρεις δυνατότητες:

- α) Εξισορρόπηση των στόχων μεταξύ των μελών των διαφόρων ομάδων.
- β) Εξισορρόπηση των στόχων μεταξύ των διαφόρων ομάδων συμφερόντων, και
- γ) Εξισορρόπηση των στόχων της επιχείρησης με εκείνους του επιχειρησιακού περιβάλλοντος.

Αυτή η διεργασία δείχνει πόσο δύσκολο είναι να προβλέψει κανείς τους στόχους και την συμπεριφορά της επιχείρησης με το να στηρίζεται αποκλειστικά και μόνο στις επιθυμίες του επιχειρηματία, ο οποίος αποτελεί ένα μονάχα στοιχείο ανάμεσα στα πολλά που συνθέτουν τη σημερινή πραγματικότητα μέσα στην επιχείρηση. Κατ'αυτό τον τρόπο και αν στη συγκεκριμένη περίπτωση το κέρδος αποτελεί τον μοναδικό στόχο του επιχειρηματία, αυτό εκφράζει ένα μονάχα προσδιοριστικό στοιχείο αλλά όχι το μοναδικό στο χώρο αυτό, όπως αποδέχεται η κλασσική θεωρία για την συμπεριφορά της επιχείρησης.

Στην περίπτωση της εξισορρόπησης ανάμεσα στο σύστημα και στο περιβάλλον, το περιβάλλον προσφέρει διάφορες παροτρύνσεις - οι οποίες παρέχουν ένα ορισμένο βαθμό χρησιμότητας, και σαν αντάλλαγμα το περιβάλλον αναμένει συγκεκριμένες συνεισφορές. Ετσι τόσο οι παροτρύνσεις

όσο και οι συνεισφορές αποτελούν τα μεγέθη, τα οποία επιφέρουν την ισορροπία ανάμεσα στο περιβάλλον και στο σύστημα.

Κατά τη θεωρία αυτή - The theory of Organizational Equilibrium - η επιχείρηση ή η οργάνωση που μελετάται βρίσκεται στο σημείο της ισορροπίας, όταν οι παροτρύνσεις για κάθε μέλος αυξάνουν την απόδοσή του, δηλαδή προάγεται η ολοκλήρωση του ατόμου μέσα στον επιχειρησιακό χώρο. Γι'αυτό μια βελτίωση της αποδύσεως έχει σαν αποτέλεσμα μια μεγαλύτερη προσφορά - δυνατότητα - στο άτομο για την ικανοποίηση των αναγκών του.

Ενώ κατά την κλασσική θεωρία η ισορροπία ανάμεσα στην επιχείρηση και στο περιβάλλον επιτυγχάνεται στο σημείο εκείνο, που η επιχείρηση μεγιστοποιεί το κέρδος. Η θέση αυτή δείχνει το ασύμμετρο της θεωρίας σχετικά με την ικανοποίηση των αναγκών του ατόμου και την αποκλειστική συνταύτιση της επιχειρήσεως με το πρόσωπο του επιχειρηματία.

Εδώ θα πρέπει να γίνει σαφές, ότι στον επιχειρησιακό χώρο, όπου δρουν πολύμορφες κοινωνικές ομάδες συμφερόντων, είναι αδύνατο να υποκινούνται όλες από τους αυτούς στόχους συγχρόνως. Και τούτο διότι πολλές φορές κριτήριο των ομαδοποιήσεων αυτών είναι η ύπαρξη κοινού στόχου, που ενώνει τα άτομα σε μια κοινή προσπάθεια υλοποίησής του, ενώ συγχρόνως επιδιώκουν να αποκομίσουν μεγαλύτερο μερίδιο από τη διανομή του οικονομικού αποτελέσματος - περίπτωση κέρδους, που θα τους δώσει τη δυνατότητα να εξασφαλίσουν τα μέσα για την ικανοποίηση των στόχων - αναγκών των ή να αντλήσουν μεγαλύτερη

ωφέλεια από τη δραστηριότητα της επιχειρήσεως.

Η περίπτωση να συγκρούονται οι στόχοι των διαφόρων ομάδων είναι, αν όχι τι άλλο, ένα συνηθισμένο φαινόμενο στον επιχειρησιακό χώρο. Κατ' αυτό τον τρόπο το σύστημα των επιχειρησιακών στόχων περιλαμβάνει όλους τους στόχους των κοινωνικών ομάδων σαν υποσυστήματά του, που βρίσκονται σε σχέση αλληλεπίδρασεως. Σε καμμία περίπτωση δεν είναι δυνατόν μια ομάδα να μεγιστοποιήσει τους στόχους της σε βάρος άλλης ή άλλων ομάδων. Τούτο δε διότι ο βαθμός υλοποιήσεως των στόχων των διαφόρων ατόμων ή κοινωνικών ομάδων, που δρουν μέσα στην επιχείρηση είναι αποτέλεσμα μιας διεργασίας συμβιβασμού σε ό,τι αφορά τη διανομή του οικονομικού αποτελέσματος μεταξύ των ομάδων - φορέων της επιχείρησης δραστηριότητας.

Κάθε προσπάθεια συμβιβασμού εκφράζει μια απόκλιση από την ιδεατή υλοποίηση ενός στόχου.

Επίσης θα πρέπει να υπογραμμισθεί η ύπαρξη της ατύπου οργανώσεως - *informal organisation* - μέσα στην επιχείρηση. Το φαινόμενο αυτό της υπάρξεως της ατύπου οργανώσεως είναι πολύ χαρακτηριστικό στις περιπτώσεις εκείνες, που η τυπική οργάνωση - *formal organisation* - καθιστά προβληματική την ολοκλήρωση - ενσωμάτων μιας μερίδας του εργατικού δυναμικού μέσα στην επιχείρηση, λόγω του ότι γίνεται προβληματική η ικανοποίηση των στόχων της.

Ενας από τους γεννησιουργούς λόγους της εμφανίσεως των ατύπων ομάδων μέσα στην επιχείρηση είναι η αδυναμία της τυπικής οργανώσεως

να δώσει ένα αποδεκτό βαθμό ικανοποίησης των στόχων των κοινωνικών ομάδων, που δρουν μέσα στην επιχείρηση και που εκφράζονται κατά βάση με την τυπική οργάνωση.

Στην περίπτωση αυτή το αίσθημα της μη ικανοποίησης ορισμένων στόχων ομαδοποιεί τα άτομα σε διάφορες κοινωνικές ομάδες μέσα στον επιχειρησιακό χώρο και τα φέρνει αντιμέτωπα με την τυπική οργάνωση - την επιχείρηση και τους στόχους της, με συνέπεια, στις περιπτώσεις αυτές, οι στόχοι της ατύπου οργάνωσης να είναι αντίρροποι των στόχων της τυπικής οργάνωσης.

Θα μπορούσε κανείς να διατυπώσει τη θέση ότι η εμφάνιση της ατύπου οργάνωσης στον επιχειρησιακό χώρο εκφράζει ένα μηχανισμό αυτοάμυνας - αυτοσυντηρήσεως που αποσκοπεί στην υλοποίηση των στόχων "καταπιεζόμενης" κοινωνικής ομάδας μέσα στον επιχειρησιακό χώρο.

Στις περιπτώσεις αυτές οι στόχοι της ατύπου οργάνωσης συνιστούν ένα ανασταλτικό παράγοντα πραγματοποίησης των στόχων της τυπικής οργάνωσης και επομένως ένα αρνητικό στοιχείο προσεγγίσεως για λύσεις μεγιστοποίησης.

Με αυτή τη διαπίστωση η περίπτωση της Μεγιστοποίησης του Κέρδους ως κατ' εξοχή στόχου της τυπικής οργάνωσης βρίσκεται σε ανταγωνιστική σχέση με τους στόχους της ατύπου οργάνωσης, γεγονός που καθιστά και στο σημείο αυτό αμφισβητήσιμη τη δυνατότητα υλοποίησης της. Σε τρόπο ώστε ο συμβιβασμός και σ' αυτή την περίπτωση να εκφράζει την απόκλιση από την περίπτωση της Μεγί-

στοποϊήσεως, που θα μπορούσε να είναι η ιδεατή λύση, το μέγιστο για κάθε μια από τις "αντιτιθέμενες" ομάδες συμφερόντων. Αποκλίσεις δε από τις περιπτώσεις της Μεγιστοποίησης εκφράζουν πολιτική του δυνατού, του ικανοποιητικού, προσέγγιση με την πραγματικότητα του επιχειρησιακού χώρου, όπου ο συμβιβασμός μεταξύ των συγκρουομένων συμφερόντων στην αναζήτηση της χρυσής τομής αποτελεί τη μόνη λύση.

Κατ'αυτόν τον τρόπο, και στο σημείο αυτό, κάθε προσπάθεια μεγιστοποίησης μέσα στην επιχείρηση είναι εκτός πραγματικότητας, είτε αυτή επιδώκεται από το άτομο, είτε από συγκεκριμένη ομάδα είτε ακόμη σ' ό,τι αφορά την επιχείρηση ως μια ολότητα με το περιβάλλον μέσα στο οποίο δραστηριοποιείται.

Τέλος στο σημείο αυτό θα μπορούσε να υπογραμμισθεί η παντελής παραγνώριση αλλά και η άγνοια της δυνατότητας υπάρξεως ατύπου οργανώσεως στον επιχειρησιακό χώρο, από την κλασσική θεωρία της οργανώσεως η οποία δέχεται τη Μεγιστοποίηση του Κέρδους ως στόχου επιχειρησιακής συμπεριφοράς.

Η θέση αυτή βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με τα πορίσματα του Mayo - Hawthorne Studies και την επακόλουθη ερευνητική προσπάθεια του Argyris, Herzberg, Katz, Mc Gregor κ.ά βάσει της οποίας υποστηρίζεται η σπουδαιότητα της ατύπου οργανώσεως και ειδικότερα του κοινωνικού παράγοντα στο χώρο της επιχειρησιακής δραστηριότητας για την αποτελεσματική υλοποίηση των επιχειρησιακών στόχων.

Η ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΑΤΟΜΙΚΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑ - ΔΙΟΙΚΗΤΟΥ
ΑΠΟ ΤΑ ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ ΚΑΙ
Η ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΗ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Η πληθώρα των προβλημάτων, τα οποία καλείται να αντιμετωπίσει η διοίκηση της επιχειρήσεως στη σύγχρονη επιχειρησιακή πραγματικότητα π.χ. προβλήματα χρηματοδότησεως, κοστολογήσεως, διαθέσεως, προσωπικού, οικονομικής συγκυρίας, τεχνολογικής προσαρμογής, εφοδιασμού κ.τ.λ. κάνουν πολύ προβληματική την αντιμετώπισή τους από τον επιχειρηματία. Παράλληλα όμως οι πάρα πολλές γνώσεις, απόρροια της "επιστημονικοποιήσεως" κάθε όψεως του κόσμου που μας περιβάλλει, αλλά και του χώρου της Διοικήσεως των Επιχειρήσεων ειδικότερα, έχουν καταστήσει αδύνατη την αντιμετώπιση του όλου διοικητικού προβλήματος μονάχα από τον επιχειρηματία ως αποκλειστικό φορέα λήψεως αποφάσεων.

Έτσι αυτή η ασφυκτική κατάσταση στο χώρο της ανώτατης διοικητικής ιεραρχίας είχε σαν αποτέλεσμα τη μετατόπιση του κέντρου βάρους από τον επιχειρηματία σαν έκφραση της διοικητικής δραστηριότητας σ'ένα συλλογικό όργανο λήψεως αποφάσεων και ασκήσεως επιχειρησιακής πολιτικής. Αλλά και η έντονη τάση εκδημοκρατισμού της διοικητικής δραστηριότητας, παράλληλα με την εμφάνιση και δραστηριοποίηση των οργανωμένων κοινωνικών ομάδων - ομάδων συμφερόντων - στο χώρο της επιχειρήσεως, καθιστούν ολοφάνερο τον πλουραλιστικό χαρακτήρα της

κοινωνικής οργανώσεως της επιχειρήσεως.

Σύγχρονα όμως με αυτές τις αλλαγές στην κοινωνική δομή της οργανώσεως επέδρασαν επίσης στην μετατόπιση του κέντρου βάρους λήψεως αποφάσεων από την ανώτατη διοικητική ιεραρχία - από τον επιχειρηματία της κλασσικής οργανώσεως - σ'όλες τις βαθμίδες της διοικητικής ιεραρχίας.

Με αυτό τον τρόπο ο επιχειρηματίας έπαψε να είναι ο αποκλειστικός παράγων καθορισμού των επιχειρησιακών στόχων, που σ' αυτούς έβρισκε την έκφραση της η Μεγιστοποίηση του Κέρδους.

Αλλά συγχρόνως και το ριψοκίνδυνο στοιχείο στο χώρο της επιχειρησιακής πολιτικής έπαψε να είναι τόσο έντονο με την αποδυνάμωση ή αντικατάσταση του επιχειρηματία. Ίσως θα μπορούσε κανείς να διατυπώσει την αρχή, ότι τα συλλογικά όργανα χαρακτηρίζονται κατά την δράση των από ένα τρόπο συμπεριφοράς, που συμβιβάζεται λιγότερο με τη ριψοκίνδυνη θέση της Μεγιστοποίησης του Κέρδους και που εκφράζεται βασικά με τη συμπεριφορά του επιχειρηματία.

Αποτελεί μια εμπειρία στη σύγχρονη επιχειρησιακή δραστηριότητα, ότι αποφάσεις που λαμβάνονται συλλογικά, είναι "περισσότερο ορθολογικές" από τις αποφάσεις ενός ατόμου, και τούτο διότι η συλλογική αναζήτηση εναλλακτικών λύσεων σε προβλήματα του επιχειρησιακού χώρου προάγει την ορθολογική αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών, αφού υποβοηθεί τον εντοπισμό της καλύτερης δυνατής

λύσης.

Απαραίτητη όμως είναι η προϋπόθεση ότι τα συλλογικά όργανα, που λαμβάνουν τις αποφάσεις, έχουν τις απαιτούμενες γνώσεις για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων της διοικήσεως.

Αυτή η προϋπόθεση είναι αδύνατο να εκπληρωθεί από ένα άτομο στον τόσο πολύπλευρο κόσμο της επιχειρησιακής δραστηριότητας. Η περίπτωση του επιχειρηματία της κλασικής θεωρίας, που γνωρίζει τα πάντα και είναι σε θέση να προβλέψει τα πάντα, απέχει παρασάγγες από την επιχειρησιακή πραγματικότητα. Είναι καθαρή ουτοπία και τίποτε περισσότερο με τα σημερινά δεδομένα της επιχειρησιακής ζωής.

Ολες αυτές οι κοινωνικές διεργασίες είχαν σαν αποτέλεσμα τη διαπλάτυνση της δομής της οργανώσεως και τη μεταβίβαση της εξουσίας από τον ατομικό διοικητή της κλασικής οργανώσεως - απολυταρχική οργάνωση - στην συλλογική διοίκηση και στα κατώτερα κλιμάκια της διοικητικής ιεραρχίας.

Έτσι έχει πραγματοποιηθεί συνειδητά μια αποδυνάμωση της κορυφής της διοικήσεως με την ενίσχυση των λοιπών κέντρων λήψεως αποφάσεων.

Η τάση αυτή δεν άφησε ανεπηρέαστους τους στόχους της επιχειρήσεως διότι, αφού πλουραλιστική είναι η δομή της οργανώσεως και συλλογική η λήψη αποφάσεων, επόμενο είναι ο πλουραλιστικός αυτής χαρακτήρας να επιδρά και στο σύστημα των επιχειρησιακών στόχων. Με αυτό τον τρόπο η μετατόπιση του κέντρου βάρους από τη Μεγιστοποίηση

του Κέρδους, σαν αποκλειστικού στόχου του επιχειρηματία, σ' ένα σύστημα στόχων, που εκφράζει το αμάλγαμα όλων των στόχων των ομάδων του επιχειρησιακού χώρου, υπήρξε η συνέπεια των νέων τάσεων, που σκιαγραφούνται στην επιχειρησιακή σφαίρα. Έτσι ακόμα μια φορά, η κλασσική θέση της Μεγιστοποίησης του Κέρδους βρίσκεται σε μια αντίθεση με την σημερινή πραγματικότητα, αλλά και σε ανακολουθία με τις νέες τάσεις, που οι στόχοι της επιχειρήσεως, με τις συνεχείς διεργασίες στον κοινωνικό χώρο και στην επιχείρηση βασικότερα, τείνουν να προσαρμόζονται με τους στόχους ολόκληρου του κοινωνικού συστήματος της επιχείρησης.

Το περισσότερο όμως αξιοσημείωτο γεγονός στο διοικητικό χώρο είναι, ότι ο επιχειρηματίας απαγκιστρώθηκε από τη διοικητική δραστηριότητα και παρουσιάστηκαν στο χώρο αυτό τα διοικητικά στελέχη, οι Managers. Με αυτή την απαγκίστρωση των επιχειρήσεων - μετόχων πραγματοποιήθηκε μια απώλεια του ελέγχου των πάνω στην επιχειρησιακή δραστηριότητα, και στη δυνατότητα να επηρεάζουν και να προσαρμόζουν τους στόχους της επιχείρησης στις δικές τους βασικά επιδιώξεις. Και αυτό, διότι κάθε άτομο, κατά τη λήψη αποφάσεων στο χώρο διαστηριότητάς του, προσανατολίζεται προς την επιθυμία προαγωγής προσωπικών του στόχων. Έτσι αυτή η δυνατότητα, που είχε κάποτε ο επιχειρηματίας να προωθήσει προσωπικούς στόχους σαν εκείνους της Μεγιστοποίησης του Κέρδους, σήμερα σε καμμία περίπτωση δεν υφίσταται στον επιχειρησιακό χώρο.

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΩΣ ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ
ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΑΣ
ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΤΗΣ ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ ΩΣ ΣΤΟΧΟΥ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Όπως ήδη υπογραμμίσαμε, το περιβάλλον μέσα στο οποίο δραστηριοποιείται η επιχείρηση αποτελεί κανονιστικό στοιχείο της επιχειρησιακής συμπεριφοράς. Αυτό βασικά προσδιορίζει τους στόχους της επιχειρήσεως και τον τρόπο συμπεριφοράς της για την υλοποίηση των στόχων αυτών.

Το περιβάλλον οριοθετεί και προδιαγράφει τους κανόνες που πρέπει να διέπουν κάθε επιχειρησιακή δραστηριότητα. Με τις οικολογικές αυτές προδιαγραφές θα πρέπει να συμβιβαστεί κάθε επιχειρησιακή μονάδα, που δραστηριοποιείται μέσα σε αυτό το χώρο. Η συμπεριφορά κάθε συστήματος γι'αυτό το λόγο είναι συνάρτηση:

- α) Των εσωτερικών παραγόντων που συνιστούν το σύστημα, δηλαδή όλων των στοιχείων - υποσυστημάτων, τα οποία απαρτίζουν μέρη του υπό μελέτην συστήματος και των πολυπλεύρων διεργασιών, που συντελούνται μέσα σ'αυτό. Οι εσωτερικοί παράγοντες, με τη δυναμική τους αλληλεξάρτηση και τις διάφορες διεργασίες, εκφράζουν την προσωπικότητα του

- συστήματος, και
- β) Του περιβάλλοντος, δηλαδή του υπερσυστήματος που περιβάλλει το μελετώμενο σύστημα. Το περιβάλλον εκφράζει τις επικρατούσες εξωτερικές συνθήκες κάτω από τις οποίες το σύστημα δρα. Το γεγονός ότι το περιβάλλον αποτελεί κανονιστικό στοιχείο συμπεριφοράς, κάνει αδύνατη την ερμηνεία και μελέτη της συμπεριφοράς κάθε συστήματος χωρίς να ληφθούν υπόψη οι συνθήκες κάτω από τις οποίες το σύστημα δραστηριοποιείται. Κάθε σύστημα που βρίσκεται μέσα στο υπερσύστημά του, το φυσικό του περιβάλλον, έχει τρεις εναλλακτικές λύσεις δράσεως:
- (α) Να προσαρμοσθεί με τις προδιαγραφές που του καθορίζει το περιβάλλον.
- (β) Να προσαρμόσει - επηρεάσει - τη συμπεριφορά του περιβάλλοντος προς ορισμένη επιθυμητή κατεύθυνση, αν έχει την αντίστοιχη ικανότητα, ή
- (γ) Να συγκρουσθεί με αυτό.

Στις περιπτώσεις αδυναμίας προσαρμογής, το βιολογικό τέλος είναι αναπόφευκτο. Εδώ θα πρέπει να τονισθεί ότι κάθε σύστημα έχει ένα μεγάλο βαθμό προσαρμοστικότητας, που από βιολογικής σκοπιάς εκφράζει ένα μηχανισμό που εξασφαλίζει στο σύστημα την επιβίωση. Είναι δυνατόν να ταυτίσει κανείς το μηχανισμό αυτό προσαρμογής με το βιολογικό ένστικτο

της επιβιώσεως. Όσο μεγαλύτερη ικανότητα προσαρμογής διαθέτει ένα σύστημα, τόσο περισσότερο εξασφαλίζεται η δυνατότητα επιβιώσεως, αφού συμπεριφέρεται ανάλογα με τις κάθε φορά διαφοροποιούμενες συνθήκες του περιβάλλοντος.

Θα μπορούσε κανείς να ταυτίσει τη δυνατότητα προσαρμογής με τις ικανότητες της επιβιώσεως. Αν ληφθεί υπ' όψη η μεγάλη σπουδαιότητα την οποία έχει για κάθε σύστημα η επιβίωση - το βασικότερο κίνητρο συμπεριφοράς τόσο στον βιολογικό όσο και στον κοινωνικό χώρο - είναι δυνατό να υπογραμμισθεί η σημασία που έχουν οι διάφοροι αυτοί μηχανισμοί αυτοπροσαρμογής.

Εκτός από αυτό μηχανισμοί αυτοπροσαρμογής προσδίδουν στο σύστημα - επιχείρηση ευτελεχειακή συμπεριφορά, αφού με τους παραπάνω μηχανισμούς επιτυγχάνεται μια συνεχής αλλαγή στους στόχους αλλά πολλές φορές και στη συμπεριφορά, σε τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται μια ατέρμονη προσαρμογή στις νέες συνθήκες του περιβάλλοντος και κατ'αυτό τον τρόπο είναι δυνατή η επιβίωσή της.

Η ευτελεχειακή συμπεριφορά προσδίδει στο σύστημα μεγάλο βαθμό προσαρμοστικότητας και η προσπάθεια εμπλουτισμού των επιχειρήσεων με τέτοιου είδους μηχανισμούς εκφράζει μια βασική απαίτηση στην δόμηση του επιχειρησιακού πλαισίου. Έτσι συντελείται μία συνεχής σύνδεση του εσω-επιχειρησιακού και του εξω-επιχειρησιακού περιβάλλοντος, δηλαδή των οικολογικών συνθηκών, με μια συνεχή ανταλλαγή εισροών - εκροών πάνω στην οποία στηρίζεται η αμοιβαία επίδραση και αλληλεξάρτηση της επιχειρήσεως και του περιβάλλοντος.

Η μελέτη λοιπόν της επιχειρησιακής συμπεριφοράς είναι αδύνατον να επιτευχθεί με την απομόνωση της από το περιβάλλον, αφού αυτό εκφράζει ένα βασικό μέγεθος της συμπεριφοράς της.

Το περιβάλλον καθορίζει το πως πρέπει να συμπεριφέρεται η επιχείρηση για να έχει θέση μέσα σε αυτό. Βέβαια οι επιδράσεις τις οποίες δέχεται η επιχείρηση είναι ποικίλες π.χ. οικονομικές, κοινωνικές, ηθικές, τεχνολογικές κ.τ.λ. με συχνή τάση περισσότερου διαφορισμού σαν συνέπεια της συνεχούς προαγωγής των γνώσεων για τον κόσμο που περιβάλλει την επιχείρηση.

Στην τάση αυτή συνέτεινε πολύ η "επιστημονικοποίηση" κάθε γνωστής όψεως του εμπειρικού κόσμου. Κάθε δε κατηγορία οικολογικών επιδράσεων ασκεί μια διαφορετική επίδραση στο σύστημα των στόχων και επομένως και στην συμπεριφορά της επιχειρήσεως.

Αντίθετα, η συμπεριφορά της επιχειρήσεως, η στηριζόμενη αποκλειστικά και μόνο στην Μεγιστοποίηση του Κέρδους, δεν λαμβάνει υπ' όψη - θεωρητικά βέβαια - τις τυχόν επιδράσεις του περιβάλλοντος, το οποίο κατά βάση, το βρίσκει σύμφωνο με την εγωκεντρική συμπεριφορά της. Σ' αυτή την περίπτωση δυνατότητα επηρεασμού δεν υπάρχει αφού και αν υπήρχε δεν θα είχε κανένα αποτέλεσμα λόγω του ότι η επιχείρηση λογίζεται ως "κλειστό" σύστημα με "προκαθορισμένη" συμπεριφορά.

Από συστηματοθεωρητικής σκοπιάς, που είναι η πιο σύγχρονη και ολοκληρωμένη αντίληψη περί της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων - με τα σημερινά τουλάχιστο δεδομένα της επιστήμης - τόσο η έννοια του "κλειστού" όσο και η έννοια της "προκαθορισμένης" συμπεριφοράς είναι αδύνατο - στο

χώρο αυτό - να βρουν τεκμηρίωση. Διότι αν υποστηρίζεται ότι κάθε σύστημα επηρεάζεται από το περιβάλλον του, τότε ούτε κλειστά συστήματα υπάρχουν ούτε προκαθορισμένη συμπεριφορά είναι νοητή. Η έννοια όμως του κλειστού συστήματος είναι πολύ αμφισβητήσιμη, ακόμη και στον ανόργανο κόσμο, πολύ δε περισσότερο στο χώρο της κοινωνικής συμπεριφοράς όπου οι κοινωνικές ολότητες είναι συγχρόνως ταυτόσημες με την έννοια του ανοικτού συστήματος.

Ετσι η θέση ότι η επιχείρηση λογίζεται σαν κλειστό σύστημα υπογραμμίζει την αδυναμία επηρεασμού της από το περιβάλλον και αυτή η αντίληψη βρίσκεται σε αντίθεση τόσο με τις γνώσεις στο χώρο της Γενικής Θεωρίας Συστημάτων όσο και των Επιστημών της Συμπεριφοράς.

Οι παραπάνω κλάδοι επιστημονικής έρευνας δέχονται και θεμελιώνουν εμπειρικά τη θέση ότι η συμπεριφορά κάθε συστήματος είναι το προϊόν αυτού του συστήματος σαν αποτέλεσμα των εισροών - εκροών, δηλαδή των επιδράσεων που ανταλλάσσει με το περιβάλλον. Κατ' αυτόν τον τρόπο η αδυναμία του επιχειρησιακού περιβάλλοντος να επηρεάσει το σύστημα επιχείρηση σύμφωνα πάντοτε με τη θέση της Μεγιστοποίησης του Κέρδους προσδίδει σε αυτή πλήρη ελευθερία δράσεως ως προς τον καθορισμό των στόχων της.

Βέβαια ο καθορισμός των στόχων και το είδος της συμπεριφοράς είναι συνάρτηση του βαθμού "ελευθερίας" που διαθέτει ένα σύστημα χωρίς επιδράσεις - πιέσεις να καθορίζει τόσο το περιεχόμενο των στόχων όσο και τη συμπεριφορά του.

Βέβαια κατά τη χρονική διατύπωση του υποδείγματος της Μεγιστο-

ποίησης του Κέρδους ο επιχειρηματίας ήταν ο αποκλειστικός φορέας επιχειρησιακής πολιτικής και του αναγνωριζόταν από το υπάρχον σύστημα το προνόμιο να εκφράζει αυτός τόσο τους στόχους της επιχειρήσεως όσο και να προδιαγράφει την επιχειρησιακή του πολιτική για την υλοποίηση των στόχων αυτών.

Κατ' αυτό τον τρόπο μια παντελής έλλειψη οικολογικού επηρεασμού - του υποδείγματος της Μεγιστοποιήσεως του Κέρδους - δίδει σ' αυτήν πλήρη ελευθερία ικανοποίησης των προσωπικών του στόχων - εγωκεντρικών στόχων.

Ιστορικά όμως παρατηρήθηκε το φαινόμενο, η προνομιακή αυτή θέση του επιχειρηματία συνεχώς να εξασθενεί προς όφελος του κοινωνικού συνόλου, το οποίο όλο και περισσότερο αντιδρά σε προνόμια διαφόρων κοινωνικών ομάδων, που σήμερα κατά βάση στηρίζονται σε παραδοσιακούς λόγους, και που σε καμμία περίπτωση δεν ανταποκρίνονται στις σύγχρονες κοινωνικές αντιλήψεις.

Χρονικά επίσης η αρχή της πλήρους ελευθερίας στον καθορισμό των στόχων μιας οικονομικής μονάδας συνεχώς μετατοπίζεται από το άτομο - επιχειρηματία στον κοινωνικό σύνολο της επιχειρήσεως ως έκφραση των διαφόρων ομάδων συμφερόντων. Αυτή η πολύ έντονη αλλά και συγχρόνως πολύ χαρακτηριστική διεργασία σε όλο τον κοινωνικό χώρο είχε σαν συνέπεια μια μετατόπιση του χαρακτήρα των στόχων από την εγωκεντρική φύση του ενός προσώπου στον κοινωνικό χαρακτήρα, που βρίσκει την έκφραση του στην ικανοποίηση όλων των στόχων των κοινωνικών ομάδων της επιχειρήσεως.

Μπορεί βέβαια να υποστηριχθεί ότι ένα σύστημα υποκινείται από την αποκλειστική υλοποίηση εγωκεντρικών στόχων, και αυτό σε πολλές περιπτώσεις εκφράζει μια αναμφισβήτητη πραγματικότητα.

Το πρόβλημα όμως είναι κατά πόσο το περιβάλλον δίδει ευκαιρίες υλοποίησεως τέτοιων στόχων, όπως π.χ. η Μεγιστοποίηση του Κέρδους, ενώ η εμπειρία σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεμελιώσει την ύπαρξη τέτοιων περιπτώσεων. Αλλά και αν ακόμη είναι δυνατός ο εντοπισμός τέτοιων καταστάσεων, τότε αυτό εκφράζει την εξαίρεση και όχι τον κανόνα.

Ίσως στο σημείο αυτό θα ήταν σκόπιμο να υπογραμμισθεί ότι η Μεγιστοποίηση του Κέρδους ή ακριβέστερα το Κέρδος, ως στόχος επιχειρησιακής συμπεριφοράς καθορίζεται μάλλον από το κοινωνικό περιβάλλον, δηλαδή από το κατεστημένο πολιτικό - κοινωνικό σύστημα, σε τρόπο ώστε ο στόχος αυτός να εκφράζει ένα κοινωνικό φαινόμενο και πολύ λιγότερο ένα οικονομικό ή ειδικότερα ένα επιχειρησιακό. Αν άλλωστε μελετήσει κανείς τους στόχους των επιχειρήσεων σε ευρύτερες χρονικές περιόδους - σύμφωνα με τη χρονολογική εξέλιξη - είναι δυνατόν να διαπιστώσει ένα έντονο διαφορισμό, που δεν είναι άσχετος με τις εξελίξεις στον κοινωνικό χώρο και ειδικότερα τις επικρατούσες κοινωνικο-οικονομικές αντιλήψεις στον χώρο αυτό.

Ως εκ τούτου αν σε μια χρονική περίοδο το περιβάλλον αναγνωρίζει στον χώρο δράσεως των επιχειρήσεων το κέρδος, αυτό δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση ότι και σήμερα είναι δυνατόν ο στόχος αυτός να αναγνωρίζεται και να εκφράζεται σαν μια κοινωνική - επιχειρησιακή

πραγματικότητα.

Υπάρχει μια λογική στο χώρο της συμπεριφοράς που διέπει τον τρόπο δράσεως κάθε βιολογικού και κοινωνικού συστήματος, χωρίς εξαίρεση, και ας φαίνεται ότι η θέση αυτή είναι απόλυτη σε ένα κόσμο που τα πάντα είναι σχετικά και συνεχώς μεταβάλλονται. Η λογική αυτή είναι ότι οι στόχοι των ως άνω συστημάτων είναι εκείνοι, που στη δεδομένη στιγμή εξασφαλίζουν την επιβίωση του μέσα στο χώρο δράσεων των. Είναι δε ανεπίτρεπτο στο χώρο της επιχειρησιακής συμπεριφοράς να επιτευχθεί μια αξιολόγηση της Μεγιστοποίησης του Κέρδους χωρίς να ληφθούν υπ'όψη οι οικολογικές επιδράσεις.

Είναι κατ'αυτὸν τον τρόπο πολύ δύσκολο με την επικρατούσα ηθική και τις συνεχώς προδιαγραφόμενες τάσεις στον κοινωνικοοικονομικό χώρο, η Μεγιστοποίηση του Κέρδους να βρεί με τα σημερινά δεδομένα, ως επιχειρησιακός στόχος, μια τεκμηρίωση. Και τούτο διότι οι συνθήκες οι οποίες υπήρχαν κατά την εποχή της διατυπώσεως του υποδείγματος, ήταν πολύ, πάρα πολύ διάφορες από αυτές που ισχύουν σήμερα.

Αλλά στο σημείο αυτό δεν θα πρέπει να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι οι επιχειρησιακοί στόχοι εκφράζουν την ισχύουσα κοινωνική αντίληψη. Και η κλασσική θέση της Μεγιστοποίησης του Κέρδους διατυπώθηκε σε μια περίοδο όπου ο φιλελευθερισμός στην οικονομική δράση και η προτεσταντική ηθική αποτελούσαν αλλά και αποτελούν και σήμερα ακόμη την ισχύουσα κοινωνική αντίληψη. Κατά την προτεσταντική δε πάντοτε ηθική.

Βέβαια μια τάση διαφορισμού από τις άνω θέσεις είναι πολύ έντο-

νη στο σημερινό κοινωνικό χώρο. Εκτός αυτού η κοινωνική αντίληψη για τον τρόπο δράσεως - ποιοί πρέπει να είναι οι στόχοι και η συμπεριφορά των ατόμων και των κοινωνικών ομάδων - διαφορίζεται χρονικά και τοπικά σε τρόπο ώστε "what is correct behaviour in one culture is often the greatest crime in another". Γεγονός που κάνει επίσης προβληματική την περίπτωση της γενικεύσεως του στόχου Μεγιστοποίηση του Κέρδους σε ευρύτερους χώρους ή σε διαφοριζόμενες χρονικές περιόδους, χωρίς να ληφθούν υπ'όψιν οι οικολογικές συνθήκες.

Κατ'αυτὸν τὸν τρόπο τὸ σύστημα τῶν στόχων προσδιορίζεται καὶ αντικαθρεφτίζεται ἀπὸ τὴν κρατούσα ἠθική, ἡ ὁποία ἐκφράζεται σαν μὴ μορφή οικολογικῶν ἐπιδράσεων στὸν χώρο τῆς ἐπιχειρησιακῆς συμπεριφοράς.

Απὸ τὴν ἄλλη ὅμως πλευρὰ οἱ στόχοι τοῦ περιβάλλοντος σε καμμία περίπτωση δὲν θὰ πρέπει νὰ βρίσκουν πάντοτε σύμφωνο τὸ σύστημα τῶν ἐπιχειρησιακῶν στόχων, που ἐκφράζεται με τοὺς ἐπὶ μέρους στόχους τῆς ἐπιχειρησιακῆς ολότητας. Καὶ τοῦτο διότι οἱ στόχοι τῆς ἐπιχειρήσεως στηρίζονται στὴν ὑλοποίηση τῶν στόχων τῶν ομάδων, που ἀπαρτίζουν τὴν ἐπιχείρηση, ἐνῶ οἱ στόχοι τοῦ περιβάλλοντος προσδιορίζονται σε ευρύτερη βάση, δηλαδὴ ἀπὸ στόχους ευρυτέρων κοινωνικῶν ομάδων που συνιστοῦν τὶς οικολογικῆς ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς ἐπιχείρησης.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἡ Μεγιστοποίηση τῶν στόχων τοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν δύο συστημάτων σε βάρος τοῦ ἄλλου κάθε ἄλλο παρὰ τὴν πραγματικότητα ἀποδίδει σε ἓνα κόσμον που ἡ σύγκρουση, ἡ ἀλληλοπροσαρμογὴ, ὁ συμβιβασμὸς, ἡ συναλλαγὴ καὶ ἡ "μοιρασιά" στὸ οικονομικὸ ἀποτέλεσμα

εκφράζουν την επιχειρησιακή πραγματικότητα.

Μια άλλη ανακολουθία είναι ότι ο στόχος Μεγιστοποίηση του Κέρδους προδιαγράφει τη συμπεριφορά κάθε επιχειρήσεως και η θέση αυτή κάθε άλλο παρά μια εμπειρική τεκμηρίωση είναι δυνατόν να βρει στο χώρο της κοινωνικής συμπεριφοράς - Social Behaviour. Και τούτο διότι δύο κοινωνικά ή βιολογικά συστήματα με τις ίδιες εσωτερικές δομές και εξωτερικές επιδράσεις - ανεξάρτητα αν η θέση αυτή δεν βρίσκει επαλήθευση στον πραγματικό κόσμο - ποτέ δεν μπορεί να υποκινούνται από τους ίδιους στόχους και να εκδηλώνουν την ίδια συμπεριφορά, επειδή ο καθορισμός ενός στόχου εκφράζει μια πολύπλευρη διεργασία αξιολογήσεως των εσωτερικών και εξωτερικών συνθηκών σε υποκειμενική βάση και σε τρόπο ώστε αυτή η διεργασία αξιολόγησης να εκφράζει ένα πολύμορφο σύστημα στόχων.

Δεν είναι υπερβολή, αν υπογραμμισθεί εδώ η θέση του καθηγητού Mayer, ότι στο χώρο της ανθρώπινης συμπεριφοράς ισχύει αυτό, που αποδέχονται οι βοτανολόγοι για το φυτικό κόσμο, ότι δηλαδή στη φύση δεν υπήρξε, δεν υπάρχει και ούτε θα υπάρξει φύλλο που να έχει όμοιό του. Ή θα διαφέρει στο χρώμα, ή στη δομή, ή στη χημική του σύνθεση κ.τ.λ.

Η θέση αυτή είναι πολύ περισσότερο έντονη στον κοινωνικό χώρο, στον τόσο διαφοριζόμενο κόσμο της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Σ' ένα κόσμο που κανένα στοιχείο του δεν έχει όμοιό του και που οι διάφορες κοινωνικές διεργασίες στο χώρο αυτό εκφράζουν προπάντων ανεπανάληπτα φαινόμενα.

Στο σημείο αυτό αστοχεί κανείς όταν υποστηρίζει ότι όλες οι επιχειρήσεις είναι δυνατόν να υποκινούνται αποκλειστικά και μόνο από το κίνητρο της Μεγιστοποίησης του Κέρδους. Ίσως θα μπορούσε κανείς να διατυπώσει τη θέση ότι η πραγματοποίηση υψηλών κερδών δεν αντιβαίνει προς την ισχύουσα ηθική, που πολλές φορές θεμελιώνεται στην επιθυμία για κοινωνική και οικονομική ευημερία ενός κοινωνικού συνόλου.

Όμως η κατανομή του οικονομικού αποτελέσματος με "δικαιότερα" από κοινωνικής σκοπιάς κριτήρια αποτελεί τη σημερινή ηθική αντίληψη. Μια αναγκαιότητα που βρίσκει στην έκφρασή της στη γενική απαίτηση για περισσότερη "κοινωνική και οικονομική δικαιοσύνη" και προδιαγράφει συγχρόνως μια εξελικτική πορεία στον επιχειρησιακό χώρο.

Τέλος, εκείνο που είναι παράδοξο είναι ότι ενώ υποστηρίζεται ότι η συμπεριφορά του εργατικού δυναμικού μέσα στον επιχειρησιακό χώρο καθορίζεται από μια μεγάλη ποικιλία αναγκών - στόχων, που μια απλοποίηση εκφράζει η μασλοβική πυραμίδα, αντίθετα στον ίδιο χώρο η συμπεριφορά του επιχειρηματία προσδιορίζεται αποκλειστικά και μόνο από μια ανάγκη - στόχο, δηλαδή εκείνου της Μεγιστοποίησης του Κέρδους. Τέτοιοι όμως διαφορισμοί σε ό,τι αφορά την ανθρώπινη συμπεριφορά δεν ανταποκρίνονται καθόλου στην σημερινή πραγματικότητα και κάθε προσπάθεια εμπειρικής θεμελιώσεως είναι πολύ προβληματική.

Εδώ θα μπορούσε κανείς να προτάξει τη θέση, ότι όσο υψηλότερα βρίσκεται κανείς στην κοινωνική πυραμίδα του ευρύτερου κοινωνικού χώρου, όπως είναι αναμφισβήτητο η περίπτωση του

επιχειρηματία, τόσο περισσότερο διαφορίζονται οι ανάγκες του, επειδή τα στοιχεία της κοινωνικής αναγνώρισεως και αυτοπραγματούσεως εκφράζουν προσδιοριστικά μεγέθη της συμπεριφοράς του.

Η ικανοποίηση των αναγκών αυτών συντελείται όχι μόνο στο επιχειρησιακό περιβάλλον, αλλά προπάντων μέσα στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο. Επομένως η στάση και η θέση την οποία θα πάρει το κοινωνικό σύνολο στους στόχους και το είδος της συμπεριφοράς του επιχειρηματία θα αποτελέσει αποφασιστικό στοιχείο, που θα προσδιορίσει τη θέση του - Social Status - μέσα στο κοινωνικό σύνολο, από το οποίο θα αντλήσει κοινωνικές επαφές και κοινωνική αναγνώριση για να ικανοποιήσει τις ανωτέρω ανάγκες του.

Η προσαρμογή ή ο συμβιβασμός του επιχειρηματία με την ισχύουσα κοινωνική ηθική αποτελούν μια αδιαφιλονίκητη πραγματικότητα αν θέλει στο χώρο αυτό να βρει αναγνώριση και αυτοπραγμάτωση. Αυτές οι ανάγκες αποτελούν χωρίς αμφιβολία τα ισχυρότερα κίνητρα ανθρώπινης συμπεριφοράς και αέναντες ανθρώπινες αξιώσεις.

Επομένως, αν ο στόχος Μεγιστοποίηση του Κέρδους βρίσκεται σε αντίθεση με την ισχύουσα κοινωνική αντίληψη, στην ηθική αυτή θα πρέπει να προσαρμοσθεί ο επιχειρηματίας, αν επιθυμεί φυσικά μέσα στο χώρο που δρα να βρει αναγνώριση και αυτοπραγμάτωση, μεγέθη που αναμφισβήτητα συνθέτουν το νόημα της ζωής κάθε ανθρώπινης υπάρξεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ιορδάνη Λαδόπουλου, Καθηγητού : "Κριτική της Μεγιστοποίησης του Κέρδους σαν Στόχου Επιχειρησιακής Συμπεριφοράς".
- Ιωάννου Α. Ντόμαλη : "Οικονομική Επιχειρήσεων".
- Κώστα Μ. Τζορτζάκη : "Γενικές Αρχές Μάρκετινγκ".
- Νικολάου Ηλιάδη : "Βασικές Αρχές Διοίκησης Παραγωγής".